

SLOVENSKI NAROD.

Izšla vsak dan popoldne, izvenredni nedelje in praznike.
Ima prosti prostor 1 m/m x 54 m/m za navadne in male oglase 80 vln,
za uradne razglase 120 K, za poslano in reklame 2 K. — Pri naročilu
nad 10 objav popust.
Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.
Upravišтво „Slov. Naroda“ in „Narodna Tiskarna“ Knaflova
ulica št. 5, pritličje. — Telefon št. 90.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:
v Jugoslaviji:
celoletno naprej plačan . . . K 120—
polletno . . . . . 60—
3 mesečno . . . . . 30—
1 . . . . . 10—
Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno 60 po nakaznici.
Na samo pisemna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knaflova ulica št. 5, I. nadstropje.
Telefon št. 34.
Dopise sprejema le podpisane in zadoščno frankovane.
Rekopisov ne vrača.
Posamezna številka velja 60 vlnarjev.

Mir ljudem na zemlji!

Iz tisočev vernih src prihaja današnji dan iskrena želja »Mir ljudem na zemlji!«, ki se nam sliši, kakor pravljica iz otroških dni. Leto in leta, vso vojno, smo ta dan vzdihovali in skoraj obupno klicali: »Mir ljudem!« Topovi, bombe, puške so odgovarjale, kakor v zasmeh stari otroški veri. Toda čakali smo, da so utihnila topovi in začuden smo prvi Božič po prestanih težkih bojih prisluškovali v svet. Tiho, mirno vse, naokrog, samo na vzhodu je odmeval še nadalje bojni krik, na vzhodu, od koder je prvič pred leti zadonel v svet: »Zadosti je krvi, zadosti je nesreče, ni premaganih, ni zmagovalcev, vsak odločaj sam o svoji usodi, mir ljudem na zemlji!«

Brat je vstal v Rusiji zoper brata, in tuje, ki je vrgel baklo v ta narod, si je mel roke. In še danes doni od tam bojni klic, še danes mro tam dan na dan tisočeri in tisočeri ter vzdihujejo: »Kdaj pride mir na zemljo?«

Prvi svobodni Božič! Kako veselo vrvenje pri nas vsenaokrog! Dela je bilo na vseh straneh v izobilju, da nismo vedeli, kje bi prijeli najprej. Treba je bilo pospraviti hišo no več kot štiriletnem neredu, osnažiti jo je bilo treba stare nesnage. Krepko smo prišli. Ali smo delo dokončali, ali smo dosegli, kar smo želeli? Težka razočaranja smo doživeli. Pod krinko prijatelstva se je vtihoval sovražnik v našo deželo ravno v času, ko smo bili najsihišeji. V zaupanju v našo pravično stvar smo se obrnili do drugih naših prijateljev. Ali nas bodo ti varali? Toda iz Pariza se je razširil glas preko gora in morij: »Mir ljudem na zemlji, pravica vsakemu!« In pričelo se je ob Seini delo in čim bolj je napredovalo, tem globeje nam je klonila glava. Mir? Da, mir se je sklenal v Parizu, toda nič boljši od prejšnjih mirovnih pogodb. Vsi so se zavedali tega in mož, ki je hotel podariti svetu mir do skrajnih mej možnosti, je ogorčen zapustil Evrope, ker je spoznal, da je vulkan pač prenehal bruhati nesrečo na vse strani, da se pa umiriti še ni mogel. Prišli smo na vrsto tudi mi. In ko se je začelo govoriti o nas, nismo bili delež-

ni ljubezni, samo ukaz, prepovedi, so prihajale iz Pariza, redko prijateljska beseda. Samo en mož nam je ostal zvest v delanju, a ta je bil onstran morja. V tej svoji stiski smo kruto občutili in čutimo še danes nesrečo velike naše sestre Rusije. Šele zadnje dneve nam prihajajo vesti, da se vsaj delno upoštevalo naše želje in zahteve, jasnosti pa še do danes nimamo.

Hoteli smo napraviti red v svoji hiši. Poslali smo svoje zastopnike v Beograd, ki so se nam zdeli najbolj sposobni in najbolj vztrajni. Na pot smo jim dali ukaz: »Delajte za svoj narod, ne glejte na osebe, pomagajte narodu prestat hude udarce, ne iščite koristi, združite vse sile, da bomo močni in edini, ne razsipajte moči v strankarskih bojih!« — Ali so izpolnili svoje poslanje? Zgodovina bo izrekla svojo sodbo o njih. Mi si te sodbe ne prisvajamo.

Komaj smo stonili v stik z zunanjim svetom, smo morali brdsko občutiti posledice medvojnega goljufivega gospodarstva in s strahom smo opazili, v kakšno brezno nas je bila pahnila bivša cesarska vlada. Materialna skrb je pričela vstajati na vseh straneh in nam ni privoščila oddiha. Tudi v naši deželi se ni nasedel mir, ki ga tako zelo potrebujemo, da si uredimo svoje življenje ter odvrnemo od sebe pilavke, ki sesajo kri iz živnega telesa vsega našega naroda.

Tako stojimo v drugem Božiču našega osvobodjenja, mračno zroči v preteklost, ki nam je izpolnila, kar smo pričakovali od nje, vendar odločeni, da si z lastno silo in s pomočjo pravih naših prijateljev uredimo hišo, kjer hočemo bivati vsi zadovoljni, vsi udobno in v bratski slozi. Zavedamo se pa obenem tudi težkega dela in velike odgovornosti, ki nas čaka. Tudi bratom, ki nam z zaupanjem prožijo roke še neredni izpod tuje jarma, bo veljala v bodočnosti naša največja skrb. Tako stojimo v drugem Božiču našega osvobodjenja ter zaupamo v božanstveno blagovestje in: Mir ljudem na zemlji!

E. V.

Dr. Janko Hacin:

K valutnemu vprašanju.*

I.
Ni spora o tem, da je ureditev valute danes najvažnejše vprašanje naše notranje politike. Ravno tako gotovo pa je tudi, da je baš omalovaževanje in ne-pojmovanje tega vprašanja s strani naših odgovornih politikov krivo, da je danes stanje naše valute tako žalostno. Pod valutno reformo si predstavljamo navadno zamenjavo krome za dinar v gotovi relaciji, katero si mi pred-

stavljamo nekoliko drugače, nego naši bratje iz Srbije. Ali s samo zamenjavo krome za dinar naše valutno vprašanje še davno ne bo rešeno. Danes preživljajo valutno krizo tudi države, ki jih bankovci so izvršeni z najmodernejšimi tehničnimi sredstvi, ki se ne da tako lahko ponarediti, kakor žig naše krome. Frank in lira sta v doslej nepoznani deruti. Že iz tega je videti, da k resnični sanaciji naše valute spada poleg zamenjave krome za dinar še drugi koraki. Dokler bosta naša mednarodna plačilna bilanca in naš državni proračun tako pasivna, kakor sta sedaj, je nemogoče, da pridemo do zdrave valute, da ma-

gari da zamenjamo sto kron za en sam dinar.

Poleg samega žigosanja kronskih bankovcev smo napravili doslej že celo vrsto korakov, ki so vrednost krome bistveno oslabil in ki nam jasno kažejo nevarnost, ki nam preti za bodočnost.

Ko je videl naš prvi finančni minister, da so državne blagajne prazne, se je obrnil s prošnjo za posojilo na zagrebške banke, ki bi bile njegovi želji rade ustrele, ki pa niso imele na razpolago zadosti gotovine, ki je bila depozirana pri dunajskih bankah, katerim je bilo prepovedano, izplačevati terjatve jugoslovanskih podanikov.

Nato je minister izposloval, da so se zagrebškim bankam izplačale njihove terjatve napram Dunaju v nežigosanih bankovcih avstro-ogrske banke, ki so se v Zagrebu ožigosali in dali v promet kot naši bankovci. Po zanesljivih informacijah je šlo pri tem za 200 milijonov kron. Ker po mirovni pogodbi garantirata za nežigovane bankovce Avstrija in Ogrska, za žigosane pa mi, je jasno, da smo mi s tem osvobodili Avstrijo in Ogrsko njene obveznosti, izplačati te bankovce in jo prevzeli sami brez vsakega plačila. Poleg tega se je cirkulacija krome pri nas zvišala za 200 milijonov kron, vsi tihotapci denarja pa so dobili lep zgled, kako obogateti hitro in brez težav.

Ker je prišla na krmilo demokratično-socialistična vlada, je naša državna blagajna zopet popolnoma prazna in se je obrnila s prošnjo za posojilo na Srbsko narodno banko, ki je pa prošnjo odbila. Ker je pa vlada denar absolutno rabila je poslal finančni minister svojega delegata na Dunaj, ki je izposloval pri avstro-ogrski banki brezplačno posojilo 400 milijonov nežigosanih bankovcev, proti temu, da se isti vrnejo, kadar se bodo pri nas krome vzele iz prometa. Avstro-ogrska banka je torej posodila nam brezplačno potiskani papir, ki se je pri nas ožigosal in vrgel v promet. S tem se je cirkulacija krome povečala za daljših 400 milijonov kron.

Ali teh 400 milijonov kron ni zado-stovalo za dolgo časa in bilo je treba novega denarja. Ker tega ni bilo, si je vlada pomagala s tem, da je izplačala nekaterim svojim organom plače v novih državnih dinarjih, kojih je došlo baš še o pravem času nekaj vagonov v Beograd. Ti državni dinarji še niso nikjer proglašeni za zakonito plačilno sredstvo, nikjer tudi ni določeno, kaka je relacija krome napram temu dinarju in kaka relacija tega državnega dinarja napram bankovnemu. Kljub temu so se v teh »nakaznicah finančnega ministra na nedoločeno vsoto in nedoločen rok« izplačale nekaterim kategorijam državnih organov njihove zakonite plače. Da ti organi ne vedo, kaj začeti s tem »denarijem«, je umevno. Tako se je novi dinar kompromitiral, še predno je prišel v redni promet in obenem se je jasno pokazalo, da si naši finančniki mislijo pomagati v bodoče iz svojih težav s tiskarskim strojem in inflacijo s papirnim denarjem.

Ali izplačevanje plač v novih dinarskih bankovcih je bilo le sredstvo, da se opomore iz najnujnejše in na drug način nerešljive zagate, dokler ni bilo gotovo novo žigosanje krome. Kdor namreč trdi, da se bo vsled tega, ker se je zadržalo 20 odstotkov žigosanega denarja, naša krona cirkulacija zmanjšala za 20 odstotkov, je slabo informiran ali pa govori namenoma neresnico. Zadržani bankovci so se brezdvomno že ožigosali in bodo pri izplačevanju s strani države prišli v najkrajšem času zopet v promet. S tem se cirkulacija krome ni nič zmanjšala, ampak še zvečala za bone, kojih višina znaša 20 odstotkov stare cirkulacije. Gotovi, dobro informirani krogi vse to tudi prav dobro vedo. Od tod tudi neverjetno delstvo, da je imelo žigosanje in »zmanjšanje cirkulacije« krome za posledico daljši padec krome tak v razmerju napram dinarju, kakor i v razmerju napram tujim valutam.

Iz dosedanjega postopanja naših vlad, je torej jasno, da zamenjava krome za državne dinarje ne bo pomenilo nobene valutne reforme, ampak samo prisilno oddajo premoženja, ki naj velja izključno le za posostnike krome. Najhuje pri tem je dejstvo, da ta oddaja premoženja nikakor ne bo imela za posledico stalnega ozdravljenja naše valute. Nasprotno bo vsaka vlada vsled nedostatka drugih sredstev, dala tiskati nove državne dinarje in jih spravljala v promet in ako se nadaljuje dosedanje gospodarstvo, bomo imeli čez dve leti v prometu vsaj toliko državnih dinarjev, kolikor imamo danes kron in takrat lahko pričnemo z novo »valutno reformo«. V državi, kjer so državne denarne obveznosti tako velike, kakor pri nas, davčni sistem in davčna administracija pa tako nepopolna kot v večini našega kraljestva, je to sploh težko mogoče drugače. Ali ako so take primitivne in v svojem bistvu krivične operacije vsled nepopolnosti naše davčne organizacije in vsled prevelike peze državnih bremen neizogibne, potem je absolutno potrebno, da te operacije zadenejo v enak meri vse pokrajine naše države. Zato je prva zahteva, katero moramo postaviti, enotnost valute: ali povsod državni ali pa povsod bančni dinar. Ne moremo pripustiti, da bo v enem delu naše države kurziral bančni dinar sicer malhne ali vsaj precej stabilne vrednosti, v drugem pa državni dinar, kolega cirkulacijo bi vlada, da si pomaga iz finančnih težkoč, dan na dan povečevala in kolega vrednost bi torej z logično doslednostjo dejstvo vsak dan padala.

Smo mnenja, da bi moral sistem dvojnega dinarja — državnega in bančnega — vzeti narodu še zadnje trohlo zaupanja do obstoječe državne organizacije in mora dosledno vesti do popolnega razkroja države. Kakor čujemo, uvidevalo to že tudi merodajni naši finančniki in nameravajo uvesti za celo državo eno samo vrsto denarja: bančni dinar. Ako je ta vest resnična, jim moremo tej odločitvi samo gratulirati.

Dr. Fran Windischer:

Nacionaliziranje industrije.

Ko nam je po ujedinjenju v Jugoslavijo zagotovljena politična svoboda, mora biti sedaj naša resna skrb, da se osamosvojimo tudi gospodarsko. Naša samostojnost bi bila pomanjkljiva in nepopolna, če bi bili neodvisni samo politično, dočim bi v gospodarskem pogledu ostajali v odvisnosti tujine. Pot do gospodarske samostojnosti je pa dolga in težavna. Pri tem prizadevanju, da se otresemo robstva tujega vodstva in tujega gospodarskega izkoriščanja, nas mora spremljati trdna volja in resno hojenje, da premagamo velike ovire in prevržemo položaj, v katerem se nahajamo vsled stoletnih nam neugodnih prilik. Navajeni, biti odvisni in se pokoravati temu, kar so drugi zamislili in nam odkazovali in izvršili, ne smemo dopustiti, da bi nas slabila in hromila na potu do gospodarske osamosvojitve malodušnost. Vzroka za to nimamo, ker so naravnih predpogojev dobri in je v našem narodu dovolj darovitosti in sposobnosti, ki pa so dolge čase počivale in niso imele prilike, da se razvijejo. V naši trgovini, ki je pred malo desetletji še bila v tujih rokah, celo v našem narodnem središču v Ljubljani, se je celo za neugodnih prilik pod starim režimom preokret v nacionalnem zmislju že dovrševal v vseh glavnih strokah. V trgovskih pomožnih podjetjih, kakor recimo v špediciji, splošni in strokovni, do vrši sila nujne potrebe, kar je še nedostatk. V malem in srednjem obrtu, ki je bil prej domena tujih priseljenih profesionalistov, smo si že daleč pomagali in s pravico govorimo o svojem obrtnem stanu. V veliki obrtnosti, v fabriknem delu smo še daleč zaostajali in tu treba zastaviti veliko delo, da popolnoma še velike zvevalce vrzeli.

Kakor ne smemo biti na eni strani malodušni in zdavljati prezdaj naš svojo tvorilno sposobnost, tako nas na drugi strani ne sme na tem potu k zgraditvi gospodarske neodvisnosti v veliki industriji voditi lahkomišelnost, prešernost in napuh. Ne smemo precejevat svojih moči, ne smemo preizkušati očenlevati nasprotnika. Zlasti se ne smemo dati zavesti, da bi računali samo s trenutnim položajem, ko v malone v vseh strokah zaostaja razpoložna roba za povpraševanjem. Pri snovanju svojih podjetij moramo misliti tudi na to, da zmaga človeška podjetnost v nekaj letih gotovo sedanjih položaj, ko se vse peha za blagom in je za skoro vsako robo dobiti kupca. Misliti moramo na to, da pridejo kmalu časi, ko bodo v kupčiji obveljali zopet legitimni podjetniki, kateri so navajeni vzdržati konkurenčni boj tudi v trdi tekmi, v kateri je računati z drobci. Pri tem zamišljanju in snovanju novih, nam živo po-

LISTEK.

Alphonse Daudet:

Tri tihe maše.

(«Le trois messes basses».)

I.

— Dve puri z gomoljikami, Garrigon? . . .

— Da, prečastiti, dve krasni puri natlačeni z gomoljikami. Lahko govorim o tem, ker sem pri polnjenju sam pomagal. Skoro bi se bal, da jima popoka koža, ko se bosta pekli, tako je napeta.

— Jezus Marija! Kako rad imam gomoljike! Daj mi brž moj koretelji, Garrigon? . . . In razen pur, kaj si še opazil v kuhinji?

— Oh, vse sorte dobrih reči . . . Od pol dne dalje ne delajo nič drugega, kakor da skubejo fazane, včede, jerebice in kljunače. Perje kar frči okoli. Potem so prinesli iz ribnjaka jegulje, zlate krape, postrvi in . . .

— Kako velike so postrvi, Garrigon?

— Takole velike, prečastiti . . . Ogromne!

— O, Bog, Kakor bi jih videl pred seboj . . . Ali si natočil vina v mašni kanglijci?

— Da, prečastiti, vina sem natočil v kanglijci . . . ampak po maši dobite drugačnega vina piti! Videli boste, kako se v jedilnici svetlikajo polni vrči v vseh vinskih barvah. In srebrne posode, cizelirani namizni postavki, cvetlice, kandelaabri! . . . Nikoli še niste doživeli take večerje. Gospod markiz je povabil vse plemstvo iz okolice. Za mizo vas bo vsaj štirideset brez upravitelja in notarja. Ah, prečastiti, lahko se veselite, da boste poleg! Vonjava tistih lepih pur, dišava gomoljik me zasleduje povsod!

— Tiho, tiho, moj sin! Varujmo se greha poželjivosti, zlasti pa na sv. večer . . . Brž, prižgi sveče in pozovi za mašo; polnoč je blizu in ne smemo se muditi! . . .

Ta pogovor se je vršil v božični noči v blaženem letu tisoč šeststo in toliko med prečastitim domom Balaguèrem, bivšim priorjem barnabitov, takratnim hišnim kapelanom plemeni-

tih gospodov Trinquelage, ter med njegovim malim tajnikom Garrigonom; ali vsaj mislil je stari duhovnik, da se pogovarja s svojim tajnikom. Vi pa morate vedeti, da je bil hudč, ki si je nadel tistega večera okrogli obraz in neizrazite poteze mladega sakristana, da bi prečastitega lažje zapeljal v izkušnjava ter ga zavel v strašni greh požrečnosti. Medtem ko je torej omenjeni Garrigon (hm! hm!) z vso silo vlek za vrvi zvonov grajščinske kapele, se je prečastiti v mali grajski sakristiji oblekel docela v mašno obleko. Njegov duh pa je po vseh gastronomičnih popisih že zašel na kriva pota in ponavljal je vedno in vedno:

— Pečene pure! — Zlati krap! — Postrvi — takole velike!

Zunaj je tulil nočni veter ter razpihaval glasbo zvonov. In polagoma so se pojavile plapolajoče luči po pobočju hriba Ventoux na čegar vrhuncu so se dvigali stari stolpi Trinquelage. Pristavniki so prihajali s svojimi družinami k polnočni maši na grad; v tropi po pet šest oseb so ležali prepevale po rebro navzgor: oče spredaj z laterno v roki, ženske zavite v velikih rujavih

rutah, ki so nudile zaščito in gorkoto tudi otrokom. Vzlic nočni urj in mraza so živahno korakali vrli ljudje in prepičanje, da jih — kakor vsako leto — po maši pričakuje dobra večerja v hišterni, jih je še krepilo. Včasih se je pojavila na kamniti cesti karosa kakega plemenitaša in baklje spredaj hitečih tekačev so metale blesteče luči preko svetiljakačnega se trdega ledu ali pa je zazvonjela mula s svojimi srebrnimi kruguljčki, in pristavniki so v motni svetlobi svojih leščerb spoznali upravitelja ter ga spotoma pozdravljali.

— Dober večer, dober večer, mojster Arnoton!

— Dober večer, dober večer, otroci!

Noč je bila svetla in zvezde kakor brušeno od mraza; veter je rezal, in finji ledeni kristali so legali po oblekah, ne da bi jih zmočili, kakor bi je hoteli potrditi tradicijo o beli božični noči.

Cisto na vrhu hriba jim je svetil cilj: ogromna masa stolpov, slemen in kapelčnega zvonika je širila kvjšku k temno modremu nebesu. Množica trepetajočih luči se je pojavljala na oknih ter se zopet prikazovala zadci v

senci kakor iskric, ki švigajo po papirju, ki ogljeni.

Ko so prekoračili vzdigljivost most in vrata, je bilo treba iti na pot v kapelo preko zunanjega dvorišča, ki je mrgolelo od kočij, slug in nosilnic in ki so ga goreče baklje in žar, prihajajoč skozi kuhinjska okna, razsvetljevale tako, da je bilo svetlo kot podnevi.

Čuli so, kako se rožljaje vrte razni, čuli so žvenk bakrenih loncev ter zvonkvanje kristala in srebrnega orodja, ki je potrebno za pripravljanje večerje. In mlačen, dobro vonjajoč duh pečene mesa in finih začimb, ki se uporabljajo za umetne omake, je izvajljal pristavnikom kakor kapelanu in plemenitašu vzklík:

— Po maši si privoščimo!

II.

»Drehindte dñi! . . . Drehindte dñi!« Polnočna maša se je začela. Grajska kapela je bila s svojimi oboki in izrezljanimi korarskimi stoli, visokimi kot stransk stena, podobna majhni katedrali, položene so bile preproge, razobešene vezene in prižgane vse sveče. In koliko ljudi in kakšne toaletel

brebnih podjetij moramo postopati previdno in se skrbno ogibati vsakega dilantizma. Izpolnjevanje nas mora zavest, da je v industriji treba pridnosti, vztrajnega dela in pred vsem potrebnosti, da hitro in naglo odločimo. Govina pa hitrost in nalaga odločitev. Imamo dve poti: na eni strani moramo skrbeti za to, da že obstoječa podjetja po možnosti dobimo v svoje roke. Je to proces, ki ga navadno označujemo z besedo »nacionaliziranje«. Ubijati brez miselnosti obstoječe, ne bi bilo pametno, kakor ne bi bilo prevdarno, odganjati kapital in pa stare izkušene strokovnjake, če jih ne moremo nadomestiti z res dobrih silami. Posebno glede kapitala si moramo biti na jasem, da bo ob obnavljanju gospodarstva zanj izredno velika potreba. V tem pogledu bodo stopale do vseh naših kreditnih vrel, do zadrug, bank in hranilnic, pa tudi do privatnega kapitala zahteve, kakor jih doslej nismo doživeli. V Ameriki in Angliji je že tesnost na kapitalnem trgu in malodušje. Zdrava podjetnost je tam surovine in so v polnem delu. Kakor se moramo ogibati tedaj, kadar skušamo uveljavljati svoj gospodarski vpliv v onih podjetjih na naši zemlji, ki se sedaj nahajajo v tujih rokah, nepremišljenega šovinizma, in nam mora biti vodnik hladni kupčjski razum, tako je treba tudi pri snovanju novih podjetij postopati premišljeno in ciljno. Premišljeno in ciljno pravimo, ne pa bojazljivo in malodušno. Zdrava podjetnost je motor, ki žene gospodarsko življenje.

Občinske volitve.

(Poročilo dr. Kukovca na sestanku demokratske organizacije v Mariboru in Celju.)

Pričakovani razpis občinskih volitev za Slovenijo stavlja demokratsko stranko pred usoden položaj: neodločeno strank morebiti za dolga desetletja odvisen razvoj razmer v državi. Seveda je stranka s tem tudi prisiljena orijentirati se na vse strani in odločiti se za taktiko nasproti drugim strankam, pred vsem pa v lastnih vrstah. Če bi si pa trenutno še tudi ne mogli priti popolnoma do jasnosti za vse slučaje, da mesta in za deželo, za narodno čiste in narodno mešane kraje, pridemo pa lahko in moramo priti vsaj do nekaj splošnih smernic postopka. Tolklo je menda nedvomno, da bi bilo najslabše, ako bi sklenili nič storiti, ampak prepustiti vprašanje slučajni rešitvi. Najlažnejši državljani mora razumeti, da taka brezbržnost ne more biti koristna narodu, ki se ni združil slučajno, ampak vsled zmage ideje samoodločbe in demokracije zoper nemški imperijalizem. S tvorbo, ki je kolikor toliko priznana na svetovnem razsodišču v Parizu, se gotovo nismo na cilju razvoja, ampak se isti še le prav začne in je pač verjetno, da bode ta razvoj v veliki meri sledil organizaciji edine — občin. Prihodnost ne more biti dobra, če bodo občine dobile v roke vsled brezbržnosti meščanstva parodno ali, kar je isto, državno indiferentni činitelji, kakor se je zgodilo pred kratkim pri volitvah v italijansko komoro, kjer so prodrle internacionalne smeri, ker je meščanstvo ozlovoljeno in utrujeno prepustilo volišča le socijalistom in klerikalcem. Najslabše bi torej bilo roke križem držati, ker utegne biti sicer kmalu prepozno upati, da se naše družabne razmere kmalu zboljšajo. Z indiferentnostjo bi pa tudi pokazala naša družba, da je bila vse prosta laž in hinavščina, če smo slavili praznike psvoboditve od tujega jarma. Če se sedaj ne bode v občinah uveljavila z izvolitvijo mož, ki vedo, kaj hočejo, zdrava smer, tem težje bode pri volitvah v državni zbor doseči izvolitev dobrih poslancev. Če se pa ljudstvo samo izloči od odločilnega vpliva na svojo usodo, zakaj nismo ostali potem rajši pod Franc Jožefovim absolutizmom!

Imamo še zmiraj ljudi, ki bi iz neke prirojene komoditete najlažji slišali geslo sloge ali kako podobno geslo

nadstrankarstva, h kakršnemu je vzgojil svoj čas svoje Tržčane in se iz iste strani od naših rojakov iz zasebne ozemlja k nam zanaša. Tudi v »Slov. Narodu« se je pred kratkim oglašal nazor za združitev meščanstva proti socijalnim demokratom, kar je pač le bolj zavrnitev »Naprejeve« zahteve, da morajo občine postati socijalistične. Zdrava misel, ki v teh zahtevah tči, je ta, da bodo morali občinski zastopi v vsakem slučaju poznati brez krivice na katerokoli stran kot vodilno načelo stvarnost v oskrbovanju občinskih poslov, ki so gospodarski posli in globoko segajo v žep davkoplačevalcev in v zasebno gospodarstvo. Ne bojim se pa socijalnih demokratov v občinah sploh in verujem, da je ljudem te stranke pripisovati dobro voljo in sposobnost sodelovati v občinskih zastopih v marsikaterem vprašanju celo koristnejše nego osamljenim meščanskim zastopnikom. Če bi socijalni demokrati, česar pa ne verujem, kandidirali zlasti ob meji v mestnih občinah naših držav ne-prijazne tujerodne sodruge, našlo bode meščanstvo seveda moč upreti se takl nevarnosti za našo konsolidacijo. Če bodo pa vsled splošne volilne pravice dobili delavci razne občinske zastope v svoje roke, vezani bodo s tem vživet se v naloge te vrste zastopstev, ki jih državna oblast ne bode smela pustiti zlorabiti v izključno korist enega sloja, ker bode tudi kmet in obrtnik v socijalistični občini znal varovati svoje pravice. Da bi se socijalistična stranka, če bi sploh to bil njen namen, n. pr. v Mariboru smela okoristiti z glasovi tujerodcev, ki imajo po mirovni pogodbi pravico optirati za avstrijsko ali nemško državljanstvo, volilni red ne bi smel nikakor pripustiti. Če bode pa socijalna demokracija v ostalem nastopila na lastno pest, ne preostane po mojem mnenju nič drugega, nego da napremo vse moči, da prodre na drugi strani demokratska smer s programom državne edinstvenosti jugoslovanske. Brez vsakega nepotrebnega cepčenja sil! To se mi zdi nujna narodna potreba!

Če nadalje začrtamo svojo pot, smatram, da je jasno, da morajo vsi narodni in demokratski činitelji nastopiti složno zoper ljudsko stranko kot klerikalno stranko, bodisi v Susteršičev ali reformirani izdaji, bodisi pod imenom kmečke ali kakoršnekolj enake zveze. Ta stranka je v našem državnem zboru odrekla vladni sredstva za gospodarstvo v državi. Ne le odrekla, celo razpravo onemogočila, česar ni upala niti pri volnih kreditih na Dunaju. Kdo ji more zaupati, da bode postopala drugače v občinah, na kateri sloni država. Seveda ima ta stranka še v mnogih občinah na deželi pričakovati uspehov, naša skrb mora biti, da bo jih kar najmanj, da ojačimo vsaj po svoji moči demokratsko smer, ki bode v ogromnem ostalem delu države brez dvoma v večini. Če bi demokratska smer v naših občinah vsaj v važnejših prodira proti stranki, ki se obrača proti edinstvenosti države, bil bi to srečen dogodek za narod in državo. V tem oziru ne more biti dvoma, kako je postopati demokratskim volilecem, katerekoli barve, zložno zoper klerikalizem!

Mnogo smo morali zadnje čase brati po časopisih, da tudi samostojna kmetijska stranka in narodnosocijalna stranka odrekata demokratski stranki opravičenost obstanka. Mi pa vidimo, da se v Srbiji celo združujejo prejšnje organizacije samostalne, napredne in liberalne stranke v skupno demokratsko stranko in izdaja se baš program te stranke za vso državo. Slovenci smo že letos februarja v Serajevu takorekoč položili temelj k ti stranki v zvezi s strankami iz prejšnje banovine in Bosne. Bil bi pač narobe svet, če bi se danes v Sloveniji le za korak umaknili pred komurkoli. Ni danes dvomljivo, da želimo, naj se uveljavijo demokratski naši prijetelj tudi narodnosocijalne in samostojne kmetijske smeri in bode jim naša organizacija gotovo šla na roko,

kjer se bode šlo zoper klerikalne nasprotnike državne edinstvenosti. Tudi ni dvoma, da v nobeni slovenski občini ne moremo pristati na to, da se pri volitvah občinskega zastopa uveljavijo naši pristaši, demokratski činitelji. Ali bode omenjeni organizacije, ki se še niso v vsi jasnosti izživele, tako da še ne vemo zmiraj, ali so tudi izrazito politične ali le stanovske in strokovne, nastopale povsod ali le tu pa tam z lastnimi kandidati, prepustimo njim. Da se uveljavijo v gospodarskih zastopstvih po najboljših možeh, je gotovo primernejše, nego da se omejujejo na opozicijo. Tudi v občinskih zastopih bode delo uspešnejše, če so tam močne večine z jasnim programom dela, akoravno bode tudi manjšinam pripadala važna vloga. Vsekako treba v občinske odbore poslati najboljše ljudi, ljudi brez dobičarskih namenov, ljudi socijalnega čuvstvanja, pa na vsak način tudi ljudi, ki se priznavajo k edinstveni državi ne le z jezikom, ampak po celim svojim mišljenju in dejanju. Da se to doseže, je naloga organizacij demokratske stranke širom Slovenije.

Vprašanje naših vojnih vjetnikov v Italiji.

V Parizu, 16. decembra.

Z ozirom na pritožbo, objavljeno v Vašem cenj. listu glede žalostnega stanja naših vojnih vjetnikov v Italiji, za katere da se balo nihče ne briga, blagovoli se sprejeti sledeče pojasnilo:

Vprašanju naših vojnih vjetnikov je naša delegacija posvečala posebno pozornost in je takoj na začetku svojega delovanja imenovala za to vprašanje posebnega referenta, v osebi g. Vučkoviča, ki je ob vsaki priložnosti zahteval vrnitev naših vjetnikov v domovino. Opetovano se je tudi delegacija z oficijelnimi notami obrnila v tem oziru na konferenco in je naposled, povodom razpravljanja o pogolih avstrijske mirovne pogodbe, izposlovala, da je vrhovni svet v svoji seji od 12. junija t. l. sklenil, da se imajo vjetniki bivše avstro - ogrske monarhije, pripadaloči sedaj zavezniškim silam, načelno takoj osloboditi, v kolikor to dopuščajo možnosti transporta. In pod rezervo določitve novih mej, in da na vsak način ne smejo biti oslobodeni kasneje nego vjetniki nove Avstrije.

Vključ temu ni hotela Italija naše vjetnike osloboditi. Naš diplomatski zastopnik v Rimu je zato opetovano interveniral neposredno pri laški vladi, a vedno brez uspeha. Vlada se je izgovarjala s transportnimi težavami; naposled je Nititi celo kratkoma izjavil, da so to pravzaprav še vedno avstrijski državljani, ki jih ni Italija dolžna izpustiti, ker ni še končno veljavno sklenjen mir z Avstrijo.

Naš zastopnik se je tudi sicer zamislal za osodo teh nesrečnikov; no, laška vlada mu je delala vsemogoče težave in ga ni pustila v vjetniška taborišča. Celo denarne podpore, ki jih je naša vlada stavila na razpolaganje, kakor tudi svote, poslana iz Pariza, so bile večkrat vrnjene.

Delegacija je dne 9. decembra t. l. zopet izročila konferenci noto, v kateri kategorično zahteva, naj se nemudoma pustijo domov naše vjetnike v Italiji. A tudi ustmeno se je opetovano interveniralo pri vodilnih možeh konferencije, zlasti tudi pri Wilsonu, žalibog do sedaj brez posebnega uspeha.

Stališče laške vlade označuje najboljše dejstvo, da je vest o vložitvi naše zadnje note v laških listih — zapolnila. Italija podpira danes Avstrijo, pre-skrbjevala je z orožjem in municijo. Madjare, nas pa smatra za sovražnike, katere treba oškodovati na vsemogoče načine. Ni se torej čuditi, ako so izpuščeni z vjetniki vseh drugih narodnosti, dočim čakalo naši zastopni na »guštizma e liberta«, za katere se je baže borila Italija.

Orientacija proti Izoku.

Orientirati se moramo na vzhod. druge plati in orientirati na vzhod. Iskati moramo pot tja, odkoder smo nekaj pričakovali rešitve in kjer so počivale naše tudi Francije — to je v Rusijo. Vem, da bo marsikdo zmagoval z glavo, vendar to nič ne de. Tudi nekaj so rekli, da bo rabila Rusija tri mesece za mobilizacijo in da bo prišla v poštev samo v defenzivi. Ko pa se je začela vojna, je bila preje v vzhodni Galiciji kot Avstrija, nosila dve leti in pol glavno težo vse vojne in bojevala vse velike bitke — ofenzivno! Da ne more par let revolucije — makar še tako krvave — ubiti sile naroda, ki je šele v razvoju, to nam kaže najlepše sedaj, ko se bori vedno dalje z istim elanom. Zveza se res ne bo dala ustvariti čez noč in bo treba nedvomno ne samo železne ampak tudi res dobre volje in to ne samo pri nas, ampak tudi drugod — ampak doseči se mora! Kajti edina Rusija nas lahko reši nemške ekspanzije.

Nemčija namreč se ni namerala nikdar razprostriti proti zapadu. Bismarck je bil leta 1871. v začetku priti vsaki aneksiji in se je vdal šele pritisku generalov, zlasti Moltkeja. In tudi Helgoland in tendence, ki so povzročile poleg strateških ozirov nemški vpad v Belgijo, so bile produkt najnovejših časov kakor cesarjeve besede, da leži bodočnost Nemčije na vodi. Glavna nemška sila je težila vedno na jug proti Jadranskemu morju in od tu dalje, saj je znana Heinejeva pesem o severni smeri, ki sanja o palmi na jugu — ta vsmerni izraz pragermanskih sanj. Tega ne smemo izgubiti nikdar izpred oči.

Drugo — in tu leži največja in lahko usodepolna nevarnost za nas in marsikoga — kar moramo vpoštevati pri Nemčiji je to, da je Nemčija nastala iz Prusije in Prusija je — v Sleziji in na Poznanjskem! In Nemci so tudi na — Češkem! Teh krajev Nemčija ne bo pozabila in prvi udarec prerogone Nemčije bosta morala pretrpeti Poljska in Češka. Lepa perspektiva se tukaj ne kaže, če se pomisli, da ne vidita ti dve državi danes drugega kot Tešinsko in bi se raje danes nego jutri stekli zanj. To je ena plat nevarnosti. Še hujsa je druga. Nemci žive v precej dobrih odnosih z boljševiki, pa tudi ostali elementi v Rusiji imajo dosti Antante. Zadržni so vedeli časniki celo poročati, da nabirajo v Berlinu javno prostovoljce za Kolčakov armado in da je tam nastanjen naravnost nek rusko-nemški generalni štab. Naj bo že temu kakor hoče, dejstvo je, da v nobenem ruskem sloju ne vlada kaka animoznost proti Nemčiji, kakor nam kaže slučaj Miljukova, ki so ga baže vsled germanofilstva izgnali iz Pariza. In pri teh razmerah je pomisliti, da zahtevajo Poljaki po vzgledu Čehov nasproti Rusiji zgodovinske meje! Stvar se ne da domisliti do konca, kajti v spomin nam stopijo delitve Poljske in razni Muravjevi in Witteji, obojevalci in zavezniki nemške vojaške sile ...!

Tukaj bo ležala vsa teža problema, kako orientirati rusko politiko v slovanski smeri. Kajti če se to ne posreči, čakajo nas Čehi in Poljake še bridki časi. To življensko vprašanje se ni sprožilo do sedaj niti pri nas niti drugje, ali pa se je reševalo z napitnicami, češ, da ostanemo zvesti zavezniški Antante. Prav, ampak naše dežele ne ležijo kje v zapadni Franciji in dosežanje zavezništvo nas bo stalo Trst, Goriško, del Istre in še marsikaj drugega. Torej tako enostavno ne bo šlo. Ne smemo pa seveda pasti takoj v drug ekstrem in izganiati vruga z Belcebubom. Tukaj zasedeni kraj — tam nemška nevar-

nost, to je izhodna točka! Mi smo sami sebi najbližji in moramo najprej misliti nase, če nam ostaja poleg tega kaj časa, ga lahko porabimo makar za — lepe besede! I. J.—č.

Politične vesti.

— O občinskih volitvah. K današnjemu poročilu g. dr. Kukovca o občinskih volitvah pripomnimo, da se tudi mi v občinskih odborih ne bojimo socijalnih demokratov. Družace pa je, če govorimo o večini socijalnih demokratov v občinskem odboru. Te večine se tudi ne bojimo, smo pa vzlic temu naj-energičnejše proti njim. Samoobsebi umevno, da prepustimo odgovornost za poročilo dr. Kukovcu, ki ima kot načelnik naše stranke, za vsak slučaj polno svobodo, da razvija svoje misli v našem listu, kakor jih je o nji razvijal prejšnji strankin načelnik. Da bi v zahtevah »Naprejevih«, da morajo postati občine socijalistične, to se pravi, da naj padejo popolnoma v oblast socijalno-demokratske stranke, tičalo kaj zdravega, o tem pa seve tudi nismo enih misli z dr. Kukovcem. Glavna stvar je, da se prične misliti na te volitve. In s tega stališča pozdravljamo dr. Kukovo poročilo.

— Kriza ljubljanske univerze. Akademski ljubljanske univerze je poslala ministrstvu prosvete v Beograd naslednji protest: Jug. akad. mladina ljubljanskega vseučilišča čuti, da vlada tej novi instituciji ne posveča tisto skrb, ki bi jo morala z ozirom na 500 slušateljev tega zavoda. Akad. mladina odklanja raziskovanje, ali je univerza potrebna ali ne, ali je bila pametno, da se je sedaj osnovala ali ne in konstatira, da univerza obstoja in da ima čez 500 slušateljev. — V imenu in v intereso teh 500 slušateljev protestiramo proti zavlačevanju in omalovaževanju našega zavoda, bilo iz katerihkoli razlogov in zahtevamo: 1. da centralna vlada v Beogradu da takoj potrebna sredstva za najnujnejše predloge; 2. da takoj imenuje potrebni profesorski zbor, ozir. odveže profesorje, ki so vezani v Parizu, da začnemo takoj z rednimi predavanji in izpiti. — Ljubljana, dne 22. decembra 1919. — Reprezentativni odbor.

— Dr. Trinajstić v Zagrebu. LDU. Zagreb, 23. decembra. Predčerašnjim je dospel v Zagreb bivši predsednik Jugoslovanskega odbora in izvedenec naše mirovne delegacije, istrski poslanec dr. Dinko Trinajstić.

— Jadranski problem. LDU. London, 23. decembra. (DKU). Bonar Lev je odgovoril na interpelacijo v zbornici, da se bosta obravnavali na prihodnji mednarodni konferenci v Parizu glavni vprašanji, namreč jadranski problem in mirovna pogodba z Turčijo.

— Italijanski list za zvezo z Jugoslavijo. »Corriere della Sera« je nedavno tega priobčil članek, v katerem kaže na monarhistično gibanje na Madžarskem, kateremu bodo ne-sporno v nadaljnjem razvoju sledile imperijalistične tendence. Proti tem tendencam priporoča člankar, naj bi se Italija sporazumela z sosedno Jugoslavijo ter sklenila trdno alijanso z Jugoslavijo. Romunsko in Čehoslovako. Ta zveza bi naj predvsem preprečila donavsko federacijo, za katero se tako silno trudijo zlasti Angleži. Ako bi došlo do zveze med Italijo, Jugoslavijo, Romunsko in Čehoslovako, potem bi tudi eventualna združitev Avstrije z Nemčijo ne pomenjala za Italijo nobene nevarnosti.

— Razočarana in ogorčena Italija. Znani italijanski publicist Rastignac piše v rimski »Tribuna«: Onih, ki niso verjeli po kobariški katastrofi na vstale Italije, je strah pred veličino Italije po nepričakovani zmazi. Ali naj postane Italija pravi dedič Avstrije? Ali naj postane Italija gospodarica Jadrana? Ali naj postane Italija svobodna in

Prav spredaj, na stoli, okrašenih s skulpturami, so sedeli okoli oltarja sire de Trinquelage v obleki iz sivca atlaša in ob njegovi strani vsi visokorodni povabljeni gostje. Njim nasproti stala klečala na pobarženjih klečalnikih stara vdova markiza v svoji kakor ogenj rdeči obleki iz brokata ter mlada gospica de Trinquelage, ki je nosila po najnovejši modi francoskega dvora pravcat stolp nakodranjih čipk na svoji glavici. Boli zadaj je bilo videti v velikih, špičastih lasuljah gladkobrite obraze upravnika Antona Arnolona in vaškega notarja mojstra Ambroya, dve lemnji točki v pestrem migotanju svetlih svilenih in brokatnih blagov; nato so sledili dobrorejeni majordomi, paži, pikerji, intendantje in gospodinja Barba, ki je nosila v znak svoje važnosti na srebrnem obročku ob svoji strani vse ključke s seboj. Zadaj po cerkvenih klopih sede nižja služinčad, dekale in pristavnički s svojci, in prav spredaj, ki se brez hrupa odpirajo in zapirajo, se pojavljajo zdaj pa zdaj gospodje kuhinjski dečki, ki prihajajo le med dvema omakama vdihniti cerkveni znak in prinašajo zato v svečanostno,

od mnogih sveč prijetno razgredo cerkev vonj po večerji.

Ali je pogled na male njihove čepce, ki bega misli duhovniku ob oltarju? Ali pa je morda Garrigonev zvonček, tisti divji mali zvonček, ki s peklensko hitrico binglja pod oltarjem, kakor bi hotel reči ves čas: »Hitimo! Hitimo! Čim preje bomo z mašo gotovi, tem preje sedemo za mizo.«

Istina je: kadarkoli se oglašja ta vražji zvonček, vselej prizabi kapelan na mašo ter misli le še na večerjo. Predstavlja si, kako dirajo kuharji sem ter tja, vidi žar plamenov kakor v plavžu, diha paro, ki se dviga izpod napoldvignjenih pokrovov ter zagleda v tel sopari dvoje rujavkastih, nanetih mehkih, z gomoljikami nadevanjih pur ...

Ali pa vidi dolgo vrsto pažev, ki nesejo velike skluce dražetih vonjev v obednico in sami stopa t. j. njeni v svečanostno okrašeno orogano. Razkorač! Tu stoji ogromna miza bogato člo-žena in v svitu sveč se iskreča: pavl se v svojem perju, fazani, ki širijo svoja rujavkastoredeča krila, rabinsko sve-

tljajoči se vrči, cele piramide bujnih sadov pod zelenimi vejicami čudovite ribe, o katerih je pripovedoval Garrigon (ah, kaj pak, Garrigoni!), počivajo po sladkem jamežu, njih lusikne se svetijo kakor bisernice in kakor bi pišile pravkar iz vode in vsaka drž v svojem gobčku šopek duhtečih zelišč ...

Tako živa je ta čudovita vizija, da se zdj gospodu Balaguera, kakor bi stale divotne skledje tu na izvezenem oltarnem prtu pred njim, in dvakrat, trikrat se je zalotil, ko je govoril namesto Dominus vobiscum — Benedicite! Izvzemši take mafine zmote, pa je opravil častiti mož svoje sveto opravilo z največjo vestnostjo, ni izpuščal niti vrstice, ni zamudil niti enega pikele in vse je šlo kakor se spodobi, do zaključka prve maše, — saj veste, da mora v sveti noči isti duhovnik brati tri tise maše drugo za drugo.

»Eno že imamo!« si je dejal kapelan, se olesan oddahnil ter je, ne da bi se mudil minuto, dal znak svojem ministrantu ali onemu, ki ga je imel za ministranta, in ...

Drehindin djal ... Drehindin djal

Druga maša se je začela in š njo tudi pregreha doma Balaguera.

»Brž! Brž! Hitimo!« mu je klical Garrigonev zvonček s svojim ostrim, svetlim glasom. In to pot se je vrgel nesrečni duhovnik na mašno knjigo ter je preganjan po demonu požrečnosti — požiral njene strani s pravcato voljo lakoto. Kakor bi bil besen, je pokleknil in vstajal, znak križa in upogibe kolena je jedva markiral ter je okrajal vsako kretuljo, samo da bi prišel čim preje do konca. Komaj da je razprostri roke za evangeli, komaj da se je potkal po prsih za Confitetur. Med ministrantom in njim se je vnela prava tekma v hitrici: v responzorijih so se prehitela vprašanja in odgovori, besede so se prekonicovale, nihče jih ni izgovarjal z ustnicami, ker bi jemalo to preveč časa in konec vsakega stavka se izgnihjal v nerazumljivem mrmranju.

»Oremus ... ps ... ps ... Mea culpa ... pa ... pa.«

Kakor gorniki, ki mandrajo grozde je z največjo naglico, sta brodila po svoji latinščini, da je brizgal sok na vse strani.

»Dom ... scumi!« je dejal kapelan.

»... S ... tu tuo!« je odgovarjal Garrigon, in ves čas lina je bingljial prokleti zvonček okoli ušes, kakor kraguljčki, ki jih obečalo poštnim kljusam, da bi jih naganjali k naglici. Lahko si je misliti, da je bilo mogoče tiho mašo na tak način zaključiti hitro.

»Dve imamo!«, si je mislil kapelan ves zasoplen, a si ni vzel časa za od-dih nego se je opotekel z rdečim, potnim obrazom dolj po stopnicah altaria in ...

»Kling, kling, kling! Kling, kling, kling!«

Začenja se tretja maša — še malo časa, in lahko pojde v obednico! Toda čim bolj se je bližala ura večerje, tem bolj je objemala nesrečnega Doma Balaguera prava strast nestrpnosti in požrečnosti. Njegova vizija je postajala vedno jasnejša: zlato se lesketajoči kranj in krhko pečeni puri sta stali pred njim: videl jih je, se jih dotaknil ... O Bog, kako se kadi iz skled, kako duhti vino! In zhesneli zvonček mu je klical ...

(Konec prih.)

jedninska krmilarica svoje usode? Nel Zato se poslužuje Wilsonov argumentov, da bi s tem Italiji zastopili pot k svobodi in veličini, ki so ji jih zagovarjali pogodbe. In posrečilo se je. Eno leto po zmagi, šest mesecev po podpisu pogodb mora Italijanski minister zunanji del bloditi po evropskih prestolnicah, da izbera čim kompromis, da izvojuje pravico, ki so ji jo garantirale pogodbe in katero so se obvezali respektirati in izpolniti zavezniški v končni mirovni pogodbi. Specijalni dopisnik „Neue Zürcher Zeitung“ v Milanu citira Rastignacova izvajanja in pripominja: „Italija je razočarana in ogorčena. Dočim nosijo zavezniški sadove svojih zmag v polnih košarah domov in se pripravljajo, da pobere tudi one plodove, ki še vise na drevesu, čaka Italija že mesece na izpolnitev svojih zahtev, ki so ji zagotovljeni v pogodbah. Dočim podreja Wilson svoj program s 14 točkami tajnim pogodbam, ki so bile popreje sklenjene, barantajo z Italijo o izvršitvi londonske zavezniške pogodbe in dogovora, ki je bil sklenjen v St. Janu de Maurienne. Javno mnenje išče vstrajno motive te politike in čuti prav dobro, da se smatra Italijo kot peto kolo na vozu.“

— Iz predzgodovine svetovne vojne. V aktih, ki jih je izdal Kautsky o izbruhu svetovne vojne, se nahaja tudi poročilo državnega tajnika za zunanje zadeve, ki ga je podal cesarju Viljemu. V tem poročilu sporoča državni tajnik, da je nemški poslanik v Londonu Lichnowski dobil navodila, kako naj nastopa proti angleški vladi in da naj predvsem naglašajo, da Nemčija ni poznala avstrijskih zahtev napram Srbiji in da smatra te zahteve kot notranje vprašanje Avstro-Ogrske, na katero Nemčija ne more vplivati. K temu poročilu je napravil Viljem II. ob roku to-le opazko: „Popolnoma pravilno“. To pa je treba Oreyu resno in različno povedati, da ne razumem nobene šale! Orey je zakrivil velik greh, da rličev, ne glede na nevarnost, da bi postavila Srbijo z Avstrijo in ostalimi vesilami na eno stopnjo! To je nečuvstvo! Srbija je roparska banda, ki se jo mora radi njenih zločinov prijeti za ušesa! Naj se nihče ne vmešava v stvari, v katerih je upravičen razsojati edino le cesar sam! Brzojavko našega veleposlanika v Londonu mi je znana in me ni presenetila! To je pristno britsko mišljenje. Razžaljen način, kako nastopajo proti nam, moramo odbiti. Viljem I. r. — Poslanik v Petrogradu je dne 26. julija 1914. v svojem poročilu omenil, da je „Novoje Vremja“ pisala: „Cesarju Viljemu mora biti znano, da bo Rusija podpirala Srbijo z vsemi svojimi močmi, da bi pomagal napad na Srbijo vojno z Rusijo, kakor tudi, da bi v tem slučaju bili zapleteni v vojno tudi Nemčija in Francija. K temu poročilu je cesar pripisal to-le opazko: „Ne to mi ni bilo znano! Nisem si mogel predstavljati, da bi se car mogel postaviti na stran banditov in kraljevskih mostem povzročil evropsko vojno. German za takšno mišljenje ni sposoben.“

— Viljemove vizije. Viljem II. je v duhu predvideval svojo lastno tragedijo še od 30. julija 1914 dalje. Opazka, ki jo je napisal na neko brzojavko grofa Pourtalesa tega dne, bi bila mogla biti v nekaterih njenih delih ravno tako danes napisana. Brzojavka se je oddala iz Petrograda 30. julija ob 4.5. uri zjutraj in jo je cesar sprejel zvečer istega dne. Pourtales je v tej brzojavki poročal o nekem pogovoru s Sazonovom. Sazonov je takrat izjavil, da mobilizacija ni mogoče več preklicati. Cesar je pripisal na brzojavko: „Če mobilizacijskega ukaza ni mogoče več razveljaviti, kar pa ne odgovarja resnici, zakaj je potem car tri dni kasneje zahteval moje posredovanje, ne da bi bil to odredbo omenil? To jasno dokazuje, da se je zdel mobilizacija celo caru samemu prenapetost in da je car vsled tega, da bi pomiril svojo nenkrat prebujeno vest, pro forma napravil ta korak v Nemčiji, dasi ravno mu je bilo znano, da ne more ničesar več izpremeniti, ker se ni čutil dovolj močnega, da bi vstavil mobilizacijo. Lahkomiselnost in šibkost morajo strogolaviti svet v strahno vojno, ki bi ga uničila. Mreža se nam nepričakovano zadržuje nad glavo. Z zasmehom dosega Anglija britanten uspeh svoje protinemske politike, proti kateri smo se izkazali mi kot popolnoma nezmožni! Anglija nas je izolirala in iz naše zvestobe napram Avstro-Ogrski je napravila zanko, da nas zadrzne.“

— Koburžan — kralj avstrijski, madžarski in poljski? „České Slovo“ javlja: „Naš poseben dopisnik nam poroča z Dunaja: Na Dunaj je prišel bolgarski princ Kiril, sin Ferdinanda Koburškega. Njegov prihod je baše v zvezi z načrtom, da se ga izvoli za madžarskega kralja, ako bi zavezniški zabranili, da bi madžarski prestol so-

pet zasedel kak Habsburžan. Tudi avstrijski monarhisti razvijajo živahno propagando za to, da bi se na avstrijski prestol poklicalo Koburžana princa Kirila. Avstrijski monarhisti so v zadnjem času podvojili svoje delovanje in začeli odkriti borbo proti republikanski državi obliki, izjavljajoč docela odkritosrečno, da bo že v doglednem času prišlo do odločilne borbe med monarhijo in republiko. Značilno je, da je dospelo na Dunaj več bivših poljskih državnih poslancev, ki so izrazili monarhisti in ki so bili že svoje dni znani kot ljuti nasprotniki češkega naroda. Ti Poljaki imajo namen, delati propagando za monarhistično zvezo Dunaj-Budimpešta - Varšava, katere zveza bi naj bila naprjena proti Čehom. Nacionalistični madžarski listi izjavljajo, da se Madžarska, ako bi jo tudi prisilili, da podpiše mirovno pogodbo, ne bo nikdar odpovedala od svojih zahtev na izpuščeno ozemlje in se ne bo strasila začeti novo vojno, da vzpostavi stare meje bivše Ogrske.“

— Usoda Albanije. V angleški spodnji zbornici je izjavil Bonar Law, da še ni v stanu navesti, kedaj bo sklepala mirovna konferenca o usodi Albanije. V londonski pogodbi ni o njeni odvisnosti nikakega govora. Eden izmed poslancev je nato pripomnil: „Toda če se ne priznava njene neodvisnosti, potem ostanje še nadalje del Turčije, ali pa postane srbske ali grške.“ Bonar Law je odgovoril, da se mirovna konferenca o tem še ni definitivno posvetovala, da pa upa na skorajšnjo rešitev tudi tega vprašanja.

— Boj proti draginjam. LDU. Beograd, 23. decembra. Minister Bukšek bo zahteval od ministrskega sveta kredit za boj proti draginjam. Denar, ki ga bo s kreditom dobil, se bo porabil kot razlika med prodajno in nakupno ceno živilijskih potrebščin. Ministrski svet je ta kredit odobril.

— Papež bolan. LDU. Berolin, 23. decembra. (Dun. KU.) Kakor javlja Lokalanzeiger, je papež lahko obolel in je, ker so mu zdravniki priporočali, naj se varuje, odpovedal več dvajenc.

Konferenca poslancev J.D.S. o valutnem vprašanju.

Povodoma navzočnosti ministra dr. Alberta Kramerja se je vršil danes pod predsedstvom podpredsednika demokratske zajednice poslanca Adolfa Ribnika a sestanek poslancev J.D.S. na katerem je gospod minister podal poročilo o valutarnem projektu, ki se sedaj nahaja v razpravi ministrskega sveta. Ta projekt gre za tem, da se vrši zamena sedanje krone in sedanjega srbskega dinarja za nove novčanice, ki bi bila označena istočasno kot dinar in krona in sicer na ta način, da dobijo tako posestniki kron kot posestniki dinarja isto nominalno vrednost. Pri zamenjavi se bodo vračunale tudi o priliki markiranja kron izdane priznanice. Novo novčanicno prevzame posebna emisijska banka, v katero se pretvori sedanja srbska Narodna banka s tem, da se pritegne kot enakopravni udeležniki gospodar. Krogi iz cele kraljevine. Pri štatu nove banke bi se upoštevale vse glavne zahteve, ki so bile izražene svoj čas ko je bil tozadevni projekt predložen Narodnemu predstavništvu. Nova novčanica bi bila torej po sedanjem projektu bančna novčanica, fundirana ne le s sedanjo zlato in valutno podlogo Srbske Narodne banke in z bodočimi vložki novih akcionarjev, temveč tudi z ogromnimi zakladi državnih gozdov in rudnikov, ki predstavljajo milijardne vrednosti. V diskusiji, ki je sledila poročilu ministra dr. Kramerja se je priznalo, da bi projekt dr. Veljkovića — kakor ga je obrazložil dr. Kram — mogel biti o s n o v a za ozdravljenje naše valute in izboljšanje krone, ako bi se ustvarili izvestni predpogoji, koje so smatrali poslanci v gospodarsko-političnem oziru za neobhodno potrebne. Na sestanku je bilo sklenjeno pozvati za 2. januar v Ljubljano širšo strankino konferenco J.D.S. ki naj zavzame k načrtu ministra Veljkovića končno svoje stališče. Na to konferenco se povabijo tudi somišljeniki iz Hrvatske in iz Srbije.

Neodrešena domovina. Sestram in bratom na zapadu.

Sestre in bratje, ki vas že leto dni loči sovražnik od nas, pozdravljene in pozdravljeni! S težkim srcem Vam pošiljamo ta pozdrav, vendar je vera in odločnost v našem srcu — in v vašem naj ne bo drugače! Danes leto smo vam pošiljali s pozdravi upanje, da bomo ta Božič praznovali skupaj, naše in vaše upanje je ostalo neizpolnjeno — a ostala je vera, trdna in nemojna, in vera je vedno resnična, ona prestavlja gore, in če se ne vresniči danes, se mora izpolniti jutri! In plačilo za to našo in vašo vero, že prihaja!

Lani o Božiču smo bili kakor piščeta, ki se je pognal kragulj med nje, splašeni in brez cilja smo begali okoli, kaj nam je dajalo upanje, kaj nam je smelo dajati upanje, da se ne razgubimo in poginemo? Bilo je pričanje, da ni še nikdar stalno vladala krivica in nasilje nad pra-

vico! To je bil edini svetli žarek v tistem mraku in za njim smo šli vsi — ter se nismo porazgubili!

Danes ni več naš sovražnik tako vsemogočen kot je bil pred letom, danes se ne skrivamo več pred njim kot piščeta pred kraguljem, počasi se ruši njegova oblast, ki jo je hotel zgraditi na sili in moči. Njegovi zaščitniki postajajo naši prijatelji, vrste njegovih prijateljev postajajo redke in naših zaščitnikov vrste se množijo.

Naša vera pa, ki smo jo prinesli čisto skozi viharje tega leta, mora ostati čista in trdna tudi nadalje in se ne sme nikdar spremeniti v nupuh in ošabnost — ali pa v malovernost! Kajti pravica dela počasi, a tem bolj gotovo!

Naš narod jugoslovanski je rabil tisočletje, da se je združil, in združil se je — samo na vas še čakamo, sestre in bratje, in vsa družina bo pod eno streho! Ali se to zgodi danes ali jutri, tega ne veste vi in ne vemo mi, pa saj to ni tako glavno — glavno je, da veste vi in da vemo mi, da se bo to zgodilo, da se mora to zgoditi v kljub vsem in vsemu!

Sestre in bratje! Ostanite trdni v svoji veri, kot ste bili do sedaj, pazite, da ne pride čez vaš prag tujec, ki bi vam oskrnil vaše domove, glejte, da ne popustite vaših poljan in dolin tujcu, zakaj velika bi bila vaša odgovornost pred Bogom in ljudmi, če bi se glasil po tej naši zemlji tui jezik — takratko pride Božič celega jugoslovanskega naroda, ko pride dan njegovega združenja!

Sestre in bratje! Težko nam bo praznovati Božič brez vas in vam brez nas, ali v duhu bomo z vami in spaja nas trdna vera, da ni več daleč čas, ko ga bomo praznovali skupaj!

Goriški Božič. Nič veselja, nič obupa, razpoloženje resno. Le redki zvonovi oznanjajo Božično »dobro voljo«. Naznanjala se je dobra volja iz Pariza in Londona, ali ko je dospela do nas, je vrgla krinko z obraza in se izkazala z vso svojo silo za zlo voljo. Sedaj tlači Slovence ali gotovo je, da jih ne potlači. Goriška čisto občudovana žilavost ni zamrla, marveč se krepi in raste, čim hujše nastopa zla volja. Dobili so se ljudje, ki so rekli: konec je goriških Slovencev! Varajo se. Ni jih konec in jih tudi ne bo. Ze stoji ponosno goriški Slovenec na svoji grudi in se hoče uveljavljati tako, da ne bo sužnjeval nikomur! Vrnili so se in se vedno se vračajo domov. Goriški lept svet le težko zapustiti in živeti drugod. Kar ne moreš odtrgati srca od tega sveta. Velika ljubezen do rodne grude veže vse. In marsikateri, ki misli, da si je izbral »novo domovino« kje med brati, se nekega dne na mah povrne na goriško zemljo. Kajti sodimo, da končno prevlada pamet ob Adrij in da bodo mogli Slovenci tamkaj živeti primeren novim časom, ki narekuje manjšinam vse pravice in ko nikdo ne bo več trpeti poniževanja in tlačenja. Goriški Slovenci računajo z razmerami, uravnajo po njih svoje delovanje, ki je tako, da mora roditi dober uspeh. Kljub vsej trdoti trenutnega položaja kar nič ne obupavamo nad bodočnostjo goriških Slovencev, marveč smo prepričani, da zla volja nekoč zapusti goriško deželo in se razliti po njej dobra volja.

Goriški dekletom kliče »Goriška Straža«: »Dekleta, od vas zavist boljše ali slabše prihodnosti našega naroda; zato bodite zdrava, deviška, neoskrnjena zemlja, ki naj rodi enkrat naš domovini zdrave in krepke rodove. Poštenja prodajalka bodi vam izdajalka svojega rodu. Naš rod naj hodi med vami kakor med cvetovi in nikdar ne kakor da bi hodil med grobovi. Bodite našemu narodu pomlad, cvetoča pomlad, o kateri se našemu narodu ni bati, da bi te pomladi ne sledila bogata jesen. Dekleta, bodite naše gore čisti listi, bodite naše lipe zdravi cveti! V tem je našemu narodu zagotovljeno prerčenje in pomlajenje. V tem obstoji veliko poslanstvo vašega življenja, slovenska dekleta! Katera pa tega ne razume, ta bodi izobčena iz vrst našega ljudstva!

Z Goriškega. Ustanovila se je pred kratkim nova avtomobilna zveza Goriča - Postojna. Avtomobil odhaja iz Goriče ob 7. zjutraj in prihaja v Postojno ob 11. uri dop. Odhod iz Postojne ob 2. pop. — V kratkem bo imenovanih pet novih kasacijskih svetnikov izmed sodnikov na zasedenem ozemlju za kasacijski dvor v Rimu. — Božična drevesa so se smela leto oddajati le s posebnim dovoljenjem prizadete županstva oziroma komisije za pogozdovanje. — Narodna tiskarna v Gorici je izdala koledar za goriške Slovence za prestopno leto 1920.

Gorica je naravno središče goriških Slovencev. To je tako neizpodbitna resnica, da bi je ne bilo treba zopet poudarjati, ako bi se sedanjih oblastnikov, menda mnogo pod vplivom domačih

Lahov, ne postavljali proti temu, hoteč imeti Gorico popolnoma laško. Seveda, laški vojak se je boril za laško Gorico, ali popolnoma laška ni bila nikoli, pa tudi ne bo. Goriški Slovenci niso pripravljeni, prenašati krivice, in proti naravnemu toku življenja in gibanja slovenskega ljudstva ostane vsak odpor brezuspešen. Tako je bilo pod avstrijsko in tako bo pod sedanjo vladjo, ako bi vstrajala na napačnem stališču, da se ima slovenski življenj v goriškem mestu zatreti in zapreti dotok Slovencev v mesto. Gorica mora ostati glavno mesto Slovencev, kajti Furlanija gravitira proti Vidmu in Trstu ter pušča Gorico ob strani. Gorica ostane le dotočišče in središče Slovencev. Tu pa ne sme imeti življenjskih pravic samo Lah, ampak zavladati mora naraven razvoj. Slovenci iščejo miru in zadovoljstva. To dobe le v pravici in pospeševanju svojih potreb, katerih nimajo samo na kmeth, marveč tudi v mestu. Še pred vojno so pribili laški žurnalisti iz kraljevine, da je Gorica na življenje in smrt navezana na Slovence; vedno pa tudi še velja resnica naše domače politične popevke, da »brez Slovencev Gorice ni«.

Kakor pred 50 leti. Leta 1870. so zahtevali goriški slovenski deželni poslanci, na čelu jim nepozabni dr. Lavrič, v goriškem deželnem zboru uvede slovenščino v urade in šole. Povdarjali so, da govori za njihove zahteve prava svoboda, čast in dostojanstvo naroda. Ako gospodarji nenaroden jezik v uradih in šolah, je narod suženj tujemu jeziku, ostane reven in zaničevan od vseh. Naše šole niso naše in se naša mladina v njih potuje. Tako ravnanje v naših javnih zavodih mora žaliti naš narod, ki je zares razžaljen do dna srca. Pri vsem tem pa trlja vlada od naroda, ki je v svojih interesih oškodovan in v svoji časti razžaljen, navdušenje in žrtve vsake vrste, reči, ki se ne dajo prisiliti, in to terja, predno se je z razžaljenim narodom spravila — Tako pred 50 leti. Koliko vstrajnega, energičnega dela je bilo treba, da so goriški Slovenci izsilili od stare avstrijske birokracije vsaj nekaj pravic za svoj jezik v uradih in šolah. Kaj naj se sedaj začne boj od kralja? Znamenja kažejo, da bo treba začeti znova tak boj, ako ne krene vlada na pot pravčnosti in enakopravnega vnoševanja goriških Slovencev, ki hočejo živeti življenje kulturnega naroda.

VILJEM II. V ZVEZI Z RAZPUTINOM.

Ime Razputinovo je znano. Igral je svoječasno veliko vlogo na ruskem carskem dvoru in bil predvsem zaupnik carice Aleksandre, prejšnje hesenske princezine Alice. Razputin je bil sicer menih, a to menda samo na videz. Zlobni jeziki namreč zatrjujejo, da ni nikoli živel kot menih, marveč da je igral na ruskem dvoru vlogo pravcatega Don Juana. Nekateri celo pravijo, da je bil v zelo intimnih odnosih s carico samo. Koliko je naj vesti resnice, je težko dognati. Dejstvo pa je, da je imel nervozno carico Aleksandro popolnoma v svojih rokah in da je imel preko nje naravnost neverjeten vpliv tudi na carja Nikolaja. Zato se ni čuditi, da je bil v ruski javnosti silno omražen, ker se je splošno mislilo, da je on tisti zli duh, ki je vzdrževal caristiško strahovlado na Ruskem. Razputina je že med vojno umoril, kakor je znano, knez Jusov. Zakaj ga je umoril, se ni moglo dognati, ker so med vojno le redko kdaj dohajale zanesljive vesti iz Rusije. Nemški listi so takrat poročali, da je knez Jusov ubil Razputina radi neke ljubavne afeze. Zdi pa se, da so kneza vodili pri njegovem delanju čisto drugi motivi, kakor se da to sklepati iz knjige, ki jo je nedavno tega objavil angleški zgodovinar William Lekey. V tej knjigi dokazuje Lekey na temelju dokumentov, da ni bil Razputin ničesar drugega, kakor navadni nemški vohun in agent. V dokaz te svoje trditve priložuje angleški historik svoletično pismo bivšega nemškega cesarja Viljema II., ki ga je pisal Razputinu leta 1916. Pismo se glasi dobesedno: »Osebo in strogo zaupno. Glavni štab na Francoskem Malinedy, dne 10. avgusta 1916. — Gospod Steinhauer me je obvestil o odličnih zaslugah, ki ste jih napravili naši državi. Castitam Vam in veseljem se, da je carica Aleksandra našla v Vas tako dobrega in tako modrega svetovalca. Mnogo ste že storili za nas, ali treba je, da se tudi v bodoče še potrudite. Treba je, da Vaši prijatelji poskrbe za to, da bo pomanjkanje streliva čim največje, da bo Berlin pončen o naročilih topov, eksplozivnih snovi, avtomobilov in drugega materiala na Angleškem, da bomo na ta način mogli izslediti transporte tega materiala na finski obali in jih potopiti. Pričakujem, da boste skrbeli izvajati na železnicah here, takisto tudi v tvornicah streliva in drugih vojaških potrebščinah. Steinhauer Vam pošlje šest zaupanja vrednih agentov v to svrhu. Skrbite za to, da bodo našli ti ljudje zaščito v krogih Vaših prijateljev, ki jim naj pomagajo, da izvrše svoje nalogo. Dal sem nekaj

novih idej Njenemu Veljčanstvu carici, ki se bo o tem posvetovala z Vami. Vaša dva glavna sovražnika sta knez Georgi Lvov in gospodin Sels. Treba je, da odstranite to nevarnost. Morda bo Vam to uspelo, posvetujte se o tem s carico. Po moji carski volji je Vaša plača podvojena. Pozdrav. Viljem II., cesar in kralj«.

Ameriški Slovenci svojim rojakom.

Prejeli smo to-le pismo: Cleveland, Ohio, 16. oktobra. Cenjeno uredništvo!

Naznanjamo vam, da ameriški Slovenci ponovno pripravljajo večjo pošiljatev obleke, čevljev in primernih živil, s katerimi nameravamo obdariti svoje sorodnike za božič v stari domovini. Delo posredovanja za pošiljatev je prevzela Slovenska Narodna Zveza in Zveza Jugoslovanskih žen in deklet v Ameriki. Pri tem delu nam je šla na roke jako ljubezljivo ameriška vlada potom Department of State in Department of Commerce. Sposlovali so nam parnik, kakor tudi znižano ceno za prevoz, nam dali še mnogo drugih ugodnosti. Bodite uverjeni, dragi Slovenci v domovini, da imate v ameriški vladi jako naklonjene uradnike, ki želijo Jugoslovanom polnomožno uspeha, Parobrodna črta »Phelps Bros & Co.« bo prepeljala blago iz New Yorka v Trst, ali pa mogoče v Dubrovnik. Pri tem podjetju pa je jako pomagal tudi jugoslovanski poslanik v Washingtonu, Mr. Slavko Gruitch in dovolil pošiljatelj razne ugodnosti.

Zanimanje za pošiljatev je po celi Ameriki ogromno. Samo iz Clevelanda, največje slovenske naselbine v Ameriki, bo odšlo kakih 1150 zabojev, ki tehtajo najmanj 300.000 funtov. Vrednost presega dolarjev 150.000 — stopeptdeset tisoč dolarjev, ali po vaši vrednosti do sedem milijonov kron. To je samo iz Clevelanda, koliko pa pride še iz ostalih slovenskih naselbin Amerike, še namamo izračunane. Na vsak način so se Slovenci primerno spomnili svojih sorodnikov za letošnji božič.

Kot spremljevalci te druge pošiljatev pridejo v domovino Mr. James Debevec, solastnik slov. lista »Ameriška Domovina«, Mr. Francis M. Jaksic, lastnik velike trgovine s pohištvom in Mr. Rudolph Perdan, zastopnik za Singerjeve šivalne stroje. Ti so pooblašteni od tukajšnjih Slovencev storiti vse, da pride blago v prave roke.

Slovenska Narodna Zveza in Zveza Jugoslovanskih žen in deklet je naredila ta korak v zavesti, da je pomanjkanje veliko in iz ljubezni do krvnih bratov onstran morja. Pošiljatev odide iz New Yorka okoli 30. novembra, in upamo da bo okoli Novega leta doma.

Prosimo vas, da naznanite to v vašem cenjenem listu.

Vas iskreno pozdravljamo.
Slovenska Narodna Zveza.
Louis J. Pirc, predsednik.
J. Hudovernik, tajnik.
A. Ordina, blaginjak.
Naslov: 6119 St. Clair ave.
Cleveland, Ohio.

Sokolstvo.

— Sokolski Savez SHS priredi v mesecu januarju, in sicer od 15. januarja naprej šestdeset dni vaditeljski tečaj, ki se ga udeležijo bratje iz vse kraljevine. Prijavljeno je do sedaj veliko število bratov.

— Ljubljanskim sokolskim društvom. Pozivljamo vsa bratska društva Ljubljane in okolice, da nam nemudoma odgovore na naša vprašanja glede naraščanja. — Slovenska Sokolska Zveza.

— Soja starešinstva Sokolskega Saveza SHS se vrši dne 4. in 5. januarja 1920 v Beogradu.

Silvestrov večer ljubljanskega Sokola se vrši tudi letos v Narodnem domu. Da se prepreči naval, je število obiskovalcev omejeno. Vstopnica se je določila za člane 6 K, vendar le v predprodaji; zvečer pri blaginji, ako bodo vstopnice še na razpolago, pa na 20 kron za vsakega brez izjeme. Predprodaja vstopnic za člane društva se vrši v odporovi sobi (Narodni dom) v nedeljo, dne 28. decembra od 10. do 12. popoldne, v ponedeljek, dne 29. decembra in torek, dne 30. decembra od 4. do 8. zvečer in v sredo, dne 31. decembra od 2. do 4. popoldne.

— Veselilni odsek ljubljanskega Sokola pozivlja vse sodelavce in sodelavke »Silvestrova večera« na skupen sestanek, ki se vrši v nedeljo 28. t. m. ob 10. popoldne na galeriji telovadnice v Narodnem domu.

— Jugoslovanski Sokolski koledar izide v kratkem in pozivljamo ponovno vsa bratska društva, da nemudoma sporoče število naročnikov starešinstva Sokolskega Saveza SHS v Ljubljani. Cena 5 K.

— Sokolski Glasnik. Izšla je nova številka Sokolskega Glasnika z bogato vsebino. Opozarjamo vsa bratska društva, da je Sokolski Glasnik oficijalno glasilo Sokolskega Saveza in da je dolžno vsako društvo naročiti vsaj 1 izvod. Priporočamo pa, da društva naroče po več izvodov, katere naj razdele med brate in sestre. Zaradi večjih tiskarskih stroškov se je morala zvišati naročnina na 26 K letno.

Poslanica vsem bratom in sestram!

Slovenska Sokolska Zveza, Hrvatski Sokolski Savez in Srpski Sokolski Savez so v likvidaciji. Tako je sklenil Sokolski Sabor na Vidov dan letos v Novem Sadu. Ko bo likvidacija izvedena, se zlije vse Sokolstvo v naši državi v enotno organizacijo — v Sokolski Svez Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta organizacija, ki mora biti dovršena do konca tega leta, bo po številu in po ideji najjačja, kolikor jih ima naša država.

Z Zvezami pa morajo likvidirati tudi vse sokolske jednote in vse sokolske župe. Likvidacija sokolskih jednot je potrebna v krajih, kjer je po več sokolskih društev (Hrvatski Sokol, Srbski Sokol.) Plemenske razlike v poimenovanju odpadejo in se ustanove nove skupne sokolske jednote. Župe likvidirajo, da potem osnujemo nove, ki bodo z ozirom na krajevne in prometne razmere združevale posamezne jednote kot bistvene in sestavne dele Sokolskega Saveza Srbov, Hrvatov in Slovencev. Doslej je namenjenih 33 žup. V njih bo za prvi čas združenega okroglo 80.000 članstva.

Skupnost in enotnost vsega Sokolstva naše države pokažemo tudi na zunaj z enotnim poveljevanjem ter z izenačenjem kroja. Tehniški odbor pripravlja prvo, glede drugega pa velja za sedaj izvedba enakih čepic, enakih oznakov Saveznih, župnih in društvenih činiteljev in našega sokolskega edinstva ter enakih napisnih trakov na levi prsni strani zrk.

Medtem, ko stremimo — siljeni k temu od ene in iste sokolske ideje, k izenačenju sokolskega kroja vsega slovanskega Sokolstva, ugotavljamo v kulturni zgodovini Slovanstva sploh in vsega slovanskega Sokolstva posebej izpričano činjenico, o sta rdeča srca in sokolje pero vidni in vekotrajni znak edino Sokolstva. Vsako prisvajanje teh sokolskih znakov od kogarkoli, ki stoji izven sokolskih vrst, je nečastno in drzne prisvajanje tuje lastnine, je slepilo javnosti ter krinka na nesokolskem delu in mišljenju Sokolstvu nasprotnih in nasprotujočih organizacij. Poštenost značaja in čistost volje se upirata takemu početju.

Naše reorganizirano Sokolstvo, združeno v nerazrušljivo edinstveno celoto, Sokolskem Savezu Srbov, Hrvatov in Slovencev, se kot enotno telo oficijalno udeležuje vsesokolskega zleta v Pragi leta 1920., kjer nastopimo na telovadbišču samostojno in v zvezi z ostalim Sokolstvom. Pred sodbo široke javnosti naj se na svobodni češko — slovaški zemlji pokažejo uspehi našega skupnega dela.

Slovensko Sokolstvo se poslavlja od svoje preteklosti s ponosno zavestjo, da je vsakdar v vsakem primeru in ob vsakem času zvesto in v svo vdanosti služilo svojemu narodu. Tisoč zaprek nam je stalo na poti, a premagali smo vse. Iz vseh krutih navalov in brezobzirnih nasprotij se je sokolska ideja vedno dvignila kot nepremagljiva pridobitev naših kreposti: lepote, dobrote in resnice.

Sokolski prapor je združeval že pred 50 leti najboljši in najplemenitejši sinove našega naroda na veličastnih taborih, koder je žarela narodna zavednost z visokimi plamenji. V našem imenu in z našim delom se je širila v najširše plasti naroda ideja bratstva in enakosti in med prvimi silami, ki so priborile domovni svobodo, stoji sokol. Ideja kot samorodna hči neizmernega hrepenceja po osvoboditvi. Na mednarodnih tekmah v Parizu, Luksemburgu in Turinu so naši bratje v veličastnih smagah pridobili slovenskemu Sokolstvu in slovenskemu imenu spoštovanje in veljavo.

Udarjali smo neprestano ob temelje krivične Avstrije; in na italijanski fronti so stali naši bratje med plemi, ki so jo zdrobili do neslavne smrti! Med strašnim trobljenjem vojnih let, ki so hotela Sokolstvo zatreti in zadušiti, se je od srca do srca po strelskih jarkih, v taboriščih, ječah, bolnicah in med grobovi prepletala sokolska ideja, ki je bila tisočim toložnica, užirajoč v sleherni duši vero v zmago in bodočnost.

Po italijanskih ostrožih so se zgrinjali naši bratje v tej veri, na solunski in francoski fronti so Sokoli stali v jedru dobrovoljcev, v Ameriki so klicale sokolske tropke svobodno

borce na brambo domovine Srbov, Hrvatov in Slovencev, naši bratje so, odlični za zaupanjem prijateljev naše svobode, s prevažnimi poročili preleteli ves v vojni vihr razmajani svet in so do smrti zvesti našim nalogam in smotrom, gradili pot naše mu osvoboditvi ter sklepali vezi in zveze za bodoče naše delo z brati, ki so jih srečavali vsepovsod, koderkoli je vojno razdejano uničevalo stari svet predpravil in sužnosti. Ni bilo bojišča, zarote in uporov, pronic, krivic, zlobi in trinoštvu, koder niso naši bratje uničevali moči krvnikov.

In ko je germanska poplava pretela pogreznila naš Korotan v staro robstvo, so se dvignili naši gorenski bratje na brambo naše zemlje, a Sokoli, ki so ostali doma, so koroškemu rojakom beguncem dajali kruha in strehe. In prekmurski Sokol je čuval dom v najhujših časih, in v vsakem našem srcu polje ena in ista misel, da se šele tedaj spusti meč v nožnico, kadar vihrajoče sokolske prapore ponese v zmagovalnem pohodu v osvobodeno našo Primorje!

Beseda dana sveta naj ti bo! Ne oprostí ga več nobena moč, kedor se je enkrat zavezal sam!

Zavedamo se svetosti zaprisege! Velik del osvoboditve ljubljene domovine so opravili naši Sokoli — zato proglašamo vso svojo zemljo za dom Sokolov in ne priznavamo nobene moči in nobene oblasti, ki bi smela in mogla ovirati našo pot naprej — vse do tistega časa, ko bo ves narod od severa do juga, od vzhoda do zapada pomlajen in prerjen v sokolskem duhu, v duhu duševne revolucije osamosvojitve in neoskrupljenega demokratizma.

In med delom mirovne konference v Parizu so se najidealnejši sinovi našega naroda, živeči tamkaj — 300 po številu — združili v Jugoslov. Sokolu, ki je že na dveh javnih nastopih v Nansyju in v Strassburgu opozoril svo najširšo javnost nase ter jo prepričal o plemenitem stremljenju in o veličastni in zmagovalni ideji Sokolstva.

Z močjo vseh svojih npravnih in telesnih sil, ki jih dviga, razvija in izpopolnjuje sokolsko delo, uveljavljamo svoje posestno stanje povsod, koder zveni naša mila materska govorica! Proti vsakomur in proti vsem, ki bi kakorkoli in s čimerkoli skrunili našo čast, teptali pravice naroda in jemali našo lastnino, se dvignemo z viharjem naletom odporne sile, ki ne pozna nikogar razen brata in sestre.

Zavedamo se resnosti prostovoljno prevzetih dolžnosti v domovini! Z neprestanimi Pdelom krepitmo telo, jačimo voljo, utrjujmo značaj. Brez razlike spola in starosti, imena in naslova, stanu in verstva objema sokolska misel vse pripadnike naroda, ki so čistih rok, plemenitih duhanj, blagih src, veselih duš in požrtvovalne deloljubnosti, a ki imajo isti smoter pred seboj: srečo, moč in slavo domovine!

V moralni in materialni blaginji domovine cvete blaginja vsakega posameznika, kakor je samo iz moralne in materialne blaginje vsakega posameznika sestavljena blaginja domovine.

Domovina — svobodna in dvigajoča se k popolnosti — je bistvo in jedro sokolske zavesti in je končni smoter našega dela! Spoštujemo vsaktero pošteno in odkrito prepričanje, sovražimo zahrbtnost, hinavstvo in laž! Ne krattimo nikomur njegovih državljanskih pravic, a od vsakega brata in od vsake sestre brezpogojno zahtevamo, da niti v zasebnem, niti v javnem življenju ne živi in ne deluje v nasprotju s sokolsko idejo, da ne omadežuje niti s sirovo silo, niti z umazano besedo veličine in lepote Sokolstva!

Kdor pa drugače dela, živi in govori, dokazuje sam, da ni naš.

Taka je naša beseda in izpoved danes, ko se slovensko Sokolstvo z brati Srbi in Hrvati staplja v eno samo celoto!

In taka je naša zapoved: na delo, bratje in sestre! V svoj krog sprejmite vsakega, ki je s srcem naš! Zakaj kdor je s srcem naš, on mora biti naš tudi z besedo in z dejanjem.

In tako je naše geslo: Kdor Jugoslovan — ta jugoslovanski Sokol!

Zdravo!

Predsedstvo Slovenske Sokolske Zveze.

DR. ORAŽEN IVAN, t. č. starosta.

DR. FUX RIKO, t. č. tajnik.

Dnevne vesti.

V Ljubljani, dne 24. decembra.

— Vesele božične praznike vsem naročnikom in čitateljem Uredništva in uprava »Slov. Naroda«.

— Pismo starega naročnika. Prejeli smo to-le pismo: »V Zagrebu dne 20. Prosim vljudno, da mi ustavite pošiljanje »Slovenskega Naroda« s prvim dnevom prihodnjega leta. Žal mi je, da mi moji dohodki več ne pripuščajo, da bi se mogel obremeniti s postranskimi izdatki. List je izvrstno redigovan, ima mnogo poučnega gradiva, posebno pa imajo uvodni članki veliko vrednost. Tega ne morem trditi o vseh zagrebških listih, katerih število se množi, kakor gobe po dežju. »Slovenski Narod« mi je mnogo koristil pri občevanju z akademsko izobraženimi krogi. Čim se razmere izboljšajo, se zopet naročim na list, ako ostane med živimi. Voščim srečno novo leto uredništvu in upravi z željo, da bi prišel skoro dan, ko bo list lahko razvil zastavo v resnici svobodne Jugoslavije. Sedaj je Jugoslavija kakor ptič s pristrizanimi peruti in zvezanimi nogami. Vdanj vaš R. Š.-č.«

— Stara nemška zagrizlenost. Kr. sodišče v Velikovu se je oimrlj v smislu pogodbe z nemško avstrijsko republiko na okrajno sodišče v Feldkirchnu na Koroškem s prošnjo za pravno pomoč, seveda v slovenskem jeziku, ker je slovenščina državni in uradni jezik. Na to prošnjo je došel uradni odgovor z dne 13. decembra t. l., ki slove seveda v nemškem jeziku tako-le: »Dops je nerazumljiv, nazaj! Velikovec je nemško - avstrijsko sodišče in so ga Slavljani protizakonito zasedli. Kot nemško - avstrijsko sodišče mora vlagati nemška zaprosila! Kakor se vidi, niso dogodki med svetovno vojno in po prevratu Korošev še nič poučili. Še vedno mislijo, da žive v stari Avstriji, kjer so Nemci terorizirali vse ostale narode. No, pa bo že še prišel čas, ko bodo se tudi Korošci še spametovali, čeprav sreča navadno nemške Korošce pamet zelo pozno ali pa nikoli.«

— O dogodkih v Kočevju. Z ozlrom na notico, ki smo jo svoječasno priobčili o dogodkih v Kočevju, nam poročajo: Vestí, ki so se širile po Dolenskem, da je neki vzgojitelj mladine ščuval proti državi in dinastiji, da ga je oblast zaprla in da so ga pora nasilno rešili njegovi somišelniki pod vodstvom njemu enako m. slečega tovariša, ne odgovarjajo v tej obliki resnici. Res je samo toliko, da so pred dobrim tednom orožniki aretirali nekega delavca, ki je bil pljan in ki je ščuval proti državi. Takisto je res, da se je drugi dan zhrala pred okrajnim glavarstvom tolpa ljudi, ki je z grožnjami zahtevala, da se aretiranega delavca izpusti. Ker se je dogajalo, da je bil delavec v resnici pljan, ga je oblast izpustila iz zaporu. S tem pa seveda ni rečeno, da bi bilo v Kočevju vse v redu. Nasprotno, razmere so v zadnjem času postale takšne, da je morala oblast poslati semkaj celo nekaj vojščev, da vzdržuje mir in red. So to boljše-viški elementi, ki so po izgonu iz Avstrije prišli v Kočevje in tu s svojimi pogubnimi nazori okužili prej mirno in pošteno delavstvo.

— Prekršitev blišnih nemških planinskih koč. Odbor Slovenskega planinskega društva je na svoji seji dne 22. t. m. sklenil predlagati občnemu zboru, da se prekrste planinske kočje, ki so bile preje last društva »Deutscher und österreicher Alpenverein« in ki so potom nakupa prešle v slovenske roke tako-le: Marije Terezije kočja pod Triglavom — Koča prestolonaslednika regenta Aleksandra, ali na krajo Aleksandrova kočja; Deschmannova kočja — Staničeva kočja; Siebenseenhütte — Koča ob Triglavskih jezerih, Golicahtütte — Spodnja kočja na Golici; Berthahütte — Koča na Jopicu in Klagenfurterhütte — Mačenska kočja, Valvazorjeva kočja, Zoisova kočja, Piskernikovo zavetišče, Koča na Korošici in Koča na Urški gori priode svoje dosedanje ime.

— Občinski odbor v Železnikih je razpuščen. Za gerenta je imenovan Josip Globočnik.

— Oprostitev učitelstva od orožnih vaj. Z naredbo načelnika vohovne komande A. D. Br. 260.900 od 13. decembra t. l. in brozjavno odredbo IV. armijske oblasti A. D. Br. 22.450 od 15. decembra t. l. se odreja, da se učitelji javnih šol ne pozivajo na dvomesečno orožno vajlo. K tej naredbi se pristavila: 1. Vse učitelstvo letnikov 1881—1894, ki je nameščeno na javnih šolah ali zavzidih in se mu je orožna vaja prelozila na kak termin v letu 1920., je točasne orožne vaje oproščeno. Vsemu takemu učitelstvu se izstavi kakalno dovoljenje (oprostilni list) na nedolga čas. — 2. Vse tako učitelstvo

letnikov 1881—1894, ki eventualno sedaj vrši orožno vajlo, se takoj odpusti od vajokov. — 3. Vse eventualne prošnje učitelstva letnikov 1895 do 1898 za preložitve trimesečne vojaške vežbe ali aktivne vojaške službe naj se predlože z vsemi potrebnimi podatki komandi Dravske divizijske oblasti v pretres in odločitev. Iz teh prošnji mora biti tudi razvidno, če in kje je prosilec nameščen kot učitelj in od kdaj, do kdaj in pri kateri četi je isti že služil pri vajikih. — 4. Vsem takim prosilec učiteljem letnikov 1895—1898 pristojna pukovska okružna komanda dovoli, da smejo isti čakati rešitve prošnje na sedanjem (civilnem) mestu.

— Višek stanovanjske bede v Ljubljani. Stanovanjska komisija na česti. Stanovanjska komisija, ki vsled predstojajoč ustanovitve novega državnega stanovanjskega urada v Ljubljani samo še izvršuje že pravno popolnoma končane slučaje, novih sklepov pa ne dela nobenih, je bila nastanjena v prostorih tukajšnjega policijskega ravnatelstva. Ker se pa v ravno te prostore naseli sedaj policijski urad proti verzičnikom in navijačem cen, morala je včeraj stanovanjska komisija svoje prostore izprazniti, pospraviti svoje spise in prenehati s svojim nadaljnjim poslovanjem, ker si ji ni posrečilo drugod dobiti primernih uradnih prostorov. To služi v dokaz viška stanovanja bede v Ljubljani in da se s samimi naredbami stanovanjska beda ne more odpraviti in tudi ne zadostno vblažiti.

— Draginja v ljubljanskih trgovinah. Prijatelji lista nam piše: Draženje po ljubljanskih trgovinah presega že vse meje in tira občinstvo naravnost v obup. Evo le par slučajev! V izlozbi neke modne trgovine v Prešernovi ulici so iste gamaše, ki so bile o Miklavžu še označene z 200 K, danes zaznamovane že z 250 K. Nek hrvatski koleadar, ki se je povsod prodajal po 10 K in ki ga je v Prešernovi ulici še danes dobili po tej ceni, stane v knjižarni pred Skofijo 12 K. In pri tem zahteva ta knjižarna na to ceno, ki je na vsakem izvodu označena, še 20% doplačila. In to tik po kolekovanju naših kron! V neki spekerijski trgovini na Vodniškem trgu je v izlozbi čokolada, tablica po 24 K. Če jo pa kupiš, moraš zanjo plačati 28 K. Na vprašanje po čemu so potem cene v izlozbi, dobiš odgovor, da veljajo te le za nakup v večjih množinah. Rozme, ki so bile pred tednom dni še po 56 K, prodajajo se danes malodane v vseh spekerijskih trgovinah po 62 K kilogram. In tako naprej. Trgovci ne premišljajo, da podpirajo s takim postopanjem le boljše življenje in da se ta brezobzirna pohlepnost lahko enkrat hudo maščuje!

— Mestnemu magistratu so došla sledeča darila: A. Za prehrano ubožnih sloiev: Kranjska hranilnica 10.000 K; neimenovan dobrotnik mesečno 100 K, skupaj za drugo polletje 1919 600 K. — B. Za mestne reveže: Robert Mosko- vič, trgovec, povodom svoje poroke, 2000 K; neimenovan o priklji sprejema v občinsko zvezo 500 K; neimenovan ob obletnici smrti svoje soproge 500 K; kavarar pri Zvezdi, Josip Ivančič, v porazdelitev na 14 najubožnejših, 500 K; Josip Luhn, trgovski sotrudnik, 300 K; Podružnica kreditnega zavoda za trgovino in obrt v počaščenje spomina blvskega ravnatelja Wilkeja 200 K; gostilničarka Marija Zgončeva 200 K; Matija Terlep, posestnik v Spodnji Šiški, za ššenske ubožne otroke, 200 K; trgovec Adolf Lorant 100 K; tvrdka Čuden in Sin 100 K; voljo feldmaršallanta v pok. Filika Rechbacha 100 K; bančni ravnatelj Luckmann mesto venca gosp. Janeschu 50 K; Villem Spitzer 50 K; Stanislav Ponikvar, bandažist in ortoped 50 K; neimenovan o priklji izdaje izvoznice za živila 10 K; Bogomir Götzel, trgovec v Ljubljani, 10 K; inženir Rudolf Polc 8 K. — C. Za vojne invalide in vojne slepce: Fran Poljšak, gostilničar, za invalide, 100 K; Strelsko društvo Pod Rožnikom, mesto venca g. Janeschu, za invalide, 100 K; zbirka gospe Angele Agnole, za oslepele vojake, 100 kron; kapetan dr. Adolf Kaiser, mesto venca g. Janeschu, za invalide, 20 K.

— Umesten zaključek. Odbor podružnice Družba sv. Cirila in Metoda za Savo, Javorniki in Koroško Belo je sklenil v svoji seji z dne 21. t. m., da za enkrat ne bo prijeljavil lanih veselic, ki sploh v sedanjih razmerah niso na mestu in povzročajo občinstvu visoke izdatke, podružnici pa donosajo le pičle dohodke. Da pa pripomore Družbi do denarnih sredstev, ki jih danes nujneje potrebuje kot nekdaj, nabirali se bodo prispevki z nabiralnimi polami kot »božična oziroma noveletna darila družbi sv. Cirila in Metoda«. Vse prijatelje naše družbe pa nujno zaprosimo: Prispevajte vsi po možnosti za družbo sv. Cirila in Metoda tako, da ji bo mogoče uresničiti svojo veliko in najtežavnejšo nalogo.

— Zančlenjena moka. Iz Ljubnega v Savinjski dolini nam poročajo: Oblast je dala zapleniti pri kmetijskem društvu 13 vreč moke, ker je društvo tik pred kolekovanjem ban-

kovcev, vključ vladni prepovedi, prodajalo moko dražje, kakor preje. Moka je bila vredna kakih 8000 K. Oblast je zaplenjeno moko za nizko ceno razprodala revežem. Ukaz, da se naj moka dražje prodaja, je izdal tajnik imenovane zadruge Ignac Pludernik, ki se bo radi tega moral zagovarjati še pred sodiščem.

— Vasi Črni vrh nad Idrijo in Rovte ste pravcati gnezdi tihotapcev, kateri spravljajo iz Jugoslavije v zasedeno ozemlje zlasti tobak. Te dni so varnostni organi zasledili in zalotili veliko tihotapko bando, ki je skušala znatne množine tobaka spraviti preko žičnih ovir. Zaplenili so jim velike množine tobaka in denarja. Tihotapki Franciški Rudnik z Vrhneke so zaplenili 500 zavirkov tobaka v vrednosti 1512 K 40 v. Dalje: Stefanu Sen s Črnege vrha 1500 kron in 50 lir ter Justini Šemerl od ravnoram 2000 K, katere sta namenila za vtihotanjeni tobak. Tihotapcem: Francetu Habetu iz Rovt, tostran žice; Mariji Bezeljak iz Črnege vrha in Jožetu Rupniku pa so zaplenili 850 zavirkov tobaka. Tobak so izročili tobačni vrčaji, denar pa državni blagajni.

— Avtomobilska nesreča pri Zgornji Polskavi. Dne 19. t. m. ob 13. uri je vozil avtomobil, ki je prišel iz Ljubljane, proti Zg. Polskavi. Na ovinku, kjer je bil močan led, je šofer sicer rabil zavoro, kar pa ni več pomagalo. Avtomobil se je preobrnil in potniki so bili s takšno silo vrženi iz voza, da je šofer Slamnjak oblezel mrtev na mestu, dočim sta ostala dva potnika — neki kapetan in inženir — manj ali več težko poškodovana. Tri minute kasneje je privozil drugi avtomobil, ki se tudi ni mogel ustaviti, marveč se je zaletel z vso silo v zadnji del ponesrečenega avtomobila. Vendar se potnikom ni ničesar zgodilo. Na istem mestu se je že ob 11. dop. ponesrečil neki drug avto, ki je bil sicer težko poškodovan, vendar se pa potnikom ni zgodilo ničesar.

— Nepravilno žigosane krome in revizor južne železnice. Pri revizorju južne železnice Josipu Simeku so našli za 101.000 K nepravilno žigosanih kronskih bankovcev. Železniška komisija v Špilju je denar konfiscirala, proti Simeku pa je uvedena preiskava.

— Bolniki iz zdravilišča Golnik pri Trzinu se tem potom javno zahvaljujejo ge. Krapež, lastnici Narodne kavarne v Ljubljani, za točno in vstrajno pošiljanje slovenskih, hrvatskih in srbskih časopisov in želijo, da bi našla mnogo posnemalcev, posebno glede knjig, bodisi že vsekakoršne vsebine. — Hvaležni bolniki zdravilišča za volake, bolne na pljučih, Golnik pri Trzinu.

— Železniški načrt Kranj - Velikovec. Inženirji so izdelali načrt za zgradbo železnice Kranj - Velikovec - Št. Janž na Mostiču. »Mir« pravi k temu načrtu, da bi bolje kazalo, speljati progo na Kamnik, ker bi bila železniška zveza od železne Kaplje na Kamnik krajša in bi otvorila Savinske Alpe svetovnemu turistovskemu prometu.

— Mariborska tiskarna se zove deimski družba, ki se snuje v Mariboru z glavnic 2 milijona kron. Subskripcija se zaključila 15. januarja 1920. Več današnji inerat.

— Prijava oficijev. Komandi mesta naj javilo čimprej svoje naslove ozi. se osebo javilo pri tej komandi sledeči g. oficij: ppor. Edvard Prinčič, peš. kapetan Jos. J. Hočvar in konj. prap. Janko Košenina.

— Pozdravi naših obmejnih strankov. Naši vrli fantje, ki požrtvovalno čuvajo naše meje proti lokavemu sovražniku domovine, nas prosijo za obljavo naslednjih božičnih pozdravov: Fantje 37. peš. I. baona, II. čete, II. voda voščijo iz Prekmurja slovenskim dekletom vesele praznike in srečno novo leto: Benegalia Ivan, Leskovec Florjan Hrastar Alojzij, Možina Ivan, Somrak Franc, Balanč Jernej, Cistar Albin, Krevs Jože, Jugarc Toni, Telban Fran, Brozovšek Stefan, Drašlar Janez, Garafol Pr. Kenk Pavel, Pavlovič Ivan, Ordolonič Valentin, Orbec Ivan, Košir Jože, Frtuna Jošt, Filipič Lovro, Pikon Miha, Legat Fran, Pogarčar Janez, Kotnik Janez, Ljubi Marita, Erste Alojzij, Simončič Fran, Znanec, prijateljem in čitateljem »Slov. Naroda« telefonisti Dravskega Prekmurskega odseka: Wolhiz Ludvik, Pogarčar Janko, Ibliz Ciril, Kolar Ivan, S. Koroškega voščijo isto znanec, prijateljem in čitateljem »Slov. Naroda«: nar. Iv. Grebenc, Ribnica; nar. Anton Štmeč, Oslinica; nar. Stare Ivan, Izrač, nam. Suštar Janko, Šmarca; podnarednik: Ignacij Vončina, Oselica; Ant. Orehek, Brezovica, Anton Vekš, Idrija; kapl. Fran Zabkar, Raka in Julij Rahne, Brezovica; redovi: Sever Alojzij, Smartno, Meke Alojzij, Vel. Podlog, Podobnik Ivan, Oselica, Božič Fran, Kobile, Tomažin Alojzij, Straža, Debeljak Lovro, Oselica, Škof Ivan, Suhor, Mušič Anton, Metlika, Jereb Alojzij, Buča — vsi kr. plan. pešpolka št. 40, I/2 baon. Dalje fantje kr. pp. 40, I. četa, II. baon: Korošec Niko, Bizovik, Režek Franjo, Cerklje, Strmoje Franjo, Zatična, Rus Jožko, Dobrunje, Škodar Jakob, Javor, Marko Franjo, Cerklje, Brezar Jožko Cerklje, Grabnar Ivan, Plusko, Pante iz zasedenega ozemlja voščijo beguncem: Jeranje Ljose, Jeranje Gustel, Mozetič Iv., Kenda Peter, Birska Polde, Rupnik Franjo, Bellingar Polde, Krivec Vinko, Valič Franjo, Vouk Franjo, Mikež Ivan, Bratuž Jože, Bavdaž Miha, Simčič Edvard, iz Tinja pošilja srčna voščila slovenskim dekletom in fantom, hranilec zaledja, telefonisti 40. pp. I/4 čete: Tonic Gustav, Siter Fran, Seme Iv., Golob Jaki in Mede Jožef; dalje nar. Bahor Iv. in Klemenčič Alojzij, rač. podč. Vrhovnik Tone, podnar. Vozelj Jožko, redovi: Avbelj Vinko, Pangerič Franc in Južnič Vladko.

Spominjajte se
Družbe sv. Cirila in Metoda.

Pristopajte k »Slovenski Matici«.
Claparina 8 K, ustanovna 200 K

— **Oropen v Zagrebu.** V soboto je prišel ob 23. uri z vlakom iz Ljubljane v Zagreb uradnik Impexa g. Ivan Komidar. Na kolodvoru v Zagrebu je stopil v restavracijo, kjer se mu je približal nekdo, ki mu je pomnil, da mu prikrbijo prenočišče. G. Komidar, ki ni imel stanovanja, mu je ves zadovoljen sledil. Neznane ga je peljal po neki ulici za kolodvorom, kjer mu je velel čakati. Čez da poišče v kavarni še dve drugi osebi, ki se jima pričrži. Kmalu se je vrnil, ali bil je sam. Toda ni trajalo dolgo, ko pritečeta za njima en vojak in en civilist ter se predstavita kot patrulja zahtevajoča od g. Komidara listine. Novodošleca pa se z dokumenti nista zadovoljila, marveč rekla g. Komidaru, da je tihotapec. Eden potegne takoj browning in ga nameri nanj, drugi pa neko bodalo, ukazeta mu dvigniti roke, preiščeta ali ima revolver, mu vzameta zlato verižico z uro, prstane z roke in kovček. Ko je videl g. Komidar, zakaj gre, je prišel prositi tolovaže, naj mu pustijo vsaj življenje. Zapovedali so mu, v katero smer naj gre in da se pred preteklim desetimi minutami sme vrniti. G. Komidar trpi škodo v skupnem znesku 12.857 kron. V listnici je imel tudi akreditivno pismo ljubljanske kreditne banke za 50.000 kron.

— **Specijalist za ženske bolezni** in porodništvo dr. Ben. I. Pavic v Mariboru, Gosposka ulica št. 46, je službeno odpoklican in se vrne 15. februarja prihodnjega leta.

V spomin Viktorju Bežku.

Nemilo nas je iznenadila vest o tragični smrti Viktorja Bežka. Prezgodaj je preminul svojemu narodu, kateremu je posvetil svoje velike zmožnosti in ki si je upravičeno nadel od njega še marsikaterih znamenitih znanstvenih del — prezgodaj svoj rodbini in svojim prijateljem. Vsi mu bomo hranili trajen, časten spomin! Ko sem došel v poletju z Moravskega v domovino, sem v avgustu pri nekem posetu zavoda našel ondi prijatelja Bežka, ki je bil obolen za melanholijo. Razveselil se me je, dolgo sva se razgovarjala, kazal je živo zanimanje za moje usode, vzbujal razne spomine na Gorico in na prejšnje literarne stike. Bil je duhovit kakor vedno — le semtertja je vzplamtelo melanholično čustvo, vzdihnil je in počil, da je zdaj vsega konec... Ko sem ga videl po preteku dobrega meseca vnovič in imel tedaj priliko opazovati ga pogostoma, bila je bolezen že povsem razvita. Prej tako agilen mož, je bil brez vsakega zanimanja, ves obupan, malo-heseden, tožil je le časih, da bode velika nesreča, katero je zakrivil, ugonobila njega in ves narodo. Malo je jedel, slabo spal in tako tudi telesno zelo oslabil. Smilil se mi je, a tolažbe, kot pri melanholičnih sploh, so učinkovale k večjemu le za trenotek, zdravila so imela le malo uspeha. Videl ga potem nisem skoro dva meseca.

In zdaj je storil radovoljno konec svojemu trpljenju. Saj muke, strah, obup v sled »pretečen nesreč« niso nič manj strašne, ako so tudi njih vzroki le umišljeni in brezpredmetni.

Z raijnik Bežkom sva bila znana že, ko je bil profesor v Ljubljani, vendar v ožje stike sva prišla šele, ko je prevzel uredništvo »Ljubljanskega Zvona« in je tudi mene, enako mojim takratnim dunajskim znancom in prijateljem, pridobil za sodelovanje. Pisal mi je obilico dopisnic in listov, ki bi bile znamenit doresek k naši literarni zgodovini, nanašajoče se na razne književne prilike, zlasti na borbo takratne »nove struje«. Žal, da je v Gorici postala vsa korespondenca vojni plen. Oseho tedaj, ločena po kraju, nisva dostikrat prišla v stik. — Prišel je potem v Koper in Gorico. Ko sem v decembru 1919 prišel v Gorico, sva se na večkrat sestala, bodisi v prijateljski družbi »pri Jelenu«, bodisi pri kakšni narodni prireditvi v »Trgovskem domu«, bodisi na kakem izletu. — Dasi ni pogosto zahajal v družbo, bil je vendar rad vesel z veselimi, vedno zabaven in poučen. Nikdar ni doktrinarno razlagal svoje učene, a vedel je v razgovorih vpeljal vedno toliko zanimivega in novega, da si si vedno želel njegove družbe. — Na binkoštni ponedeljek 1915 mi je prvi naznanil, da je Italijan navedel vojno. Menil je, da bo naš zavod pod varstvom genevskega križa siguran, a bal se je za svojo hiško, katero je imel v Gorici. — A ta je ostala nepoškodovana in tudi imetje si je zvečne rešil, dočim je naš zavod mnogo trpel, tako da smo morali ostaviti ga, in zapustiti vse svoje imetje ondi, ki je postalo plen soldateske, poslonje na novem razrušeno. Ko sem bil z Moravskega došel na dopust v Ljubljano, sva se — dva begunca — sestala na ljubljanskem Gradu v poletju 1917. Bilo je to zadnjič, ko sem ga tedaj in par dni potem še v Kamniku — videl in govoril z njim.

O njegovih zaslugah za lenoslovje, o njegovih filoloških razpravah, o njegovih nedaenjskih delih razpravila naj občinateleške pero. Menti je bilo namen le, podati nekaj osebnih spominov.

Dr. F. Göstl.

Kultura.

— **Tržaško slovensko gledališče** je izšlo v zadnjem času Gogoljevo komedijo »Revizor«, dramsko dramo »Nora« in Voltaireovo dramo »Eklizacija«, Dramatično

društvo v Trstu prireja o vsakem dramati, avtorju, čegar delo se uprizarj, poprej javno predavanje, da se občinstvo pouči o njegovem pomenu, njegovih delih ter o ideji drame, ki je na repertoarju.

— **Izdaja novih skladb.** Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« začne v kratkem izdajati nove, še nenatisnjene skladbe. V tisku so »Pesmi samote« skladatelja Antona Lajovića za en glas s spremljevalcem klavirja in trije, lahki moški zbori. Da bo z izdajo mogoče čimprej nadaljevati, se obrača odbor Lj. Zvona do vseh gg. skladateljev s prošnjo, da mu v priporočnih pismih pošljejo svoje skladbe (ženske, moške in mešane zbornice, samospeve, klavirske stvari). Skladbe, ki bi prišle za izdajo in tisk v poštev, bo društvo dogovorno z gg. skladatelji honoriralo in natisnilo.

— **Maščevano Rosovo.** Akademski slikar Pala Jovanović je izdelal krasno veliko sliko o maščevanju Kosovu, ki jo je izdal ravno kar znana firma Petra Nikolčiča v Zagrebu, ki si je stavila za svojo nalogo, da založi najlepše slike iz naše zgodovine ter jih nudi občinstvu po izredno nizkih cenah. Ta firma je izdala že celo vrsto krasnih slik, med njimi portret Nj. Visočanstva regenta prestolonaslednika Aleksandra, kronanje carja Dušana itd. Najnovejša slika Pale Jovanovića »Kosovo osvobodeno« je polna pretresljive realističnosti. Jutro vstala na Kosovu polju. V ozadju se dviga iz polmrača Gračanica, božji hram, kjer so srbski junaki pred bojem na Kosovu sprejeli sv. obhajilo. Srbi in legionarji juršajo preko polja, posutega z razbitim orožjem in mrtveci. Želja po osveti jim seva z obrazov. Mlad častnik poveljuje lunakom, a pred njim plava s krono Dušana v roki vila ter vodi srbsko vojsko k zmagi. Karakteristika potoz do skrajnosti napetih vojakov je moštvo pogoda.

— **Slika Nj. Visočanstva regenta Aleksandra,** ki jo je naslikal znani slikar Uroš Predić, je najboljša slika našega prestolonaslednika, kar smo jih videli do sedaj. Te dni biva v Ljubljani zastopnik firme Petra Nikolčiča gosp. Jovanović ter je pričakovati, da bodo naši imovitejši sloji izbrali to sliko, da si okrase svoja stanovanja z našimi domačimi zgodovinskimi slikami. Slike v naravnih svetlih ali temnih okvirjih stanejo 300 kron komad.

Vesti iz Amerike.

— **Nabiranje prispevkov za »boljševiško tiskarno«** v Ljubljani. »Ameriška Domovina«, ki izhaja v Clevelandu, priobčuje to-le notico: »Po naselbini se nabira prispevke za neko boljševiško tiskarno v Ljubljani. Pod zapeljivim imenom »Delavska tiskarna« skušajo dobiti denar od ljudi. Rojaki, ali v resnici nimate danes drugih potreb kot enake kolekte? Teh kolekt je že danes toliko med nami, da kamor se človek obrne našeti na nabiralec denarja. In so zbirke, ki so absolutno potrebne. Sedaj se vrši kolekta za Rdeči križ, drugi teden pride zbirka za clevelandске siromake, med seboj imamo zbirke za Narodni dom, treba bo v kratkem pobirati za revne otroke v starem kraju, ljudstvo je pravkar potrošilo stotisoče za svoje siromake v stari domovini in komu prihaja sedaj v glavo misel nabirati za boljševiško tiskarno v Ljubljani?! In žal, da smo med darovalci videli nekaj imen, o katerih se nam zdi prav čudno, kako so prišli zraven. Mi ne vemo kakšnega mnenja je ameriška vlada glede tega nabiranja za socijalistično tiskarno, toda treba bo na vsak način podprezati v to gneздо, da se razbiste poimi, ali so takšne zbirke dovoljene ali ne.

— **Uredništvo v nepriliki.** Ameriška »Domovina« je priobčila zahvalo gđc. Travnikarjeve vsem prijateljem in znancom, ki so spremlili njenega brata Georga Travnikarja na njegovih zadnjih poti. V zahvali se je Travnikarjeva zlasti zahvaljevala za tolažbo in sveto opravilo pri pogrebu duhovniku Skirju in omenila, da je pokojnik zapustil še dva brata Josipa in Bernarda. Ko je zahvala izšla v listu je bilo v zahvali poleg imena Josip in Bernard tiskano: »ki sta oba največja pilačca.« Naravno je, da je ta zahvala vzbudila novsodi veliko ogorčenje in da je bila zlasti ogorčena Travnikarjeva rodbina, ki se je takoj obrnila na uredništvo in zahtevala zaodščenje. Uredništvo je uvedlo preiskavo in doznalo, da se je nekdo ponoči, ko je bil stavek za list že pripravljen, vtihotapil v tiskarno ter na stroju dostavil k imenu Josip in Bernard stavek »ki sta oba največja pilačca«. Uredništvo je na to priobčilo na čelu lista izjavo, v kateri daje popolno zaodščenje užaljeni Travnikarjevi rodbini.

— **Za one, ki so služili v ameriški armadi.** V Minneapolisu je imela zborovanje konvencija doslužnih ameriških vojakov. Sklenila je priporočiti kongresu (parlamentu), da se takoj sprejme zakon, ki določa, da dobi vsak bivši vojak ameriške armade za vsak dan, ki je bil v vojni in zvesto služil domovini, 1 dolar. To naj bo nagrada za zvestobo in požrtvovanje, s katero so vojaki služili domovini. Ker je v ameriški armadi služilo tudi mnogo Slovencev, dobe to nagrado tudi naši slovenski fantje. Ako se uvažuje, da velja sedaj 1 dolar 100 K, bodo to prav lepe nagrade.

Najnovejša poročila.

WILSON O NAŠIH ZAPADNIH MEJAH.

Washington, 23. decembra. Profesor kolumbijskega vseučilišča Johnson, ki je zaupnik predsednika Wilsona in njegov svetovalec zlasti v jugoslovenskih vprašanjih, izjavlja z ozirom na jugoslovensko-italijansko pogajanje, da stoji Wilson neomajno na svojem stališču, da naj (vori med Jugoslavijo in Italijo) mejo črta zapadno od Idrije, Postolne, Trnovca in Ilirске Bistrice, ob reki Raši od njenega izliva v morje. Tudi cerkniški okraj na Goriškem ima priložiti jugoslaviti. Kar se tiče Dalmacije zahteva Wilson, da se prisodi vsa ta okrajina kraljevini SHS, mesto /ader na se naj da avtonomijo.

ODLOČILNA KONFERENCA V PARIZU.

LDU Dunaj, 23. decembra. (ČTU.) »Wiener Telegraph« poroča iz Rima: V političnih krogih se govori, da se bo medzavezniška konferenca, ki bo reševala jadranski problem in odločevala tudi o usodi Reke, sestala dne 7. januarja v Parizu. Niti bo pri konferenci navzočen.

SCIALOJEV GOVOR.

LDU Beograd, 23. decembra. Presburo poroča uradno: Pariz, 22. decembra, Italijansko časopisje opisuje, da je govor Scialoja vzbudil v Italiji ne samo globoko razočaranje, nego pravo bolezen. V javnem mišljenju so se vzbudile iluzije, da Francoska in Angleška podpirata Tittonijev predlog s pomočjo Zedinjenih držav in da zavzemajo tudi drugi zavezniki isto stališče, med tem ko dokazuje nota, ki je bila izročena Scialoji, da sta Francoska in Angleška na strani Zedinjenih držav in da svetujeta Italiji, naj nadaljuje diskuzijo o jadranskem in reškem vprašanju, kako bi se došlo do pomirljive rešitve, ki bi dala zadovoljenje oboima strankama in zagotovila varstvo interesov tako Italiji, kakor tudi naši kraljevini. »Epoca« piše: Zgodilo se je ono, kar smo predvidevali, da namreč zavezniški zavzemajo ameriško stališče.

ITALIJANSKI PARLAMENT ODGODEN.

LDU Rim, 22. decembra. (Dun. kor. urad. — Brezjično.) Italijanska zbornica je bila včeraj po osemurni seji odgodena do 28. januarja.

Z BEOGRADSKIE BORZE.

LDU Beograd, 23. decembra. V soboto se je pričelo notranje čeno - slovaške in avstrijske krone na beograjski borzi. Včeraj je bil kurz avstrijske krone: za 100 K 22 dinarjev; kurz jugoslovanske krone je beležen: za 100 K 26-10 dinarjev. To znači, da se za 100 dinarjev ne more dobiti več kot 384 kron, medtem ko se je še pred kratkim dobilo 410 kron.

VALUTNO VPRAŠANJE.

LDU Beograd, 23. decembra. Na zadnji seji ministrskega sveta je vlada finančnemu ministru pustila svobodne roke za rešitev valutnega vprašanja. Medtem so tozadnja dela sama za čas bojičnih praznikov ustavljena. Finančni minister ostala tudi nadalje pri svojem prvotnem stališču, da se krona mora zamenjati le z dinarskim novčanicami emisijske banke, in sicer 4 krona za 1 dinar. V finančnem ministrstvu se živahno dela na tem, da se zamena izvede še v mesecu januarju. Dosedaj so preneli v Beograd 1 1/2 milijarda dinarjev, medtem ko je v Parizu izdelanih še 2 1/2 milijarde bankovcev. Včeraj je radi tega odpotoval v Pariz dr. Jovanović, načelnik proračunskega oddelka državnega računovodstva, da prepelje te bankovce v Beograd.

DRŽAVNA TRGOVINA.

LDU Beograd, 23. decembra. Minister za prehrano je odredil, da se v Beogradu otvori trgovina oblek, blaga, kakor tudi drugih potrebščin, ki bi se morale prebivalstvu od države dobavljati direktno.

NOVE ZVEZE TRGOV. ZBORNIC.

LDU Beograd, 23. decembra. Beograjska trgovska zbornica je dobila vest iz Egipta, da se je v Mansuriji osnovala trgovska zbornica, ki želi stopiti v zvezo z beograjsko trgovsko zbornico.

ZNIŽANJE CEN BLAGA IN ŽIVIL.

LDU Beograd, 23. decembra. Ministrski svet je na včerajšnji seji sklenal o predlogu ministra za prehrano Bukšega glede sodelovanja države pri akcijah za znižanje cen blaga in živil. Vprašanje še ni rešeno in se bo o njem še razpravljalo, ko se vrnejo v Beograd vsi ministri. Na tej seji je bilo sklenjeno, da se sprejme posojilo 25 milijonov dolarjev, ki ga je ponudila Amerika.

PREUREĐITEV SREDNJIH ŠOL.

LDU Beograd, 23. decembra. Načelnik oddelka za srednješolski pouk v ministrstvu za prosveto je pozval ravnatelje gimnazij na konferenco radi razgovora o preureditvi srednjih šol.

NOV ORČINSKI DAVEK.

LDU Sarajevo, 23. decembra. Na včerajšnji seji začasnega občinskega odbora je bil sprejet predlog finančnega odseka o davku na uvozne predmete. Naiveč naj bi se obdavčile zlatnine in dragocennosti. Za ta predlog je glasovalo osem članov, proti pa osem, tako da je odločil glas predsednika.

DIREKCIJE ZA JAVNA DELA.

LDU Beograd, 23. decembra. V srboho pospešena in razširjena javnih del po vsej državi, je odločeno, da se osnujejo za posamezne pokrajine direktcije, ki bodo podrejene direktno ministrstvu za javna dela. Te direktije za javna dela se bodo osnovala v Zagrebu, Ljubljani, Dubrovniku, Novem Sadu, Sarajevu, Beogradu, Kruševcu in Skoplju.

ZA VOJNE OŠKODOVANCA.

LDU Beograd, 23. decembra. S 1. januarjem se osnuje v ministrstvu pravde oddelek za vojne oškodovance in upravljanje neprijateljske imovine.

POVIŠANE NAROČNINE.

LDU Beograd, 23. decembra. Vsled vedno večjih stroškov pri izdajanju časnikov, bodo beograjski lastniki povišali s 1. januarjem naročnine.

PATRIARHIJA V BEOGRADU.

LDU Beograd, 23. decembra. Pooblaščen minister Panta Gavrilović je odpotoval v Carigrad zaradi pogajanj glede odcepitve srbske pravoslavne cerkve od vzhodne patriarhije. Dosedanja pogajanja so uspešna, ter se je dosegel sporazum in zagotovila srbski pravoslavni cerkvi samostalna patriarhija. Za neodvisnost srbske pravoslavne cerkve mora naša država plačati 1 1/2 milijona frankov in sicer pol milijona takoj, ostanek pa, ko bo izvoljen novi patriarh srbske pravoslavne cerkve.

VOJASKI ZASTOPNIK ČEHOSLOVAŠKE.

LDU Beograd, 23. decembra. Presburo poroča uradno: Dosedanji vojaški zastopnik čehoslovaške republike, polkovnik Josip Hvala, ki je dosedaj uradoval v Beogradu, odide iz naše prestolice in pride na njegovo mesto kot vojaški zastopnik polkovnik Franc Melihar.

POGAJANJA MED ROMUNJO IN BOLGARJO.

Sofija, 23. decembra. »Zaria« poroča, da se prično med Romunsko in Bolgarijo pogajanja, ki merijo na to, da se poravnava spor med oboima državama radi Dobrudže. Romunijo bo pri teh pogajanjih zastopal general Iliescu, Bolgarsko pa ministrski predsednik Stambulijski.

NOVI AVSTRIJSKI ZAKONI.

LDU Dunaj, 23. decembra. (Dun. KU.) Dunajski listi priobčujejo vrsto novih zakonov, ki jih je sprejela avstrijska narodna skupščina, med drugim zakon o prehodni ureditvi plač javnih nameštencev, zakon o visokoškolskih učiteljih, zakon o šurnem delavniku in zakon o emisijski banki, kakor tudi izvršilno naredbo državne vlade o začasnih odredbah, tičočih se delovanja emisijske banke.

LJENIN PADEL.

Beorin, 23. decembra. Iz Moskve poročajo: Dne 20. decembra je bil izvoljen za predsednika izvrš. odbora ruskih svetovet Kalinin in ne več Lenin, ki je bil izvoljen za drugega predsednika.

PROTI BOLŠEVIKOM.

LDU Pariz, 22. decembra. (Dun. KU. — Brezjično.) Iz Odesa se poroča, da je vojni svet Denikinove armade sklenil, pooblastiti južorusko vlado, da stopi v stik z vladami vseh obmejnih držav v svrhu skupnega nastopa proti bolševizmu.

LDU Moskva, 23. decembra. (Dun. KU. — Brezjično.) Angleži so zopet zasedli Baku in Batum.

VZNEMLJIVE VESTI IZ ŠPANSKE.

LDU Kodani, 23. decembra. (ČTU.) Kakor poroča »Politiken« iz Pariza, prihajajo neprestano vznemirljive vesti o roložu na Španskem. Krizo označuje kot skrajno resno, posebno položaj v Barceloni je zelo vznemirljiv. Tam so atentati z bombami na dnevnem redu. V zadnjih treh mesecih je bilo na Španskem umorjenih 100 delodajalcev. Tudi policijski prezident v Valenciji je bil umorjen. Vzrok je strašna draginja in majhne mezde.

RUSKI PETROLEJI.

LDU Moskva, 23. decembra. (Dun. KU. — Brezjično.) Angleži so zopet zasedli Baku in Batum.

VZNEMLJIVE VESTI IZ ŠPANSKE.

LDU Kodani, 23. decembra. (ČTU.) Kakor poroča »Politiken« iz Pariza, prihajajo neprestano vznemirljive vesti o roložu na Španskem. Krizo označuje kot skrajno resno, posebno položaj v Barceloni je zelo vznemirljiv. Tam so atentati z bombami na dnevnem redu. V zadnjih treh mesecih je bilo na Španskem umorjenih 100 delodajalcev. Tudi policijski prezident v Valenciji je bil umorjen. Vzrok je strašna draginja in majhne mezde.

VSTAJA V SIRIJI.

Rim, 23. decembra. V Siriji so se uprili proti Angležem in Francozom Arabci. Zahtevalo popolno državno neodvisnost. Provizorna arabska vlada v Damasku se trudi na vse načine, da bi vzpostavila mir in red.

Društvene vesti in prireditve.

— **Odsek za izobrazbo in zabavo »Društva zasebnega uradništva«** otvori početek januarja plesne prireditve v »Nar. domu«. Priglasitve za g. tovariše se sprejemajo do 1. januarja, za gđc. tovarišice pa od 2. do 5. januarja v društveni pisarni Gosposvetska cesta št. 12 II, kjer se dobe tudi poljanila. Odbor.

— **Društvo jugoslovanskih dobrovolčev** za Slovenijo v Ljubljani pozivlja svoje člane, ki so potrebni podporni, da vpošljejo nemudoma prošnje za čevlje in koce na tajništvo društva.

— **Pevsko društvo »Ljubljanski Zvon«** priredi v sredo, dne 31. decembra t. l. v vseh zgornjih prostorih Narodnega doma svoj občinski družinski »Silvestrov večer«. Koncertni del vzporeda izvajajo orkester Sokola L. društvena molki in mešani zbor, Na

zabavnem delu sta dva komična pevška nastopa: »Glavna skušnja« in »Kmečki oktet«, dalje bogat srečolov, o polnoči govor in alogorija, nato ples. Začetek ob 8. zvečer. Da se omogoči poset zlasti društvenim podpornim članom, dobé lahko vstopnice po 6 K v predprodaji dne 28., 29. in 30. t. m. vsakokrat od 4. do 6. popoldne v društvenih prostorih, Nar. dom, I. desno. Vstopnina za vse ostale udeležence na večer prireditve pri blagajni brez izjeme po 10 K. Nedorasla mladina nima vstopa. K svoji edini, zabavi namenjeni prireditvi v letu vabi uljudno vse c. podporne člane in prijatelje društva odbor Lj. Zvona.

Silvestrova noč, ki jo priredi »Sla-vec« v veliki dvorani Uniona, bo po svojem obširnem sporedu nekaj privlačnega za one, ki hočejo v neizkaljeni domači zabavi dočakati novega leta dan. Poleg vojaške godbe in društvenega zbora nastopijo najboljši artistji v zabavnem delu sporeda in sicer: »Potujoči muzikanti«, velehumorističen peterospev s spremljevanjem orkestra, nadalje velešaljivi solonastopi s petjem in kupleti, »Čestni gigerl«, Lemonski policaški Skrivavec, vulgo »Drahtajfel«, »Miha pri naboru« in »Virtouz na veliki bobeni«, torej smeha in zabave kolikor si le srce ne želi. Po polnoči ples.

— **Čevljarska zadruga** za Ljubljano in okolice vabi gg. člane na svoj izredni občni zbor, ki se vrši v nedeljo, 28. grudnia 1919 točno ob 10. dopoldne v restavraciji Narodnega doma. Na dnevnem redu je ustanovitev »Produktivne zadruge za Slovenijo«. Prosi se obilo udeležbe. — Odbor.

— **Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani** naznanja svojim članom, da se vrši v nedeljo 28. t. m. ob 10. uri dopoldne v kapelici Leonišča po pravih določbah sv. maša za umrle člane in dobrotnike društva ter prosi obilne udeležbe.

Aprovizacija.

† **Prodaja kruha.** Od sobote 27. decembra 1919 naprej se preseli prodaja kruha iz Podbojce prodajalne na Sv. Petra cesti v M. Stravosvo prodajalno v Skofji ulici št. 17. Stranke, ki bodo hodile kupovat kruh v to prodajalno, naj prinese vselej legitimacijo seboj; brez legitimacije se ne bo dobival kruh.

Poizvedbe.

Izgubila se je mala denarnica na vogalu s srebrom kovana z monogramom F. P. od kavarne »Zvezda« do Škomoške ulice. Pošteni najditelj naj izroči proti nagradi v upravnistvu »Slov. Naroda«.

Stara lovska kratkodlaka pisca rjave barve z belimi lisami se je izgubila. Oddati pri Urbanu, Sv. Petra cesta št. 1.

V ponedeljek, dne 23. decembra zvečer se je izgubila damska denarnica v Sodniški ulici. V denarnici je bil listek od Čudna, Pošteni najditelj naj jo odda proti nagradi v upravnistvu »Slov. Naroda«.

Izgradbo ključa u svim tehnikama i kolijčinama, solidno i brzo, preuzima novootvorena moderna opremljena Cinkografija Vereš i drugovi, Zagreb, Marovska ulica 21.

Izgubila se je dne 19. decembra denarnica z večjo vsoto denarja. Pošteni najditelj se prosi, da jo odda proti dobri nagradi na Sv. Petra cesti št. 19.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Valentin Kopitar. Lastnica in tisk »Narodne tiskarne«.

Poslano.

Pravkar je izšel!

Slovenski pisarniški koledar 1920, cena K 8, z običajnimi dokladi, v dveh izdajah, prva kot tedenski skladni koledar, druga v knjižni obliki pri tvrdkah:

Ig. pl. Kleinmayr in Ferd. Bamberg, Ivan Gajšek, Jugoslovanska knjigarna, Marija Tičar, Narodna knjigarna, L. Schwentner in A. Zeschko, v Ljubljani, Vilko Wejxl, Maribor.

— **Prekrasno vrijeme v Primorju!** Javljaju nam iz našeg Primorja, da je tamo nastalo prekrasno sunčano vrijeme. — Vanredno ugodan boravak, divan i najbolji opravak pruža se u Bodobivo lijepoj Jukoslavenskoj rivijeri. — Ugodna, blaga klima i krasna okolica naših primorskih mjesta Bakra, Crikvenice i Novog, pružaju nam divne šetnje kao i izlete. — Boravak na prvorazredno vođenim hotelima »Jadranskog hotelskog i kupališnog dioničkog društva«, koji su uređeni sa svim udobnostima, najtoplije se preporuča. — Na sve upite dajte najpripravnije sve upute Jadransko hotelsko i kupališno d. d. sada v Crikvenici. — Brzljavni naslov: Jadrancental, Crikvenica, Telefon inženjnim praznicima na našoj neprispoturbiran broj 11.

Imate bolečine? V obrazu? V cellem telesu? Vaše mišice in živci Vam odpovedujejo? Poizkusite pravi Fellerjev Elza - fluid! Bodele se čudili! 6 dvomatnih ali 2 velikih steklenici 24 K. Ali trpite na počasni prebavi? Na slabem apetitu? Zaprtju? Proti temu pomagajo prave Fellerjeve Elza - kroglice! 6 skatlic 12 K. Prava, zelode okrepilna švedska tinktura, 1 steklenica 12 K. — Omot in poštnina posebej a nalocence. — Eugen V. Feller, Striben donja, Elza-trg, št. 238, Fierata.

Semena pristna in zanesljiva kuruje Josip Urbanč, trgovina s semeni Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 8. 10383

Konj. Velika močna 6 let stara kobila se takoj ceno proda. Kje, pove upravnistvo „Slov. Naroda“. 10897

Kupi se otroški voziček — Cenjene ponudbe pod „Brenaboor/10898“ na upravnistvo „Slov. Naroda“ 10898

Kupim dober fotografski aparat. Naslov se izve v upravnistvo „Slovenskega Naroda“. 10900

Priljučna hiša s hlevom v sredini mesta se zamenja za večjo hišo v mestu. Naslov se izve v upravnistvo lista. 10819

Priljučno brinjevec 450/0. Zajamčeno čistega nudimo za ceno od K 90— po Lolo, franko sod, stanica Nova-Gradiška. 10820

Proda se pisalni stroj sistema Remington za ceno K 3000— Ogleda se lahko v Knafeljevi ulici št. 13, priljučje, levo. 10908

Išče se hišnica ali oženjen hišnik za takoj na deželo. Ima prosto stanovanje drva, nivo in plačo po dogovoru. Naslov pove upravnistvo „Slovenskega Naroda“. 10907

Prevzamem trgovino v najem ali na prodaj. Ceno 40 tisoč kron. Prosim pisane ponudbe pod „Trgovina/10887“ na upravnistvo lista. 10887

Sprejme se prodajalka v manufakturni in spekerijski stroki dobro izučena zmožna slovenskega in nemškega jezika; hrana in stanovanje prosto. Ponudbe z zahtevno plačila na Franc Iglič, Ptuj. 10824

Trgovski pomočnik, zmožen popravil in modne stroke, sprejme kot prva moč. Reflektira se samo na prvovrstno moč. Ponudbe se vposladi do 28. t. m. z navedbo plače na naslov SIREC & DROFENIK, Celje. 10911

Proda se kompletna garnitura, slamozeznica, mlatilnica prevozna s krogličastimi ležaki, vitez predležje in transmisija s predležjem in jermenom. Franc Berič Zupče št. 3. p. St. Vid nad Ljubljano 10837

Kupijo se že rabljeni, a dobro ohranjeni stroji: stroj za oblanje lesa, trakovna žaga za les, stružnica za železo. Ponudbe s kar možno natančnim opisom na Delniško pivovarno v Laškem trgu, Štajersko. 10892

Mlad uradnik želi svrhu žen tve znana z 20—26 let staro gospodinjico ali vdovo z enim otrokom. Priloži naj se slika, katera se vrne — Tajnost zajamčena. Pošino ležeče 28. Maribor. 10898

Moblovanje sobe gospod stalno nameščen v Ljubljani, najraje v trnovskem ali v šentjakobskem okraju ali v kakem drugem delu mesta. Posredovatelj dobi nagrado. Ponudbe pod: „Soba 10777“ na upravnistvo „Slov. Naroda“ 10777

Naznanjam slavnemu občinstvu, da sem pričel v Domžalah št. 106. sedlarsko in tapetniško obrt kakor tudi vsa v to stroko spadajoča dela se najceneje in točno dovršujejo. Martin Mali sedlar in tapetnik Domžale. 10881

Kupujemo svaku količino i profil

tračnica

kao i spojnog materijala, skretalji, dvojnih kotača, vagoneta i lokomotiva u uporabnom stanju.

„ALAT“

d. d. za promet tehničkom i željeznom robom,

ZAGREB, Telefon 711. Gajeva ul. 59.

Zobni atelje

P. Vrankar

konec zobni tehnik.

Gledališka ul. 7. naspr. gledal.

Izdelujem najfinejša dela v zlatu, porcelanu in kavčuku. Zlate kroge in mostičke ter umetna zobovja brez plošč. 10894

- Muhe -

kratkočasne zgodbe, spisal Blaž Pobilin Najzabavnejše berilo za samske in poročne Ceno s poštno K 450. Na roča se v

Narodni knjigarni v Ljubljani.

Babica Poljanec, odpotuje do 1. svečana.

Kuharica se išče za večje gospojstvo. Vpraša naj se v Ljubljani Erjavčeva cesta št. 12, Pollak. 10814

Kupi se takoj nov ali rabljen elektromotor 3—7 PH 220 voltov izmenjalni tok in stružni stroj (Abicht-maschine Ivan Zalekar St. Vid pri Ljubljani. 10838

Dvokolesa rabljena, tudi pokvarjena brez pnevmatike, šivalne stroje in vsakovrstno mehanično orodje, kupi trgovina P. B. Stari trg št. 28, Ljubljana. 10904

Proda se okrog 600 m³ bukovih drv že posekanih in sicer direktno v gozdu. Ceno po dogovoru. Ponudbe na poštini predal 144, Ljubljana. 10781

Kina železnata vino lekarja Piccolija v Ljubljani, Dunajska cesta kroča mali krvne, nerovne, oslabele odrasle in otroke. Naročila proti povzetju. 10801

V trgovino se sprejme se sprejme s 1. jan. 1920 učbenka-zacetnica, vajena šivanja na stroj, prilazne zunanosti ter primerno izobražena. Istotam se sprejme praktikanca v pisarno, večša obeh jezikov strojepljiva in stenografije. V Ljubljani stanujoče naj vposlijeje ponudbe pod: „Trajno mesto“ na upravnistvo Sloven. Naroda. 10884

Oglas.

Dobavitelj lesa za celulozo in lesovino naj blagovolijo poslati oferto vagon naložen per m³

Tovarni za lesenko družba z o. o. Sladka gora, železniška postaja in pošta Trnovo ob Muri. Priponudbah naj se vpošteva možnost trajne dobave. 10793

Stavbni inženir

iz Nemške Avstrije, zmožen tudi nekoliko hrvaštine, z večletno prakso v gradbi železnice in železobetonskih stavb v vodnih napravah in izrabi sil, išče službe v Jugoslaviji. Cenjene dopise pod „Jugoslavija 10908“ na upravnistvo „Slov. Naroda“ 10906

Dunajska

zaloga železa

obsegajoča različno železno jekleno in kovinsko blago, orodja, okove, hišne in gospodarske predmete se zaradi premenitve trgovine v razpečevalnico specialnih predmetov na debelo izcila (medeljeno) takoj proda za pavšalno ceno K 250.000. Dopisi samo resnih reflektantov pod „Gutes Sortiment 1898“ na Rudolfa Mosse, Wien I, Seilerstätte 2. 10836

Na prodaj

večja domačija v Beogradu, v centru mesta, ugodno za rento ali zidanje novih zgradb. Obratovati se je radi informacije na upravnistvo pod št. „908 Rudolfa Mosse, Zagreb Ilica 21“ 10832

: Prima bosanske :

slive

v zabojih po 15 kilogr.

Kava

Čaj

Čokolada

Kakao

Kavni pridelatek

Konjak

Rum

Likerji

Šampanjec

Namizno vino

Mandelni

Rozine

Dišavo

Paradižniki

Jos. Fabiani, Ljubljana

Razpošilja po celem kraljestvu od 5 kg naprej poštnine prosto

Kupil bi kompletno malo žago polno-jarmenik Vollgatter). Ponudbe na Ivan Hagljau, Čazma, Hrvatska.

Jedki kamen (Atznatron) 128ab — 1300/0 velikih količinah, na prodaj, Petrolejska družba, Maribor, 14672

Hiša z gostilno in vrtno ali tudi brez gostilne se takoj kupi v predmestju ali v bližini Ljubljane. Ponudbe na upravnistvo „Slovenskega Naroda“ pod „Hiša 10772“ 10772

Iščem meblovanje sobo za dve osebi za takoj — Plačam dobro. Ponudbe pod „Dobra pača/10834“ na upravnistvo „Slovenskega Naroda“ 10834

Kupi se večji bukov gozd, reflektira na les od 10 col prsne mere napre. Ponudbe na poštini predal 144 Ljubljana. 10781

Izvirjeno stenografijo ali stenografata sprejme odvetniška pisarna v Celju Plača po dogovoru, hrana eventualno v hiši. Takršnje ponudbe na upravnistvo Sloven. Naroda pod „A. N. 10910“ 10910

Konteristinia, ki je v slovenski in nemški stenografiji ter strojepljivo dobro izvežbana, sprejme. Reflektira se le na boljšo moč Pismene ponudbe z navedbo plače je naložiti na „TRGOVSKO ZADRUGO“ v Ljubljani Beethovaova ulica 10. 10801

Karbid

kakor tudi krasne karbidne svetilke razpošilja vsako množino po tvorniški ceni tvorniška zaloga Janko Andrašić v Mariboru. 10291

Prva jugoslovanska

tovarna čistilnega praha

nudi pomade bele — rdeče, prah v zavrtkih, kakor tudi beli izvleček „SIDOLIN“ — tekočina v malih steklenicah — naboljše čistilo za vse kovine.

A. Radesich nasl., Kamnik

Zastopnik za Slovenijo Ivan Koželj, Ljubljana Tržaška cesta 27

Prah se razpošilja tudi v celih vagonih

Zahvala.

Za obile dokaze iskrenega sočutja povodom bolezn i smrti našega predobrega soproga in očeta, gospoda

Viktoria Bežeka

ravnateljica moškega učiteljskega v Goriči, sedaj v Ljubljani

Izrekamo tem potom vsem sorodnikom, prijateljem in znancem našo najiskrenejšo zahvalo. Posebno se pa še zahvaljujemo g. prof. dr. Šarkotu za njegov neumorni trud, požrtvovalnost, ljubeznjivost in nadčloveški napor, ohraniti nam blagega pokojnika; dalje ž. sestram in vodstvu „Josephinum“, kakor tudi gosp. rač. nadsvetniku I. Mikušu za njegovo požrtvovalnost in ljubeznjivost v bolezn i blagopojnega, kakor tudi za tolažbo.

LJUBLJANA, dne 23. decembra 1919.

Globoko žalujoči ostali.

Večje število

- raznašalk -

„Slovenskega Naroda“

se sprejme.

Zglasiti se je v upravnistvo lista.

Umetniške, pokrajinske, ljubljanske in druge

RAZGLEDNICE

na debelo in drobno se dobe po zmernih cenah

v Narodni knjigarni v Ljubljani

Večja množina štedilnikov je na prodaj. Poizve se Jeranova u. 11

Kolesa, rabljena, kumie tvrda, na J. BENEČ, Ljubljana Gosposvetska cesta 14. 10498

Knopem star baker Plačam navšilje cene. Odon Kontny, Ljubljana, Kolodvorska ul. št. 37

Brivsko-milo (80%/omaščobe) v zavrtkih po 12 kosov, nud vrdka Demšar & Osenar, Ljubljana. Ko odverska ulica št. 35. 10499

50 hektar sadnega kisa se takoj prodaja. Ceno po dogovoru. Priglasil pod „Kis 10825“ na upravnistvo „Slov. Naroda“. 10825

Risar za pohištvo išče službe. Pismene ponudbe pod „Risar/10576“ na upravnistvo „Slovenskega Naroda“. 10576

Pisica dresirana fermačka, je na prodaj. — Je čistokrvne angleške pasme (Gordon Seter) z rodovnikom. Cena po dogovoru. Naslov pove upravnistvo „Slov. Naroda“. 10841

Stare kovine, baker, medenina, koster, kupuje po najvišjih cenah Breznik & Fritsch, trgovina z železino Ljubljana, Cankarjevo nabrežje št. 1. 10510

Karbid na debelo in drobno ter karbidne svetilke priporoča tvrdka Breznik & Fritsch, Ljubljana, Cankarjevo nabrežje št. 1. 10511

Slovenske porte in časopisne znamke se kupijo. Cenjene ponudbe se prosijo do 31. t. m. vposladi pod naslovom „Znamke 6/10821“ na upravnistvo „Slovenskega Naroda“. 10821

Šramba, suha če prav manjša obsegajoča, sega (magacinček) v bližini čevljarskega mosta, se išče. Tudi srednje velika decimalna tehnična z utežmi se kupi. Cenj. ponudbe se prosijo poslati do 31. t. m. na upravnistvo Slovenkega Naroda pod „Šramba 10822“ 10822

Skladščnik za elektrotehnični obrat, zmožen perfektno slovenskega in nemškega jezika, z lepo pisavo, ki je vreden in točen se sprejme. Priddnost imajo oni, ki so strokovnjaki v elektrotehnični stroki. Tudi invalidi (monterji) pridejo v poštev. Ponudbe na „Strojne tovarne in livarne d. d., Elektro odd.“, Dunajska cesta št. 48. 10670

+

Sorodnikom, prijateljem in znancem, naznanjava v svojem in svojcev imenu, da je Vsemogočni skrajšal dneve trpljenja našemu dobremu očetu

FRANCETU ŽVOKELJU

posestniku v Vrhpolju pri Vipavi

in ga vzel k Sebi v srečnejšo domovino dne 20. decembra ob 8. uri zvečer v 71. l. življenja.

Ljubljana - Vrhpolje, dne 23. decembra 1919.

Dr. Dominik in Stanko Žvokelj, sinova.

Veseli božične praznike

želi svojim odjemalcem

tvrdka „SVEČLA“

Fran Suštar

trgovec z lesom in posestnik

Pepca Skrijančeva

zaročena

8. decembra 1919.

Ljubljana Smarje.

S 1. prosincem 1920 prične poslovati novo ustanovljeno obl. avtorizirano stavbeno podjetje ter prodaja stavbenega materijala

Tavčar & Svetina

10885 Ljubljana, Gosposvetska cesta 6

ter se toplo priporoča p. n. interesantom za vsa v to stroko spadajoča dela, katera izvršuje strokovnjaško in po zmernih cenah. Načrti in proračuni se izdelujejo točno po naročilu.

Parni stroj

zgrajen 1. 1909, dvojni tandem, 500 PS, 132 obratov, ventilna zavora s popolno kondenzacijsko napravo ter enakoimenskim tokom, generator 460 voltov, 350 kw in zraven se ujemajočo kotlovno napravo, vse izborno ohranjeno, se s kraja na Štajerskem, kjer je postavljen, ceno proda.

Več: Techn. Büro, Wien, VII. Neustiftgasse 94.

Sestavljeni šriplci,

Vozovna vzdigala,

Obodi za stružnice, sistem Cushman,

Mazilni aparati.

Velika zaloga pri tvrdki

OTTO NUSSBAUM, DUNAJ IX,

Nussdorferstrasse 68. Berlin W 8, Kronenstrasse 2.

Frag I. Kaprova 6.

P. n.

Podpisani vljudno naznanjam, da se je letos razdružila družabna tvrdka Sever & Urbanič, koje soustanovitelj in solastnik sem bil ter da sem otvoril na tukajšnjem mestu lastno trgovino pod protokolovano tvrdko

Josip Urbanič

Specialna trgovina s semeni in deželnimi pridelki

na Miklošičevi cesti št. 8, nasproti hotela Union, v lastni hiši.

Uverjen sem, da bodo moje dosedanje dolgoletne izkušnje in temeljita strokovna izobrazba, kakor tudi zadostna gmotna sredstva, vplivale kar najbolje na vsestranski razvoj mojega podjetja.

Zagotavljam, da se bodem vedno ravnal po trgovskih načelih stroge poštenosti in solidnosti, Vas prosim, da blagovolite to moje prizadevanje podpirati s svojim častnim zaupanjem in prijazno naklonjenostjo.

Z odličnim spoštovanjem vđani

10882 Josip Urbanič.

Podružnica Ljubljana. JADRANSKA BANKA Podružnica Ljubljana.

Delniška glavnica: K 30.000.000.

Rezerve: okrog K 10.000.000.—.

SPREJEMA: Vloge na knjižice

Vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Dviga se lahko vsak dan brez ozira na moratorij. Rentni davek plača banka iz svojega.

KUPUJE IN PRODAJA: Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Centrala: Trst.

Podružnice:

Dobruvnik   Opotja
Dunaj   Spiljet
Kotor   Šibenik
Metković   Zadar
B. posredstva   Kani.

ISKONTA: Menice, devize, vrednostne papirje itd.

IZDAJA: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

DAJE TRGOVSKO KREDITE pod najugodnejšimi pogoji.

DAJE PREDUJME: na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih.

PREVZEMA: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzozjavni naslov: JADRANSKA.

7

Telefon št. 257.

Centralna menjalnica Kolodvorska
ulica
**kupuje in prodaja valute
in devize najkulantneje.**

HISA v Ljubljani ali bližnji okoli-
lici, nadalje
ali hiša z vodno močjo,
pripravno za industrijo, v
bližini železniške postaje,
se kusi takoj.
MLIN Posredovalci dobe primerno
provizijo.

Ponudbe pod „Industrija 129 10665“ na upravo Slov. Naroda.

Priporočava najino vedno veliko zalogo:

slivovke
tropinovca
ruma
brinjevca
cognac-med.

ter vsakovrstnega kolonialnega blaga. Točna in solidna postrežba.

Gregorc & Verlič, Ljubljana, Cesta na Gorenjsko železnico štev. 7.

Štedite s podplati!

Usnjati nabitki z žebeljčki, za moške in ženske čevlje, garnitura
po K 2.—, za otroške po K 1.50, se zopet dobivajo v ljubljans-
ski zalogi tovarne „PEKO“ čevljev.

Preprodajalci popusti! **Preprodajalci popusti!**
Peter Kozina & Co. Ljubljana, Breg št. 20.

Cenjenim damam
naznanjam, da sem zopet otvoril svoj do-
bro znani prvovrstni
damski modni salon
za angleške kostume in francoske toalete.
TEODOR KUNC
Beechovenova ulica št. 9, prililje desno.

ANTON MALGAJ

Stavbeni in pohištveni pisatelj in tiskar.
Ljubljana, Kolodvorska ulica 6.

Vsa dela izvršujem le s pravim, predvojnim blagom. Cene zmerno.

ZNAMKA „ITO“ **„Sarko“** **ZNAMKA „ITO“**

Novo, po sestavi in načinu zdravljenja od vseh dosedanjih mazil bistveno
razlikuje se sredstvo proti srbečici in garjem. Vsaka garnitura za
dostojno za eno odraslo osebo, se toji iz „SARKO“ mazila št. 1, „SAR-
KO“ mazila št. 2, „SARKO“ prašni za posipanje, in natančnega n vodila
vporabe. Cena 16 K, po pošti 18 K. Izdeluje in razpošilja: **Lekarna pri
srebrnem sekolu, Brežice.**

Novi tečaj za: slovensko stenografijo, nemško stenogra-
fijo, strojepis, slovensko korespondenco,
nemški pravopis in korespondenco, računstvo, navadno, dvostavno
in ameriško knjigovodstvo, slovenski jezik za začetnike, nemški
jezik za začetnike, hrvatski jezik in lepomis se začnejo dne 5. ja-
nuarja 1920. Zasebno učišče Lovat v Mariboru, Vetrinjska
ulica 17/1. Novi tečaji trajajo 4 meseca, obširni prospekt
brezplačno. 10640

**MODNI
SALON
STUCHLY - MASCHKE**
LJUBLJANA,
Židovska ul. 3, Dvorski trg 1.
Priporočajo svojo veliko izbiro krasnih modelov
baržunastih, velour, plišastih in
filasastih klobukov kakor tudi iz
kožuhovine za dame in deklice.
Popravila točno in ceno.
Žalni klobuki
30 t ovi.

Tražimo:

za našo tvornico željezne i bravarске robe u Kamiku kod Ljubljane
sa nastupom 1. januara 1920 jednog neoženjenog činovnika, vje-
štog knjigovodstvu i slovenskoj, hrvatsko-srpskoj i njemačkoj ko-
respondenciji te strojepisu, zatim jednu komptoiristinu vještu slo-
venskom, hrvatsko-srpskom i njemačkom jeziku u govoru i pismu,
te pisanju na stroju. — Ponude na Hrvatsko dioničko društvo za
trgovinu željezom, Zagreb, Samostanska ulica štev. 15, I. nadstr.

„Srna“ znamka jamči nedo-
sežno kakovost mila.
IGNAC FOCK, tovarna mila in sode KRANJ

Potočnik

salon za dame in gospode

Šelenburgova ulica št. 6, I. nadstropje

Izdeluje najmoderneše po prvih modelih izbrane obleke za gospode,
kostume, damske plašče po prvih modnih francoskih, ameriških modelih.
Posebna delavnica za obrt črtanje, moderniranje, kostimov ženskih
plaščev, moških oblek, površnikov, predelovanje iz salonskih sukenj
v na elegantnejše jakete. — Na zahtevo v osmih dneh.
Pri večkratnih naročilih znaten popust. — Naročnikom se čistijo in
likajo obleke gratis. 10621
Naročila z denarjem se došle z obratno pošto.

ING. ARTUR ZEISEL

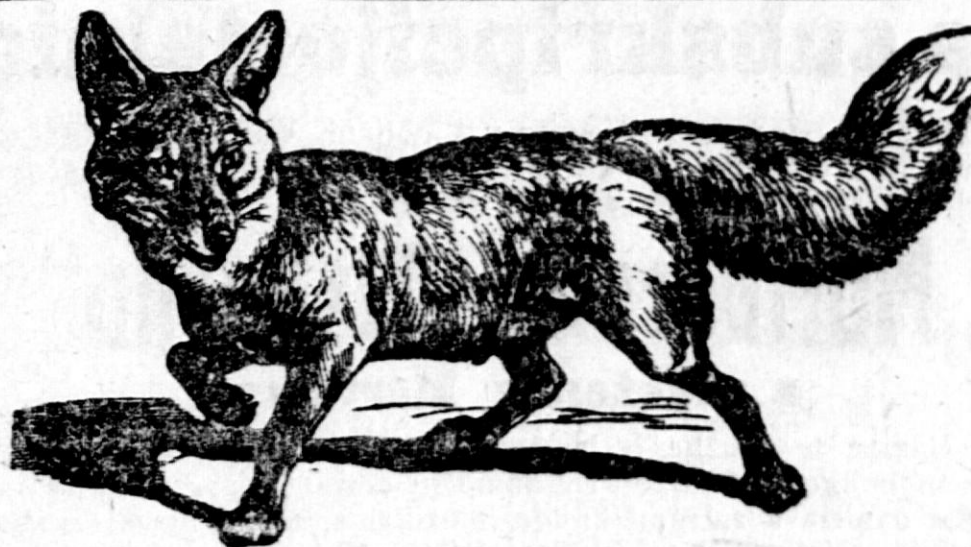
Precizni stroji za obdelovanje železa in kovin.

Dunaj (Wien) IX., Seitzelsauerlande 7, telefon št. 23617

Dobavljam točno in ceno moderne

stružnice za železo	prerezovalnice (Slossmaschine)
revolverske stružnice	vrezovalnice vijakov
avtomate	krožne brusilnice
skobelnice (freze)	brusilnice za orodje
vrtalnice	stiskalnice
stroje za oblanje	žage
shapingske stroje	stroje za obdelovanje pločevine

Dalje orodje in dvigala.

Kupujem vse vrste kož divjačine: lisice, kune, dihurje, s
jazbeci, zajci, krte in polbe po najvišjih dnevnih cenah.

Krznar Wanek,

Sv. Petra cesta št. 19.

Slovenska eskomptna banka v Ljubljani.

Ljubljana, decembra 1919.

**Vabilo na subskripcijo 15.000 novih delnic po K 400.- nom. v skupnem
znesku K 6.000.000.-**

P. n.

Izredni občni zbor Slovenske eskomptne banke v Ljubljani, ki se je vršil dne 28. septembra 1919, je sklenil z ozirom na ugodni razvoj vseh
bančnih poslov ter imajoč pred očmi važne narodno-gospodarske naloge, zvišati delniško glavnico od

4.000.000.- na 10.000.000.- kron.

Na podlagi pooblastila navedenega občnega zbora je podpisani upravni svet sklenil provesti to zvišanje pod sledečimi pogoji:

1. Delniška glavnica od K 4.000.000.— se zviša z izdajo 15.000 delnic po K 400.— nom., torej za K 6.000.000.—, na K 10.000.000.—.
2. Posestnikom starih delnic se ponudi 7.500 novih delnic in to na način, da stari delničarji sprejmejo na vsake 4 stare delnice 3 nove po kurzu K 490.—, prištevisi K 5.— pri delnici za stroške izdaje delnic.
3. Ostanek od 7.500 delnic se da na razpolago novim subskribentom in stari delničarjem, v kolikor isti žele podpisati več delnic, kot jim po zgornjem razmerju pripada po kurzu od K 590.—, prištevisi K 5.— pri delnici za stroške izdaje delnic.
4. Nove delnice participirajo na dobičku zavoda za leto 1920.
5. Subskripcijski rok traja od 20. decembra 1919 do 10. januarja 1920.
6. Protivrednost podpisanih delnic se mora vplačati takoj, najkasneje 10. januarja 1920. Na vplačila za nedodeljene delnice povrtnemo 3% obresti do vrnitve denarja.
7. Prijave sprejema:
Slovenska eskomptna banka v Ljubljani,
Hrvatska eskomptna banka v Zagrebu,
Srbska banka v Zagrebu,
Marihorska eskomptna banka v Mariboru in njena podružnica v Muraki Soboti.
8. Repartitijo novih delnic si pridrži upravni svet.
9. Kurzni dobiček (agio), ki se doseže pri izdaji novih delnic, gre v korist rezervnemu zakladu banke, odštevisi stroške in pristojbine.

Upravni svet Slovenske eskomptne banke v Ljubljani.

Priloga „Slovenskega Naroda“.

V Ljubljani dne 25. decembra 1919.

Vitomir F. Jelenc:

Božič leta 1915.

(Iz »Spominov sloven. legijonarja«.)
Najhujši del pota je bil za nami. Še danes me strese groza, ko se spominim onih strašnih prizorov, ki sem jih doživel za časa našega umika skozi Albanijo in sicer ravno na zadnji turi Pri-zen - Ljumkula - Vasjat - Piš - Kopeja-Debar-Cafa San-Prenk Han.

Na poslednji točki v Prenk Hanu, kjer smo počivali nekaj dni, sem omagal popolnoma. Dva dni sem ležal ob ognju, zavrt v koce in šatorska krila. Noge so mi odpovedale službo, tresla me je mrzlica. Čakal sem, ker nikakor nisem hotel zapustiti svoje komande. Ali dalje ni nikakor šlo. Nekega jutra pa mi je polkovnik zdravnik kratkoma ukazal, nemudoma odriniti v bolnišnico v Elbasanu. Imel sem še srečo, ker isti dan je odstopala v pravcu Elbasana naša poljska artiljerija. Na sprednjem sedišču zamazanega topa sem našel prostora za svoj nahrbtnik in za sebe, in počasi so me vleklj izmučeni konji po razvrti cesti, ki vodi skozi dolino reke Škumbe. Dva dni smo tako potovali do Elbasana.

Takoj, ko smo prišli v Elbasan — pravi tip albanskega mesta z grškimi trgovci — sem vprašal, kje je srbska vojaška bolnišnica. Našel sem jo, ali tam ni bilo nobenega prostora več. Nazadnje so me vtaknili v malo sobico v nekem turškem hanu. Tam sem ležal nekaj dni in zdela se mi je, da se mi vračalo moči. O kakih neži seveda ni bilo govora, ali glavno je bilo, da smo dobili vsaj nekaj hrane in drugo smo si mogli kupiti sami.

Bilo je to 19. decembra 1915. leta, takole okoli desetih zvečer. Ravno kar sem začel dramati. Naenkrat sem zaslišal oddaljeni odmev topov. Vedel sem, da je naša divizija zavzela položaje nad Prenk - Hanom, da zastavlja prodiranje Bolgarov. Takoj mi je bilo jasno, da so nam Bolgari že zopet za petami. Vso noč sem poslušal to zamolklo gromenje, ki je ponehalo šele proti jutru.

Drugo jutro na vse zgodaj mi je pripovedoval bolničar, da je prišlo povelje, da ostavimo tudi Elbasan in da moramo dalje... Okoli devetih je prišel k meni šef bolnišnice, sanitetski podpolkovnik dr. Niketič, ki mi je rekel:

»Vij ste Avstrijec! Niti trenutka več se ne smete obojavljati tu. Glejte, da kar najprej odidete v pravcu Drača.«

»Ali gospod podpolkovnik,« sem mu odgovoril, »kam in kako naj grem, ko niti hoditi ne morem!«

»V bolnišnici imam nekaj nepotrebnih konj, ki tako ne vem, kaj z njimi. Dam vam enega, da ga pojašete!«

Zahvalil sem se mu in poslovlja sva se...

Takoj sem zlezel iz postelje, oblekel se, napolnil si nahrbtnik, pobral vse odeje in počasi odšel v bolnišnico. Po dolgih ceremonijah sem dobil mršavo in setradeno kljuso, ki je komaj predstavljala nože. Sedla seveda ni bilo. Bolnišničarji so povežali konju na hrbet moje odeje in neke koce, dvignili me na Rosinanto in tako sem zapustil Elbasan. Cilj tega dne mi je bila Tirana. Na malo boljsem konju bi bil došel tja še pred mrakom, ali moja Rosinanta je počasi prelaga la nože, počivala vsak hip, če se je ustavila, sem rabil dolgo časa, da sem jo zopet spravil naprej. Zato me je seveda prehitela noč in sicer ravno na grebenu, ki seče pot Elbasan - Tirana.

Tam sem moral prenočiti. K sreči sem našel na vrhu grebena nekaj vojakov, ki so se prav tako zakasnili in oni prenočevali. Privezal sem svojega konja k drevesu, sam pa sedel k ognju. Tako pri ognju sede sem predremal vso noč, a na vse zgodaj nadaljeval pot. Prišel sem na glavno cesto. Ta pa je bila tako blatna, da je moj konj komaj izvlekel svoje noge, ako je zabredel v blato... pačasi je pa vendarle šlo naprej. Okoli poldneva sem prišel v Tirano, kjer sem takoj našel bolnišnico, pa tudi sobo, oziroma posteljo. Konja so mi nahranili v hlevu, jaz pa sem takoj legel, spal vse popoldne, večerjal v postelji in spal naprej vso noč. Zjutraj sem zopet osedlal svojo Rosinanto in zapustil Tirano. Sedaj je šlo že malo bolje, cesta je bila boljše, tudi mrz je prenehal, vsi znaki so kazali, da se bližam koncu naše albanske tragedije... morju.

Popoldne sem prihajal v Šiak, ali moj konj ni mogel nikamor več. Hotel sem jahati še naprej do Drača, ki je oddaljen le nekaj kilometrov. Toda Rosinanta ni hotela niti koraka naprej. Zato sem moral ostati v Šiaju. Konja sem izročil zopet v bolnišnico, a sam sem odšel poiskat kako gostilno, da se okrepčam.

V Šiaju so bile že takrat italijanske čete, ki so se izkrcale v Draču z nalogo, da branijo odstopanje srbske vojske. Toda ostale so samo v najbližnji okolici Drača in z Bolgari sploh ni so prišle v dotik.

Stopil sem v prvo mehana, ki je bila polna italijanskih vojakov. Ker ni bilo prostora, sem prisedel za mizo, kjer je sedela večja družba teh ljubih zaveznikov... Ali kako sem se začudil, ko naenkrat slišim govoriti te italijanske vojake slovensko! Poslušal sem jih nekaj časa, nato sem jih ogovoril tudi jaz slovensko. Morete si misliti, kako so se začudili tudi oni, ko so čuli, da jih je nagovoril Srb slovensko. Pripovedovali so mi, da so beneški Slovenci, novi rekruti, ki so jih poslali v Albanijo. Posebno navdušeni niso bili za mater Italijo. Ko sem se okrepčal, sem odšel v bolnišnico, kjer sem dobil prenočišče.

Drugo jutro sem vstal navsezgodaj, da bi prišel kar najbrže v Drač. Šel sem v hlev, da osedlam svojo Rosinanto... ali nje ni bilo nikjer. Povpraševal sem, iskal jo, ali brez uspeha: čež noč mi jo je nekdo odpeljal. K sreči sem zvedel, da gre ob osmih zjutraj municijska kolona v Drač in ondi sem našel na velikem vozu mesta za sebe.

Pot od Šitaka do Drača vodi preko precej visokega hriba. Po strmih serpentinah se višje cesta navzgor. Ko smo privozili na vrh hriba... smo zagledali morje...

In moj voznik, pravi Šumadinec, je gledal začuden brezmejno morsk gladino in me vprašal:

»Kaj to?«

Jaz sem mu rekel, da je to morje!

A moj Šumadinec je še nekaj časa gledal pred se, pljunil na stran in rekel v onem tipičnem sarkazmu:

»Sedaj vidim, da je imel prav naš Pašić, ko je vedno govoril, da dobi Srbija morje. Na kncu koncev nas je vendarle prijelal do morja!«

S hriba smo se spustili v močvirnata polja, ki so okoli Drača. Tu sem moral zapustiti kolono, ker je imela pravec za Kavajo, jaz pa sem odšel v Drač.

Stopal sem po ozkih ulicah starinskega Drača, ki gotovo še ni videl toliko gostov kakor v tistih težkih dnevih. Vse je bilo pomešano: Srb, Italijani, Angleži, Francozi, avstrijski vietnami, žandarmerija Esad - paše. Ko sem tako stopal po temnih ulicah, zaslišim naenkrat svoje ime, obrnem se in vidim Bosanca Stevo, druga in prijatelja iz dni, ko smo bili skupaj komite takoj ob začetku vojne. Prav pristočno sva se pozdravila po tolikem času. Stevo mi je rekel:

»Danes si moj gost. Danes je Božič, ki ga morava skupaj proslaviti!«

Sedaj šele sem se spomnil, da je bil danes božični večer... ali časa za sentimentalne misli ni bilo. Šel sem s svojim prijateljem v »hotela«, kjer je imel svoje stanovanje. Pisanje, ogromen albanski puran, je bil že pečen in takoj sva se spravila na delo, zalivala ga s pristnim toskanskim kiantijem in prav nič se ne sramujem priznati, da sva v prav kratkem času zdelala vsega purana.

Poslovlja sva se. Odšel sem v bolnišnico, ali takoj, ko sem se legitimiral v pisarni, mi je rekel šef bolnišnice, da moram s prvo ladjo, in to še danes popoldne, odpotovati v Italijo. Imel sem samo malo časa, očedil in počistil sem se za silo in takoj sem dobil potrebne dokumente, da se vkracam na italijanski transporthni brod »Epiro«, ki je stal v tržaškem zalivu.

Ob štirih popoldne sem se vkrcal na »Epiro«, dobil malo kabino, nesnaženo in zadušilo, da nisem mogel vzdržati v njej. Odšel sem na krov...

Zmračilo se je že... Božični večer... in moje misli so splavale v mojo domovino... Še nikdar mi ni bilo tako težko... Moje misli so bile v mojem tišem domu... Gledal sem svojo mater, svojega očeta... svoje brate... Videl sem jih, kako tudi oni slave svoj žalostni božični večer brez mene...

Šele ob sedmih je zapustil »Epiro« draško pristanišče. Megleno je bilo morje... Ta božični večer nisem slišal božičnih zvonov, melanholičnih božičnih pesmi... le morje je šumelo... le valovi so pljuskali ob ladjo.

Vso noč je trajala naša vožnja... Niti očesa nisem zatnil. K velikemu dimniku sem pristavil svoj stol, da mi je bilo gorko in mislil, sanjal, sanjal z odprtimi očmi...

Ob osmih zjutraj smo prišli v Brindisi. Tam sem čul božične zvonove, tam sem videl ono sveto božično razpoloženje...

Da, ondi so zvonili božični zvonovi... a tam na oni drugi obali jadranskega morja je umirala sloboda naroda; tam se je odigrala strašna tragedija naroda, ki je na božični dan zapuščala svojo, s krvjo natopljeno zemljo in se pripravila na pot v neznano tujino...

Cvetko Golar.

Pastirček Gašper.

Starinske in častitljive božične pesmice, ki smo jih peli za njega dni, so umrle. In z njimi so tudi šle domače božične povestice, ki smo si z njimi krajšali dolge večere okoli Božiča. Jaz pa vem še eno, ki mi jo je pravil moj znanec Matija, ko sva kuhala čaj v volčji noči. Tisti znanec je zdej tudi že mrtev, vzela ga je vojna in zato sem dolžan, da otmem njegovo dogodbico pozabljenosti. Ampak je čisto navadna božična istorija, kot si jo izmisli priprosto, ubogo srce. Torej sedimo k jaslicam in poslušajmo božično povest:

In pastirček Gašper je dejal: »Jaz pa le mislim, mati, da Peterček pojde na pot. S tistim ovnom, ki ga bo jezdi prav do jaslic, in culo jabolk bo nesel s seboj.«

»E, Gašper, pa saj ne! Kam bo šel ob takem mrazu!« je dejala mati in čudoma pogledala svojega otroka. Sedela sta v nizki lesenih hišici za pečjo in lupila kostani. Zelo jima je bilo prijetno na gorkem.

»Zakaj ste pa rekli, da so vsi pastirči prinesli darove v štalico, kjer je bil Bog rojen. Jagniet, kostrunov, jabolk in orehov in suhih hrušk. In tudi naši pastirči na jaslicah tamle v kotu nesemo darove. Le škoda, da niso zares.«

»Seveda so nesli, pa to je bilo že zdavnaj, in tam, daleč nekle na Jutrovem.«

»Kako pa! Pa ste rekli, da bo noč Bog rojen, in da bi mu tudi jaz moral kaj nesti, ker sem pastirček.«

»I, pa mu nes! Ti mu kar nes, ako imaš, jagenjčka ali pa ovco,« je odgovorila mati z lahnim smehom in si trdnice zavezala ruto okoli glave in si popravi la šop ravih las, ki so ji padli po čelu, malo nagubanam.

»Škoda, da se nisem prej spomnil. Rekel bi očetu, naj mi kupijo enega.«

»No, zakaj pa pozabiš, to res ni lepo od tebe,« se je šalila mati. »Kam bi ga pa nesel?«

Gašper je skoro postrani pogledal mater, kam bi ga nesel? I tja, kjer se Bog rodi. To pa v vsaki, kje je to. Saj zvezde kažejo. In saj je tudi že bil sam tam, mogoče je bilo predtudi. Videl je pastirje, ki so nesli ovce kar okoli vratu, ki so imeli polne lerbare jabolk, suhih hrušk in orehov. Videl jih je s culami pod pazduho, in v njih so imeli gotovo potice in kuhane krljhe in kostanje. Tudi malega Boga je videl. Bil je prav takšen, kakor je tisti, ki je naslikan v cerkvi, in vola je videl in osla. In Marija je imela rdeč prednasnik in lena liceca, kakor Miheva Anica, tista, ki mu je kupila sladkega konjička na seimu. Pa bi ne vedel?

»Veste kaj, mati, jaz kar poidem! Ze vem, kam poidem, in tudi jagenjčka bom dobil. Pa kostanja mu ponesem.«

»Beži kam! Ti raiši ne hodi še le to, poideš drugo leto ko boš večji.«

Materi je bil zmeraj boli vseh mali Gašper in se mu je veselo smejala.

»Kar letos grem: ne bo Peterček sam hodil. Potlej bi se na hvalil, kje je bil in kaj je videl. Gluhi Tinče tudi go tovo poide; saj gre vsako leto. Pa jo kar skozi les mahne, gori po Jelenovi grapi, in tam so zvezde čisto na zemlji, kar hodiš sem in tja, pa vem, da tudi štalica ni daleč.«

»Na jagenjčka si pa pozabil.«

»Saj nisem. K Maticu poidem po enega; zakaj sem jih na pasel vse leto? Ravno takšne mahne ima, da lahko nesem enega okoli vratu.«

»Joj, joj, kaj si ti izmisliš! Pa misliš, da ti ga bo dal? Matič ne da rad. Saj ga poznaš in veš, kako je bil grd s teboj.«

»A, saj ne bo zame, če bi pa ne dal — se je zamislil Gašper tiho.«

»Ali res mislite, da ne bi dal?« se je nato na glas zavzel pastirček.

»Seveda ne! Smejal bi se ti, zato raiši ne hodi!«

Skoro presenečena je bila mati, ko je Gašper skočil s peči in prijel za kljuko.

»Mati, jaz kar poidem, in videli boste, da ga dobim. Vi pa mi izberite par lepih jabolk!«

Pavel Golič:

Pismo v Dobrudžo.

(Par vrtic onim rojakom in kolegom, ki so v jeseni 1916. leta v vrstah Prve Srbske Dobrovoljske Divizije padli v imenu svobode, bratstva in edinstva.)

Tri leta so minula, odkar ste v težkih bojih v Dobrudži podlegli nemškemu - bolgarskemu ali pa turškemu svincu in položili svoja mlada življenja na žrtvenik svobode. Domovina je hodila takrat še po drugih potih in mnog patrioti, ki kriči danes Živijo, da je že ves hriprav, je oskrnjaval vaš spomin z umazano besedo in z uslužnim ogorčenjem nad vašim lepim dejanjem. V Avstriji zločinci, v Rusiji heroji, med brati pa krivopriječniki in po ceni roba, — tak je bil kurz vaših notranjih vrednot in tak bi bil ostal do današnjih dni, da se niso zemelne in druge prilike kolikor toliko izpremenile. Vendar vam moram v sramoto priznati, da doma tudi danes malo mislijo na vas: le mamec plaka, ker sinčkov od nikoder ni. Tudi jaz ne posvečam bogve koliko

Če pa ti pravim, da greš zastoni. Zato raiši doma ostani, in oče ima priti zdej zdej iz mesta. Gotovo ti bo kaj prinesel.

»Vseeno bom poskusil,« je dejal Gašper in natiho sklenil kako bo storil, da pride do jagnjeta.

Sredi vasi stoji Maticeva hiša, velika in ošabno zidana, Bela strmi s širokimi okni na levo in desno in se baha z opeko in vsem, kar ima na sebi.

Gospodar je sedel ravno pri večerji z družino in ji razkladal važno in temeljito svoje modrosti.

»Ko sem še fantoval, mi je pravil dolgi France, tisti, ki je gostoval v naši bajti, kaj se je njemu zgodilo, ko je šel klicat farovško dekle. Spalo jih je več skupaj v zgornji hiši in splezati je moral na česno, ki je tam rasla, da je dosegel okno. Nedaleč od tam pa je bil pokopališki zid, in mislite si, kaj je videl nekdo kvatveno sredi tisti France?«

»A, mene že kar stresla,« je šepnila mlada dekla Marička svoji tovarišici.

»Mene tudi,« je pritrdila starejša in pogledala gospodarja.

»Kaj praviš, Katra?« jo je vprašal gospodar. »Kaj misliš, Marička?« se je obrnil k mlajši. »Ali vaju ni strah?«

»No, pa povejte, oča, potlej bom pa povedal še jaz, kaj se je zgodilo meni, ko sem bil na konstanju in klical —«

»E, kaj, s kostanja si padel, ker si mislil, da je prišel hudič pote, pa sta bila samo dva polha, ki sta rožljala po žlaborih.«

»I, pa tistikrat že neveste,« je zatrejal hlapec.

»No, poslušaj, Katra, kaj je bilo! — Tam ti sedi na zidu bela ženska in si obuva nogavico. Imela je pa le eno, in kadar jo je spravila na levo nogo, je videla, da je desna gola. Sezula jo je in nataknila na desno, pa zopet na levo, in tako naprej, do belega dne.«

»Metka, Metka, leva je gola,« je vekala in natikala.

»Metka, Metka, desna je gola,« je hitela in se sezuvala.

»Tako se je vicala. Veste, v življenju je bila kramarica pa je dražila blago in odirala ljudi. Zato se je pokorila po smrti, in Bog ji je naložil takšno kazen.«

»Hi-hi,« se je zasmejala Marička, »mene kar mrazi od same groze.«

»Mene tudi,« je dejala starejša dekla in se zavijala v ruto. »Oh, kje bi se le pokrela!«

»No, pa to vse ni nič. Strahovi, pravijo, so znorjati votli, odzunaj jih pa nič ni — ampak rokovnjači in drugi hudiči — to pa to!« Gospodar je pokimal z glavo in udaril s pestjo ob mizo.

»Ravno na nočnjini večer so vam prišli rokomavhili, bil je med njimi sam Dimež, pred leti v našo vas. Tam-le so začeli pri Štiberniku, in Lahovka — saj jo poznate, jim je morala svetiti, ko so kradi. Naza jim je morala svetiti, ker so jo poprel sleklo do golega.«

»He-he,« se je zarežal hlapec, »ta je bila pa lepa! Kaj ne, Marička? Pomisli, če bi bila ti naga!«

»Zares o Božiču se natepe vsa takšna golazen malopridna, tatovi in plaščari, v vasi. Na Sveto noč pa skušajo svojo srečo.«

Na vratih je stala gospodinja, močna in nekoliko upognjena ženska, ki je malo prej vstopila.

»Ti, pojdi pogledat v ovčjo stajo! nekaj je tam zaropotalo, in maroga se je oglasila.«

»Na, če govoriš o volku, pa ti pride. Je že kakšen potepun če ni še kaj hujšega, kar pogledat grem.«

Zunaj pred hlevom je snel bičevnik s stene, v temi je šumelo, nekdo je sopepl plašno in pridušeno. Zamahnil je in udaril z debelim, okovanim koncem.

Lahno je zajecalo in se zgrudilo pred njim.

»He, ti Katra, pridni posvetiti!«

Ker je bilo Katre same strah, je prišla z nio Marička in hlapec. In pri luči so videli Gašparja na tleh, in jagnje je srkalo kri, ki mu je tekla po sencih.

Tako-le mi je pravil Matija, ko sva kuhala čaj in pila grampampolo v tisti volčji noči okrog Božiča.

gomile vaše mlade.

Ljut vas je boj

s krutoj rokoj

odvel v naročje smrti,

strasti molče,

več vam srce

ne ljubi in ne črti.

Z ljubezni zlit

leži razbit

vaš cilj na sredi poti,

sovrastva ni,

še gnev molči,

kot vi v prekrasni zmoti.

Za vekomaj

zaprt je raj,

za vekomaj za vami.

Ugaša dan.

Cez tiho plan

gre smrt z razpetimi rokami.

Meni je vedno hudo, kadar se spominam nesrečnih poljan, kjer leže razmetani vaši grobovi. V duhu jih vidim vedno take, kot so bili v onih tesnobnih jesenskih dneh: žalostne in puščobne, z večno meglo zalite. To je prokleta zemlja in nikoli ne bo srečen narod, ki bo živel na njej. Večkrat se vprašam, kaj smo iskali mi tamkaj! Umikali smo se vedno naraščajočim silam močnega protivnika in vi ste padli, eden tukaj, drugi tam. Vaši grobovi so bili v naglici izkopani. Težka kolesa sovražnih topov so jih že davno zravnila z zemljo, da jim nihče več ne ve ne mesta, ne imena.

Povedati vam moram, da smo vas pogosto zavidali. Storili ste svoje in zadobili ste mir in pokoj, četudi vas je še pred prazom lunaške smrti doletelo bridko spoznanje, da bratsko nasilje ni nič manj ostudno od prijateljskega. Mi smo kolovratili dalje, da se nas Bog usmili. Le malo nas je tako srečnih, da smo se vrnili v domovino. Večina vaših kolegov tava še danes okrog. Največ jih je v Rusiji: eni so v rdeči armadi, drugi v beli gardi in sam Bog vé, kje še. Vi sami veste, kako težko je našemu bratu v tujini in si lahko mislite, da jim ni dobro. Najbolj se mi smilijo oni, ki se, zaslepljeni od ruskih in francoskih bankirjev in tovarnarjev bore za to, da bi nanovo zavladala carska krvoločnost, gosposka požrešnost in oficirska nagajka nad svobodnim narodom. Pri tej priliki se spominim, kako smo na Strelbškem polju pri Odesi defilirali pred Nikolajem II. in zadnjim. Takrat divizija še ni bila na fronti in vi vsi ste bili še čili in zdravi. Ta nesrečnež je sedaj tudi že na onem svetu. Nasilno je vladal in nasilno smrt je storil. Ubili so ga v Jekaterinodar. Morlica je obosodilo sovjetsko sodišče na smrt. V potokih je tekla kri za njegovega carstvanja in za vlažnimi stenami ječ so ga preklinjali noč in dan tisoč in stotisoč. Težak odgovor je moral dati večnemu sodniku in jaz dvomim, da je sodba dobro izpadla, kajti tudi božjemu odpuščanju morajo biti postavljene meje.

Jaz po Dobrudži nisem več dolgo ostal v srbski diviziji. Naveličal sem se z mnogimi drugimi tovariši vsakojakih krivic in zapostavljanja ter prestopil v rusko armado. Služil sem v 6. polku ruskih strelcev na severni romunski fronti in se hrabro v bran postavil 5. bosanskomu polku, ki je ležal tam skoro ves čas nam nasproti. Pozneje me je usoda zanesla v jugoslovanski udarni batalion, ki so ga formirali v Kijevu disidenti. Tudi francoski komis sem zobal. Povedati vam moram, da je bil bolj bel, pa tudi bolj grenak od ruskega. Spomladi 1918. leta sem na svojo roko demobiliziral in živel vse do vrnitve v domovino v Moskvi belokamen. Tu sem doživel dneve, edine za ves čas romanja, ki so ostali prijetni v spominu, da bi si jih celo nazaj želel. Vse drugo bi magari tudi pozabil...

Lahko si mislite, s kakim veseljem sem se vračal v domovino, ko je kar čez noč izginilo strašilo avstrijskih vislic. Potoval sem dolgo, 42 dni preko Odesa, Carigrada, Soluna in Dubrovnika.

Svoboda je hodila po velikih ovinkih in po slabih potih v naše kraje, zato je prišla vsa bleda in izmučena do nas. Toda narod je rajal. Po gostilnah so se gnetli svobodni državljani, vino se je cedilo po tleh, kakor med in mleko v deveti deželi in krčmarji so razbogateli kar čez noč. Navdušenja ni bilo ne kraja ne konca in je raslo z vsakim litrom. Cigare so bile še stare in dobre. Od samega dima niso razločili niti sosed pri mizi. Ker pa naša stolica ni velika in se skoro vsi osebno med seboj poznamo, si z lahkoto uganili, kdo je tam nekje za gostim oblakom sinjega dima zaklinal Živjo ali pa intoniral »Le po našo domovino«. Tudi natakarcam se je poznalo, da niso več natakarcice v sužnji zemlji. Kakor ptice lastavice so švigale med gosto zasedenimi mizami, raznašale vino, dejale kozarcu kozarec ter vzbujale v vsakomur prijetno zavest, da so doraše velikemu času. To je bilo bratstvo med nami, kot še nikoli prej. Toda ne samo v gostilni, tudi na ulici smo dokazali, da smo svobodni državljani v svobodni državi. Nekega večera je navdušeno ljudstvo razbilo vse nemške šipe po mestu (nekaj slovenskih je bilo le po pomoči prizadetih). Tudi Radečki se več ne šopiri, ne v Zvezdi, ne pod Tivolijem. Kako globoko je kazil narod v sramoti in suženjstvu, ko ga je imenoval v pesmi »fejst gospoda«. Samo ulični napisi še niso povsod v redu, pa tudi to bo kmalu poravnano, saj za take stvari smo silno nadarjeni. Oficirji so postali vsi narodni in sploh je prebujenje je veliko. Vdani smo in zvesti vsakomur, samo sebi ne.

hrast se omaje in hrib, zvestoba Slovence
ne gane ...

Sedaj so menda Francozi najbolj v časteh pri nas. Če par let bodo že branjeve po francosko govorile. Slovenski jezik je postal dialekt, ali pravilno rečeno — dialekt. V kratkem bo znanstveno dokazano, da je bil Prešeren podkupljen in zato pisal v slovenskem jeziku, namesto da bi se pridružil že takrat svojem velikemu sodobniku Vrazu ter s tem olajšal vladne, uradne in trgovske posle v novi državi. Tudi Vodnik in celo Primož Trubar sta bila neki špijona in predvsem velika separatista. O da, starih predsodkov se bomo iznebili do dobrega. Samo bankovce imamo še avstrijske. Najprej so jih žigosali, sedaj lepijo marke nanje, toda vse to nič ne pomaga. Nekateri pravijo, da bodo drugo leto pripelili še po eno znamko na vsak bankovec in potem vsako leto po eno. Če jih bo več, bo mogoče bolje.

Drugače živimo precej po starem. Hladjič, vaš komandant v Dobruški, je

Dr. Fran Ilesič:

„Bodi zdrava Jugoslavija!“

(Dr. Niko Zupanič: »Ave Illyria!«)

Tako je naslovljen najnovejšo svojo knjigo dr. Niko Zupanič, naš belokranjski zemljak in član naše pariške mirovne delegacije. Že od leta 1907. je bival v Beogradu ter bil med onimi, ki so s svojimi mislimi in besedami pripravljali pot Jugoslaviji. Vojni dogodki so ga zanesli v Pariz in London in Ameriko, kjer je bilo treba izpodbijati stare misli o stari Avstriji ter zbuditi spoznanje o potrebi popolnega preosnutka srednje Evrope. Daleč ločen od svojega ideala, svobodne Jugoslavije, ga je v duhu pač večkrat pozdravljala s pozdravom, ki ga sedaj čitamo v naslovu njegove knjige.

Sliko Valentina Vodnika in s tremi kriticami francoskega prevoda njegove »Ilirije oživljene« se začne naša knjiga. Vodnikovim pesniškim besedam, češ, Ilirija leži v srcu Evrope in je takorekoč obroč, ki veže Zapad in Vzhod, je dal Zupanič zgodovinsko podporo. V članku »Jugoslovanska kri in rasa«, ki je le prvo poglavje večje študije o jugoslovanski antropologiji, naglašajo, da so se na balkanskem polotoku od nekdaj zlivali vplivi Azije, Evrope in Afrike ter da je Jugoslavija poklicana, nadalje zlivati v sebi Okcident in Orient; s tem dobi naš narod svetovni pomen. V drugi razpravi opozarja Zupanič na »Koroško z geografsko - političnega stališča« ter poudarja zlasti, da če Beljak ne bo v jugoslovanskih rokah, pomeni to germanizacijo Trsta in Gorice. Pozno spoznanje zapadna Evropa važnost jugoslovanskih pokrajin. V svetovni vojni je premišljala in premišljala, ali naj pride na Balkanu samem Srbiji na pomoč. Kakor da je pozabila na težki pomen srednjeveške bitke na Kosovu! Zupanič naglašajo (v članku: Zakaj bi morali poznati zgodovino Kosovega polja), kako malo se je o tej bitki pisalo, da ji gre važnost, kakor bitki pri Maratonu, Termopilah in pri Toursu in Poitiersu. Bolj kakor kje se kaže v vidovdanski misli ideja žrtve, visoke nad vsakim oportunizmom. »Velicina Srbije obstoji v dejstvu, da je bila v svoji katastrofi še večja in vzvišenejša, kakor v vseh svojih zmagah; to po pravici poudarja Zupanič (str. 56). Dasi avtor po stroki ni prav literarni zgo-

vojni minister Drugi ministri se tako pogosto menjajo, da vam ne kaže poslati ministrske liste. Ko bi prišla do vas tako več ne bi odgovarjala resnici. Armado imamo tudi. Vse kar so nam pravili o splošni razorožitvi in o bratstvu narodov je bilo lažarija in goljufija. Drugače vam o vojski ne bom mnogo pravil; saj bi tudi vojna cenzura mojega poročila najbrž ne pustila na on svet. Tisti, ki so bili pri trenu se še najbolj postavljajo. Toda zategadel se ne vznemirjajte, po mojem prepričanju tako in tako večina vas ne bi bila sprejeta v našo armado.

Sedaj vas pa, mili tovariši, prav prisrčno pozdravljam in vam želim tihe in tople božične praznike. Naj vam ne bo dolgčas po domači zemlji. Pri nas je sedaj pusto in hladno, nad vašimi grobovi pa se sliši prhuhanje močnih kril velikega in svobodnega ruskega duha. Mi smo tako daleč, tako neizmerno daleč ... V domovini bi se enkrat umrli od hrepenenja po tej prelepi sosedščini, ki tako dobro stori čistim, nenokvaranim in kvišku stremčim dušam.

dovinar, se mi zdi, da mu je vendarle uspel »Splošni pregled jugoslovanske literarne zgodovine«, zlasti v svojem zadnjem delu. »Od diferenciacije do zavedne sinteze političnega in kulturnega Jugoslovanstva«, to je pot našega razvoja in to je tretja tehtna misel Zupaničevih člankov. Literarna kritika, ki motri književnost tudi po tem, koliko literatura velja v zunanjem svetu, se bo morala baviti s trditvijo (86), da se jugoslovanska proza med drugimi narodi zato ne uvaža, ker je preveč lokalna.

Svojim lastnim člankom, pisanim od leta 1917.—1919., je Zupanič dodal 6 spomenic, ki so jih naši zastopniki vložili pri pariški mirovni konferenci (»Vsem prijateljskim narodom«, spomenica jugoslovanskega »kongresa« junija 1919. dve spomenici dr. Korošca o Istri in Gorici, Gregorinova spomenica o Trstu, Rybačeva spomenica o favoriziranju Italijanov po bivši avstrijski vladi, Orferjeva spomenica o protislovenskih pogromih v rTstu). Končno št v knjigi še dva spisa (hartimska), ki f o r m a l n o motita nje harmonijo, namreč razprava dr. Vladimira Petkovića o jugoslovanski umetnosti v Dalmaciji v srednjem veku in heletistična črtica Svetozara Čorovića »Majka« (Hercegovka, katere sin je vstopil v srbsko vojsko). Petkovičeva razprava bi vsebinski izvrstno spadala med Zupaničeve članke, Čorovičeva črtica bi pa potem idejno lepo zaključevala knjigo.

Razen Vodnika se v njej nahajajo portreti prestolonaslednika Aleksandra, dr. Tavčarja, Nikole Pašića s hčerjo, poslanika Vesniča, Ivana Gundulića, slika dr. Korošca, dr. Gregorinova, podoba trga Bovca in Kanala, katedrala v Šibeniku in Dvora v Dubrovniku; nadalje podoba dveh Kranj, Dubrovčan in drugih Jugoslovank; slika Meštrovicova »Majke« in Trubarjevega spomenika; končno zemljevidni črtež okupiranega ozemlja in posebe še barvni zemljevid istega ozemlja ter zemljevid vse Jugoslavije.

Za podrobnosti nam v tem prikazu ne gre. Avtor nima samo bogate fantazije, ampak kaže tudi veliko marljivost, ki mu je omogočila, daleč od domovine opremiti in izdati tako knjigo. Sedaj biva že nekaj časa med nami. Dr. Zupanič, ki je iz Londona in Pariza klical: »Bodi zdrava Jugoslavija!«, zaslužuje, da ga tudi mi iskreno pozdravljamo v svojih vrstah.

Dr. Fr. I.

Milan Pugelj:

Sestanek.

Gospod praktikant, slok po postavi in po imenu, je dobil po dolgem in že obupnem trudu pismo, kjer ga vabi gospodična Jelisa, naj jo čaka danes, tega in tega, v tej in tej ulici ob štirih popoldne. Zaradi tega zanj preveselega poročila v vtiak se zgoda j zjutraj noge v rokave suknica, malo kasneje je razlil po mizi skoro polovico kave, in ko si je že umival zobe, je tako nervozno dregal s ščetko sem in tja, da mu je odletela iz levega podočnika plomba. Potem je zamudil urad, in šele proti poldne opazil, da nima kravate.

Tako se je viharno bližala tista srečna popoldanska ura.

Ob pol štirih se mu je zdelo primerno, da nastopi že dolgo zaželeno pot. Pretipal je še enkrat v naglici vse gumba, ki morajo biti zaprti, oblekel svrtnik, potegnil zadaj suknjič dol, da bi ne molen njegov ovrtnik preko suknjičnega, zaklenil in odropil po stopnjicah v pritičje. Tu je segel zapovrstjo v vse žepce in dognal, da nima roba. Malo je pomislil o tem, ali ga bo rabil, ali ne, prijel se

ni bilo več časa, da bi se ukvarjal s prasko. Nujna je bila druga važna reč. Zato je zavil kazalec v robc in vtaknil roko v žep.

Stopnice je jemal po dve in iz hiše je priletel na ulico kakor burja!

— Hej, Slok, čakaj, ga je klical prijatelj, a Slok je mahal z roko in klical nazaj: Oprosti, ni časa, zvečer.

Hitel je skozi neznamenit drevored in tam je sedela na klopi gospodična, znanka iz urada, prilično lepa, ter mu zastopila pot.

— Kakšni pa ste, je vzkliknila.

— Kakšen, kje? je gledal praktikant preplašeno po prsih, trebuhu in nogah.

— Po nosu ste krvavi, lasje vam pa štrlijo na vse strani. Kdo vas pa je?

Praktikant je iskal po žepih zrcalce in odgovoril hlastajoče: Nič. To je od prsta. Imate vi zrcalce?

Gospodična je odprla torbico in mu ponudila, kar je prosil. Naglo je brisal z nosa kri, počesal se je kar z roko, zavil prst v robc, vrnil zrcalo in hitel naprej.

Na koncu drevoreda je kavarna in na pragu je stal debeli in rdeči gospod Simončič, praktikantov šef.

— No, no, je mrmral, pogledaj ga fanta! Kam pa vi, kakor bi vas nesel veter?

— Klanjam se, gospod šef, je pozdravil ponižno praktikant.

— Sami uhlji so vas. Kaj pa imate?

— Nič, nič, grem tako malo, da se izprehodim.

Praktikant je obstal in po glavi mu je šinilo: Čemu lažem? Kaj sem komu kaj dolžan? Povedal bi, da imam zelo važno pot, da me čaka oseba, s katero moram na vsak način govoriti, pa bi bil šel lahko takoj naprej. Toda zdaj ne morem preklicati, da grem na izprehod, ker bi mislil, da lažem. Sicer pa že tako lažem.

— No, torej poslušajte me malo. Gospod šef se je oprl zadaj na palico, pogledal svojo zlato veržico, ki je visela ohlapno po telovniku in začel.

— Veste, jutri ne vem, če pridem v urad. Me nekaj glava boli. Sinoti sem bil povabljen in sem se natepel neke divjačine, zraven sem pil razna vina, potem smo se nekaj sprli ... no, z eno besedo: nisem prav pravi. Gotovo pa pride jutri krčmar Brdavs, tisti od Zelenega Jurija, saj ga poznate. Pridi zaradi neke nove koncesije.

Zdaj je gospod šef zaklical in zahropel:

— Vzrite ga ven, falota!

Nato se je oddahnil in nadaljeval.

— Lani sem mu storil uslugo, in ko je imel vse v rokah, mi je poslal pet butilk. Na treh je bilo zapisano po francosko: Prvovrsten šampanjec, leto 1870., na drugih dveh je bilo neko madžarsko ime, vse v medaljah in cekinih. No, sem rekel po večerji, Brdavs je blaga duša, poizkusimo! V imenu Boga očeta, sina in sv. duha. Dejal sem eno od tistih treh, ki so imele na trebuhu zapisano: Prvovrsten šampanjec, leto 1870. med kolena,

Pavel Fiere:

Nekaj besed o mladinski književnosti.

O kakem seznamku mladinskih spisov ne morem poročati, ker še ni izšel, dasi se je oglašil klic po njem že večkrat in dasi njegova potreba danes ni manj nujna, kakor je bila pred svetovno vojno in pred našim osvobojenjem. Nasprotno bi dejal, da je celo nujnejša, kakor je nujnejša sistematična izdaja mladinskih spisov.

»Mladinski« — da se prav razumemo. Kdor misli pod zaznamovanjem »mladinsko slovo« le na ono, ki so jo napisali takozvani »mladinski pisatelji«, ne pozna mladinskega slova. Vedeti namreč moramo, da mladina ne potrebuje kakega svojega posebnega slova in da je za njo dobro le ono, kar je za odraslega čitatelja najboljše. Tiste poučne povesti, napisane »za mladino« in na debelo in na drobno pretaknjene z moralno, sloh niso spisi za mladino; vse to je le neko posili - slovo, za katero noben slovoznik ne ve, kaj bi ž njim. »Za mladino« posebe pisati, je potratna časa in sil. Fr. Levstik in Zupanič sta bogme naša velika človeka, a če sta posebe pisala izrečno za mladino, sta pisala tako, da ima slovoznik gourmand nad temi spisi svoje posebno veselje. Pri takozvani »mladinski literaturi« niti ne mislim na te umetnine in pri sestavi seznamka mladinskih spisov bi jih uvrstil le kot bisere na prvo mesto. Obče pa mislim pri mladinskih spisih na naše najboljše slovoznike sploh: da izvzamem iz njihovega števila takoj dva: Jurčiča, ki je pisal svoje romane in novele predvsem za odrasle, in Erjavca, ki je izdal svoje poljudne prirodopisne spise za narodo.

Če omenjam ta dva, je to zato, ker s njuno navedbo obenem ozna-

čevali in potegnili malo zamašek. Potem sem previdno majal zamašek sem in tja, toda odmašlo se je kakor pomije. No, sem si mislil, vraga Brdavs, nisi, kakor govoriš! Nato natočim. Rumenkasta stvar, nič posebnega. Pokusim, no, in takrat sem vedel: Brdavs, prasca si, vrag te vzemi! V prvih treh butilkah je bil jabolčnik, v onih dveh z madžarskim napisom pa z vodo pomešan malinovec.

Gospod šef je zakašljal, pljunil, se useknil v velik bel robc, ki ga je pred sabo razprostrl kakor servijeto, in nadaljeval.

— Če bo govoril tako in tako, odgovorite vi kratko in malo: nemojte. Če bo še kaj sitnaril, recite. Gospod Brdavs, opozarjam vas, da se v mino, kadar gredo stope, pove po dvakrat eno in isto. Če bo rekel, da hoče govoriti z menoj, recite: Gospod šef vas ne sprejme. Se mu gabi!

— Vse, vse, kakor želite. Klanjam se! je mandral in se nesrečno predstavil gospod praktikant.

— Če pa takoj ne pojde, je dodal še gospod šef, potem pokličite slugo, onega debelega, Košutarja, in ta ga naj zgrebi in vrže ven. Ne zaslužite drugega!

Klanjam se, je ponavljal praktikant, držal klobuk pri kolenih in mimo vogla bolj odplesal kakor odšel. Pogledal je na uro in videl, da je preteklo že pol ure od določenega časa. Takoj ga je obšla zla slutnja, da nje, prelepe Jelise, ne bo več na čakališču, da je že davno odšla, užaljena in jezna. Prav pri srcu ga je zbolelo in tudi v desni je čutil sunek kakor vsled revmatizma. Ves že poln obupa je vendar hitel in hitel in zadel pri tem ob izvoščka, ki je gledal za njim in bil dovolj nesramen, da je mogel izreči na glas besedo: Osel!

Prišel je na določeni prostor, tekel je gor in tekel dol in tedaj je nenadoma stopila izza grma gospodična Jelisa. Bil je prepričan, prisegel bi bil, da je ne bo več tukaj, toda bila je in zato je bilo njegovo presenečenje tem večje. Kje naj najde pravo besedo, ko je ves zmeden, kam naj obrne oči, ali v nebo ali v tla, ali v gospodično Jeliso? Oči so se same od sebe odločile za tla.

Praktikant stoji, drži klobuk v roki, gleda na pot, od neznanne groze je ves trd in blede, samo uhlja kažeta še silno življenja in krvi.

Popolnoma drugače pa je z gospodično Jeliso. Njen duh je ravno tam, kjer njeno poželjeno telo; z drobnogo trešč ob tla in reče:

— Kaj se zdaj pride? Kdo pa mislite, da ste? Vam bom takoj povedala! Vi ste golobrada in še zelena šema! Poberite se!

Praktikant se nehote zasuje in pri tem ne dvigne oči. Ne čuti, da premika noge, toda premika jih vseeno. Po ušesih mu pa poje in zveni kakor godba, toda ne kaka prijazna ali celo poskočna godba, temveč jezna, sovražna, strupena godba.

Praska na prstu je med tem nehala krvaveti.

je dospelo na dan. V taki-le zadevi pa mislimo, da bi ne smel odločati slučaj, temveč bi bilo potrebno sistematično delo. Tudi ni, da bi začenjal tako delo posameznik; loti naj se ga marveč katero naših kulturnih institucij, »Slov. Matica«, »Mohorska družba«, »Soci. alna Matica« ali katerakoli, samo loti naj se ga! Najboljši poznavalci našega slova, kritiki s širokim obzorjem, umetniki, neozkosrčni psihologi in pedagogi so poklicani v to, da pod okriljem te ali one naše kulturne družbe osnujejo odsek, ki prevzame te naloge. Vsi navedeni so poklicani zato, ker je treba čtivo za mladino presojati z estetskega in pedagoškega stališča. Odsek za mladinsko slovo v pa bimoralbi stalen; saj njegove naloge ne bodo izčrpane, dokler bo kaj naše mladine, ki bo rabila čtivo.

Tako spravljam s temi vrsticami vnovič v javnost predlog za ustanovitev omenjenega odseka. Upam, da poslednjikrat; zakaj, če nihče drugi, kličejo po njem naše šolske knjižnice.

Dr. Fr. Ilesič:

Iz najnovejše hrvatsko - srbske književnosti.

Knjižarna S. B. Cvijanovića v Beogradu je zelo podjetna. Prejeli smo zadnji čas večje število pesniških zbirk in prozačnih spisov, ki so vsi izšli pri tej trdki. Najznačilnejše se mi zde pesmi Milutina Bojića in Miloša Crnjanskoga. (M. Božić, Pesme bola i ponosa, 4 din., Crnjanski: Lirika Itake, 4 din.). Bojičeve pesmi segajo globoko v srbski nacionalni ideal, ki je v albanških gorah doživel svojo Golgato. Crnjanski pa je najmlajši med mladimi (videli smo ga v Knjiž. Jug), med tistimi, ki so se razvili ob koncu vojne v opoziciji proti dosedanji literarni omladini — recimo »Skerlićevi omladini. Crnjanski ne poje ne profesorjem ne gospem, ki hočejo le božične priče, češ, na Itaki se ubirajo drugačne strune (»Nemamo nič. Ni Boga ni gospodara. Naš Bog je kriv«), na Itaki se nazdravlja le kamnu in ruševinam, proklinja se vse, kar cvete v višine, »mi smo za smrt«. — Pesmi Miloša Gjorjica (»Pod šatorskim krilima«, 250 din.) se deloma nanašajo na srbsko prganstvo, deloma hočejo biti šaljive, a vse niso Bog ve kaj. — Milice Jankovičeve »Neznani junaci« (2 din.) so feljtonistične iz vojnega trpljenja brez umetniških pretenzij. — Znani besednik — propovednik Velimirovič, sedaj škof žiški Nikolaj, je izdal knjižico »Prvi božji zakon« (250 din.), življenju primerjeno razlago desetih božjih zapovedi. — Jela Spiridović - Savić (zbirka pesmi »Sa uskih staza«, 3 din.) je tipična ženska pesnica, ki gleda v življenje skozi sanje in vidi v življenju le sanje, se vozi po morju, vidi zvezde, a zamolči najhuše sunke ob pečine; neke njene pesmi so močna prava poezija, drugim se pozna nekaj posiljenega.

Kot izredno izdanje »Matice Hrvatske« je izšla drama Gjura Dimovića: »Vojsoda Momčilo«, baje prvi del trilogije, ki jo snuje Dimović. Snov je drami vzeta iz narodne pesmi o vojvodi Momčilu, samoraslem gospodarju gradu Piril-tora visoko v ledenih gorah hercegovsko - črnogorskih. Momčilo ima čudovito sablo z zvezdo in krilatega konja Jabučila; njegov sosed v dolini v Skadru je Vukašin. Boje bitja med seboj Momčilo in Vukašin, a ne samo kot soseda — rivala, ampak tudi zato, ker zastopata povsem različne poglede na svet. Momčilo je takorekoč prošlost, silna prirodna individualnost, ki hoče biti sama, ki kot junak bije in dobiče boje sam, a Vukašin je kralj, ki pravi, da ni nič dobro, kar človek sam hoče, marveč da je prav to, kar mnogi žele; Vukašin se ne bje na mejdanu sam, ampak je na čelu vojske in — zvijačen. V borbi podleže Momčilo, a njegova sestra Jevrosima postane žena Vukašinova in mati junaka, ki bo kakor Momčilo »silen ko nakoval«, a kakor določila mehak, kraljeviča Marka.

Gori navedeni Božić je 1917 umrl na solunski fronti. Prof. Ibrovac je njegovim pesnim napisal toplo pisan predgovor. Srbska literatura je vsled vojnih dogodkov izgubila več vrednih sil. Pesnik V. Ratić je umrl, pripovednik Milutin Uskoković je iz obupa skočil v Toplice, bežec pred Bolgari; Peter Kočić je umrl v blaznici v Beogradu. Vladislav Petković - Dis je btonil blizu Krfa. Kritič Nikola Antula je umrl pred Bitoljem. kritik Uroš Petrović v Prokuplju. Kako se bodo te izgube — nadomestile.

Trsta usodopolni dan.

Dan 3. novembra 1918 bo v analizi zgodovine Trsta brezdvomno zapisan kot dan največje nesreče, kajti s tem dnem je prenehal biti: cvetoče, napredujoče ter blagostanja in življenja polno svetovno - pomorsko velempeto.

Omenjenega dne ob 4. in pol popoldne so namreč — s pomočjo Jugoslovanske torpedovke — priplule v Trst italijanske vojne ladje s kraljevim italijanskim vojaštvom na krovu, katero poslednje je še isti večer z generalom Pettiti de Roretom na čelu — kot »zmagovalec« — zasedlo to lepo in upopolno, a sedaj v vsakem oziru toli nesrečno mesto.

S to zasedbo je pa tudi bila — vsaj začasno — na najkrušnejši način zapечатena usoda žilavih in do one dne čudovito napredujočih tržaških Slovencev. Zaveda se bila paravnost v srce vsa Slovenija ter nepreračunljivo oškodovana vsa Jugoslavija. Obenem je bil s tem aktom seveda tudi konec prejšnjega blagostanja in brezskrbnega življenja za vse tržaško prebivalstvo.

Ko je 30. oktobra 1918 izbruhnila v Trstu revolucija, je oddal takratni cesarski namestnik baron Fries - Skene svoje posle v roke takozvanega »Odbora za javni blagor«, obstoječega iz italijanskih liberalcev, ocialnih demokratov in Slovencev. — Slovence sta v tem »odboru« zastopala deželna poslanc: dr. Josip Wilfan in dr. Edvard Slavik; slovenske socialiste pa s drugega: dr. Josip Ferfolja in Goloun.

Takoj po izbruhu revolucije se je bilo bati anarhije, kajti mestna drhal je izpustila iz zavora vse zločince, a od razpadle fronte, iz ozadja ter mestnih skrivališč so neprestano prihajali v mesto temni in ropazelnji elementi, oboroženi od pete do glave, ki so se takoj lotili svojega zločinskega rokodelstva. Ropalo in streljalo se je na vseh koncih in krajih, tako, da se je, ko je napočil dan, videlo tu pa tam na ulici, pred durmi itd. mrtvece, žrtve nepoznane zločinske roke.

V tej skrbi polnih trenutkih se je goričani »odbor« odločil naprositi potom brezličnega brzojava pomoči v Benetkah stacioniranega mednarodnega brodivja. Da bo uspeh tem sigurnejši, so po nalogu istega odbora odgovorili 1. novembra na krovu jugoslovanske torpedovke — v svrhu posredovanja pri poveljniku mednarodnega brodivja — v Benetke ti-le odposlanci: Callini za italijanske socialiste, dr. Ferfolja za Slovence in Samaia za italijansko liberalno stranko. — Torpedovki je poveljeval linijski poročnik Vučetič.

Prišedši v Benetke je zastopnik Italijanov Samaia — proti prejšnjemu dogovoru in nalogu »odbor«, — zaprosil admiral Marzollo, naj Italija zasede Trst, da bo ta že vendar enkrat združen z materjo - zemljo. Socialist Callini je naprosil intervencije entente, dočim je dr. Ferfolja admiralu izjavil, da nikakor ne sme zasesti Trsta Italija, temveč edino le ententa, ker smatra Narodni Svet SHS Trst in jadransko obal za sporno ozemlje, o katerem se bo končno odločilo na mirovni konferenci.

Vse te izjave so bile protokolirane in podpisane od vseh treh odposlancev, na kar je admiral Marzollo izjavil, da jih sporoči prizadetim vladam.

Drugi dan je bila odposlanec izročena sledeča brzojavka italijanske generalisima Diaz: »Odpodšljemo takoj pomoč Trstu.«

Na to je naša torpedovka, — potem, ko je radi podmorskih min natančno označila varno pot namisljenemu mednarodnemu brodivju, — zapustila Benetke in prispela 3. novembra ob eni uri popoldne v Trst. s sporočilom, da se bliža — brodivje.

Nestrpno in koprneče je pričakoval ves Trst javljenega brodivja; seveda Italijani italijanskega, Slovenci pa — mednarodnega.

Občinstvo je kar oblegalo obrežja in pomole, ter vpiralo radovedne poglede tja čez morsko plan. — Ob štirih popoldne so Italijanski zrakoplovi naznanili prihod vojnihi ladij in kmalu zatem so se na obzorju prikazali dimniki ital. rušilcev in sicer: »Audace«, »Fabrizi«, »Laniaso« in »Missori«, snemljeni po torpedovkah. — Boli ko so se ladije bližale, večja je bila nestrpnost gledalcev. — Ko je končno italijansko občinstvo ugotovilo, da se bližajo same italijanske ladje, je buknilo v urno besni »Evviva l'Italia!« Slovenci pa so, — dobro čuteč, koliko s tem trnutkom za njih v Trstu ura bije, razočarani in potrti, lahko rečemo, ogroženi, — zapuščali od sreče pijane in veselja znorele italijanske množice.

Vsprejem governorja - generala Carlo Pettiti di Roret in došlih admiralov je bil velikanski, kakoršnega Trst gotovo še ni videl. Med drugimi je tudi poslanec dr. Rybář pozdravil generala v imenu Narodnega Sveta SHS in vseh vojnihi enot jugoslovanskih. Na tozadevno vprašanje omenjenega poslanca, je general Pettiti odgovoril, da ne prihaja v Trst v imenu entente, temveč v imenu Italije, da kot »zmagovalec« zasede in odredi to varno mesto. — Dva dni pozneje je že ital. vojaštvo po suhem ukorakalo v Trst — belimi zastavami.....

Primorski Slovenci smo sicer željno pričakovali poloma stare grešnice — Avstrije, ali ob enem je potnila naše duše in srca mučna skrb: »Kaj bo z našim Trstom. Gorico in vsem nam k srcu prirastlim in za vso Jugoslavijo tako zelo važnim Primorjem, ako ga zasede — Italijan?« Kaj naj počne ostala Slovenija, ako jo sovraženik odtrga od morja, kjer edino ima odprt pot v daljni svet? Kako naj prebosti to nenadomestno izrubo Jugoslavija?

Te grozne naše slutnje so se žalobno le prehitro uresničile: od dneva zasedbe naše predrage zemlje po italijanski vojski, pa do danes, je za našo zavedno in po strašnih udarcih vojne že itak izmučeno ljudstvo — ena sama nepretržna veriga prevar, muk in trpljenja. Povejmo odkrito in glasno, da bodo slišala tudi sicer za nas zamašena ušesa ententina: »nad to najzavednejše in najnaprednejše jugoslovensko ljudstvo, nad to lepo in v svetovnem pogledu prevažno Primorsko pač ni mogla priti večja nesreča, kot je — italijanska okupacija!«

Ko smo končno prostovoljno položili orožje ter odprli »zavezništvom in boritelim za svobodo malih narodov« pot na stežaj, da so navsezadnje z našo pomočjo vendarle — ako tudi s strahom in belimi zastavami — prišli k nam, so snedli pri prvi svoji ponovni obližbi ter ne le prav nič obližljivega dali, marveč nam vzeli pred vsem osežno svobodo, oropali nas vseh političnih in narodnih pravic ter pahili nas v gospodarsko propast in — obup.

Ali pri vseh teh žalostnih in obupnih delstvih vendar še ne obupamo, kajti trdno verujemo v pomoč in zvestobo naši jugoslovanski bratovi, našega nepokvarjenega in dobrega jugoslovanskega naroda. — Taniarod nas ne bo pozabil in ne bo miroval — to smo gotovi — poprej, dokler ne maščuje krivice in nasilja, izvršeneega nad zaslužjenimi brati! Ne bo miroval, dokler ne bo maščevano — drugo — Kosovo, naše Primorje.

Arhiv dvorne kamore, ki je od leta 1500. do 1870., zastopala bivše trgovinsko ministrstvo, je zbirka vseh podatkov zgodovine gospodarskega razvoja našega naroda. Vsako posameznost našega ekonomskega razvoja, začetki našega trgovine, industrije, rudarstva, vse to najdemo v tem arhivu.

Vse podatke o našem finančnem, kulturnem, političnem razvoju najdemo v arhivu finančnega in notranjega ministrstva in ministrstva za uk in bogocastje.

Manjše, a še vedno jako velike vrednosti za zgodovino našega naroda so arhivi namestništva ter deželnih predsedstev v Gradcu, Trstu, Zadru, Celovcu, Solnogradu.

Kakšno pravico nam daje St. Germaina mirovna pogodba do vseh teh zakladov?

Mislimo, da smemo zahtevati, da se nam povrne to, kar se je odneslo iz naših arhivov v dobi zadnjih sto let ter iz-

lečiti iz arhivov oni material, ki se naša izključno na naš teritorij in se ja izločitev da opravičiti z zahtevami zgodovinske znanosti. Vse drugo ostanj Dunaju v kondominiju vseh narodnosti bivše avstro-ogrške monarhije za večne case.

A te pravice nam mirovna pogodba ne daje, samo to smemo izločiti, kar je odnešenega iz naših arhivov v teku zadnjih deset let, na vse, kar je prišlo v arhive kot delo državnih centralnih uradov, nimamo nikake pravice. O kakem kondominiju ni niti govora. Samo dvajset let imamo dovoljenje, da izčrpamo znanstveno vse ogromin material, ki se hrani v dunajskih arhivih. Po tem roku je vse na slobodno razpolago Nemški Avstriji.

Kaj je storila naša mirovna delegacija, da varuje naše interese glede arhivov? Zdi se nam, da ni bila na višku svoje naloge.

Madjarska propaganda.

V Bratislavi, 18. decembra.

I. Madžari se z vsemi silami prizadevajo obnoviti celokupnost bivše ogrske države. To prizadevanje je naperjeno sicer tudi proti Jugoslaviji in Romuniji, toda glavno pa je namenjeno Češkoslovaškemu. Zopetna pridobitev Slovaškega bi naj im služila v bojih za nadaljno ozemlje. Madžarski vsopred se navdušuje nad spomini letošnih pomladanskih uspehov in se je razširil pod sedanjno vlado v velikanskem obsegu. Posebno zdaj, na predvečer pred mirovnim posvetovanjem z Madžari se trudijo z vsemi sredstvi, da bi ga uresničili in pripraviili napad na Slovaško. V madžarskih merodajnih krogih še ni določen čas, kdaj naj se napade. Friedrichova skupina se prizadeva za takojšen napad. Horthyjeva skupina meni, da je treba najmanj leto priprave, dočim so ostali merodajni krogi prepričani, da bo po kakih 5 letih mogoče s popolnoma sigurnim uspehom napasti češkoslovaško republiko. V bistvu pa računajo vse osebe in skupine z napadom in ga pripravljajo. Eno izmed sredstev, ki jih porabljajo, je, da združujejo transporte naših vietnikov, ki so državljani naše republike in se vračajo iz Italije, in agitirajo med njimi s tem, da širijo med njimi lažnjive vesti o zatiranju njihovih rodbin. Na ta način jih skušajo pregovoriti, da bi vstopili v madžarsko vojsko ali pa v posebne »narodnostne« legije.

Najvažnejše sredstvo za pridvaro napada pa je madžarska propaganda, ta ima dvojni značaj, klerikalni in bolševiški, in dvojni smer. Pred vsem se prizadevajo pridobiti zase javno mnenje antantnih državnikov in držav in v ta namen širijo lažnjive vesti po nemškem in antantnem časopisju. V spominu je še doslej netajena vest, ki jo je prinesla »Arbeiter Zeitung« dne 25. listonada, da se nahaja v zapisniku madžarskega najvišjega računskega urada postojanka treh milijonov kron, namenjene za pridobitev dunajskega in inozemskega tiska. V inozemstvo pošiljajo posameznike, ki delujejo v smislu madžarskih prizadevanj in ravno tako od madžarske vlade plačane agente. Po vseh glavnih mestih antante razpošiljajo madžarske in madžaronske misije, ki agitirajo proti češkoslovaški republiki (Dvorcask) in so podprane na vse pretege od madžarskega plemstva, ki izrablja v te svrhe svoje znatne osebne zveze v antantnih deželah.

Tudi antantne misije preplavljajo od madžarske vlade plačani agenti (dr. Bulissa) in z njimi sodelujoči odpadniki (dr. Jehlicska) s spomenicami in celo mirovni konferenci so pošiljali ljudje, ki so se neopravičeno izdajali za zastopnike Slovakov, popolnoma lažnjive spomenice, v katerih so se čisto krivo opisovale razmere na Slovaškem in med Čehi in Slovaki. Najbolj pa obrača madžarska propaganda svojo pozornost Slovaškemu.

Posrečilo se je češkim uradom odkriti vsa dejstva o madžarskih načrtih, njihovih namenih in tudi način delovanja in organizacijo cele propagande in sicer ravno tako v njenem središču v Budapešti kakor tudi v njenih tajnih središčih na Slovaškem. Cela propaganda je osredotočena v Budapešti. Szabo Jozsef utca 25, v »Orient Iradalmi Intézet (Orientalni slovstveni zavod); vodi jo Viljem Claire, predsednik gornjeogrškega izobraževalnega zavoda (znane Femeke). Agitacijske in poizvedovalne oddelke načeljuje Iv. Folkman, nadporočnik Horthyjeve vojske. Razum teh dveh deluje še v centrali Rác, Gaspár, Letkovsky, Csesotka, Vago itd. Centrali so priključene pomožne organizacije, v prvi vrsti liga »Magyar Ország területét védő egesület« (Društvo za ohrano ozemelj madžarske države). Na čelu te lige, ki jo vodijo največ ljudje, ki se izdajajo za Slovake, toda slovaško niti ne znajo, so: Dr. Fran Jehlicska, dr. Karel Bulissa, Viktor Dvorcask, Zoltan Szvecsenyi, Viljem Claire, Maksimilijan Strobl in Aleksander Gaspár. Njihov cilj je naštevati Slovake na Čeha in razširjati lažnjive vesti o zatiranju in izkoriščanju Slovakov. Razum drugih akcij je podala ta liga v zadnjem času po dr. Bulissi spomenico Siru Percy Lorainu za nariško konferenco, v kateri se nezaslišano sramoti kulturno delo Čehov na Slovaškem in se zahteva samostojnost za Slovaško (seveda v smislu pridružitve k Madžarski).

Vojaštvo in šolstvo.

F. Valda.

Pokojna Avstro - Ogrska je vzdrževala celo vrsto raznih vojaških šol: vojaške realke, kadetnice, akademije, ki so imele v glavnem dva namena: 1. brezplačno vzgojo oficirskih in uradniških, večinoma nemških ali madžarskih dečkov; 2. raznarodovanje tistih slovenskih dečkov, ki so bili sprejeti v te šole.

Te šole so bile večinoma nameščene na Dunaju, v Budimpešti in po nemških ali madžarskih krajih: Mödling, Hainburg, Traiskirchen, Wiener - Neustadt, St. Pölten, Enns, Liebenau pri Gradcu, Strass itd. imele so krasne stavbe ter so bile rododarno opremljene z vsem potrebnim in časih tudi z nepotrebnim.

Po razpadu monarhije je ostala ogromna večina zavodov avstrijski in madžarski soke šole, umetniške zbirke in luksurijsne zgradbe za ministrstva in druge osrednje urade. Pri likvidaciji se je ta velikanski dobiček obeh republik očividno pozabil, kakor lahko sklepamo iz raznih vesti o delitvi državnih dolgov in vojnega posojila.

Kako mačehovsko so ravnali z našimi pokrajini, vidimo zdaj, ko si gradimo svoje urade in svoje šole, a nimamo prostorov zanje.

Od vojaških šol nam je ostala v Sloveniji edina vojaška realka v Mariboru, na Hrvaškem šola v Karlovcu, vojnomoarsko akademijo na Reki pa nam hoče ugrabiti zemljiščni Lah.

Toliko in takšnih vojaških šol, kakor jih je imela Avstro - Ogrska, ne rabi naša narodna in demokratska država, ki naj nudi izobrazbo enakomerno vsem stanovom. Tudi Nemška Avstrija opustila prejšnje vojaške šole, poslopa pa porablja za splošno izobraževalne zavode in za internete, kjer golenci sami opravljajo vsa dela na vrtu in dvornici, klavnici, pri pečeh, motorjih itd.

Na slovenskem ozemlju je torej edina vojaška realka v Mariboru ki je popolnoma odpramljena kot šola z raznimi zbirkami in delavnicami ter kot internat s posteljami in drugimi potrebščinami. Ker se vojaška realka opusti, naj se to poslopa z vsem inventarjem zopet porabi za šole, in sicer za kako strokovno šolo, katerih nam najbolj primanjkuje.

Toda imamo še druge stavbe, ki so prej služile vojaštvu, to so vojašnice, katerih je Avstro - Ogrska s triletno vojaško službo rabila mnogo več nego jih bo rabila naša država, v kateri bo gotovo veljala srbska kralja vojaška služba. Vojašnice se bodo morale preurediti za šole — v Ljubljani se to menda že dela — ter bodo tako več prispevale za obrambo domovine. Izobražen naraščaj bo potreboval le malo strokovnega vojaškega vezbanja, da postane prvovrsten bramovec.

Tudi na Ptuj nas muči vprašanje prostorov za šole, ki so vse prenapolnjene, odkar je padel kitajski zid, ki je ločil slovensko okrožje od posilnemskega mesta. V I. razred gimnazije se je letos vpisalo 96 učencev in učenk. Komaj smo dobili prostorov zanje. Prihodnje leto je pričakovati vzporednice tudi v drugem razredu, gimnazijsko poslopa pa nima nobene učne sobe več. Še kritičnejši je položaj novo ustanovljene deške meščanske šole. Za izobrazbo širokih plasti kmetovalcev, obrtnikov in trgovcev je meščanska šola važnejša ko gimnazija. Letos smo I. razred deške meščanske šole za silo pospravili v ljudski šoli pri okrajnem glavarstvu. Prihodnje leto pride še II. razred in po zgledu gimnazije je pričakovati da bo I. razred deške meščanske šole imel vzporednico, zlasti ker v Ormožu ni meščanske šole, dasiravno tam že imajo šolsko poslopa.

Ako mesto Ptuj ne dobi prostorov za deško meščansko šolo, obstoja nevarnost, da izgubi to pridobitev katero nam je naklonila narodna vlada.

Vprašanje prostorov bi bilo za gimnazijo in za deško meščansko šolo ugodno rešeno, ako vojaška uprava mestni občini vrne novo vojašnico za gradom, ki je itak last mestne občine. V tisto vojašnico, kjer je zdaj vojaška bolnišnica, bi se preselila gimnazija, v gimnazijsko poslopa pa bi prišla deška meščanska šola, ki bi vzela pod svoje okrilje tudi obrtno in trgovsko nadaljevalno šolo.

Trdno pričakujemo, da bo vojaška uprava v tem pogledu ustregla šolski potrebi prebivalstva tem bolj ker je v Ptuj za lukajšno majhno garnizijo dovolj vojašnice. Pred 30 leti, ko sem tukaj študiral, še ni bilo one nove vojašnice, bil je tukaj cel bataljon pionirjev, a vsi so imeli prostora; v veliki vojašnici v Panonski ulici je stanoval oženjen komandant, oženjen vojaški zdravnik, oženjen stotnik in še nekaj neoznenjenih častnikov. Prepričani smo, da nam bodo danes v dobi stanovanjske mislere vojaški krogi radi šli na roko. Čim tesneje se bomo stisnili, tem ožje nas bo oklepala vez medsebojne ljubezni!

Prvi jugoslovanski novinarski kongres v Zagrebu.

V dnevih 15., 16., 17. in 18. novembra t. l. se je vršil v Zagrebu prvi jugoslovanski novinarski kongres, na katerem so se sestali novinarji iz cele naše kraljevine v prvi vrsti z namenom, da stvorijo edinstveno društvo, ki naj obsega vse teritorij naše kraljevine, v drugi vrsti pa, da se razpravlja na njem vsa stanovska in strokovna vprašanja. Dne 15. novembra vršila se je popoldne predkonferenca, v nedeljo dopoldne pa se je vršila v veliki saborski dvorani slavnostna otvoritev kongresa. Navzoči in goste je pozdravil predsednik hrv. nov. društva g. Toni Schlegel. Izvoljeno je bilo na to predsedstvo in tajništvo obstoječe iz: predsednik g. Milan Savčić, prvi podpredsednik g. Rasto Pustoslavsek, drugi podpredsednik g. Toni Schlegel; tajniki A. Brozović, Tanović, B. Vodeb in J. Ivanšević. — Na to je pozdravil kongres

Državni arhiv in mirovna pogodba.

One točke saintgermainске pogodbe, ki govore o avstrijskih arhivih, pomenjajo naravnost kulturno katastrofo za naš trojimeni narod.

Globoko posegajo te določbe v našo kulturno življenje — zato najprej par objasnitev.

Na Dunaju imamo štiri skupne (prej c. in kr.) arhive: hišni — dvorski in državni arhiv, vojni arhiv, arhiv vojne mornarice ter arhiv skupnega finančnega ministrstva. Potem še sledeče bivše arhive: arhiv ministrstva za finance, za uk in bogocastje in državnega zhora. Razven tega manj urejene arhive pri vseh centralnih uradih.

Vsi ti arhivi vsebujejo najvažnejše vire za našo narodno zgodovino.

Hišni — dvorski in državni arhiv vsebuje arhiv dvora, kabinetske pisarne, državnega sveta, tajne državne registrature, državne pisarne in njenega naslednjika ministrstva zunanjih del. Ti arhivi hranijo nebroj raznih listin, rokopisov, pečatov, ki se nanašajo na zgodovino vseh narodov bivše monarhije, posebno na naš narod. Za ta arhiv se je izza časa Marije Terezije pletilo po vseh privatnih zbirkah in arhivih cele carevine, iz mestnih, deželnih, samostanskih in drugih arhivih.

Važnost arhiva vojnega ministrstva ni potreba naglašati. V njem imamo vse podatke o vojni zgodovini našega naroda od 16. stoletja naprej. Isto velja o arhivu vojne mornarice.

Snominiaite se zaklada „Slov. sokolske zveze“.

Fan Hrvatske in Slavonije g. Paleček, župan dr. Skuli, na kar so govorili pozdravne govore pooblaščenec češke republike dr. Mahacek in Urednik Prokop Vavrinek. Slavnostni govor je imel g. Milan Marjanovič, prikazujoč delo novinarjev in dolžnosti novinarskega stanu. Urednik dr. Hugo Werk je predložil važno resolucijo proti nasilju italijanskih okupacijskih oblasti na našem teritoriju, naslovljeno na predsednika mirovne konference g. Clemenceaua. Istotako je predložil vodja dopisnega urada v Bečkeru g. Benin slično resolucijo proti nasilju romunskih okupacijskih oblasti. Obe resoluciji sta bili soglasno sprejeti. Predale so se na to na kongres došle brzojavke, na kar so se zborovalci podali k otvoritvi časniške razstave, na kateri je bila jako častno zastopana tudi Slovenija.

Popoldne ob 3. se je nadaljevala seja in je kot prvi govoril g. Rasto Pustoslemšek prinašajoč kongresu pozdrave generala Maistra in prošil za pomoč v vprašanju pplebiscita na Koroskem. Po daljši debati prešel je kongres na dnevni red in pričeli so se referati. Kot prvi referat je bilo v razpravi vprašanje o potrebi jedinstvene jugoslovanske novinarske organizacije. Po temeljitim utemeljevanju g. Krešimir Kovačiča, sprejela se je sedeča resolucija: 1. Osnuje se jedinstvena jugoslovanska organizacija vseh novinarjev na teritoriju države SHS. Ta organizacija ima naslov: »Jugoslovanska novinarska zveza« s sedežem v Beogradu. 2. Funkcionariji sedanjih novinarskih društev morajo izdelati pravila tega združenja, statute penzijskega fonda in bolniške blaginje do binkošti 1920. Dosedanja društva morajo v roku, katerega se bo sporazumno določilo, izvesti likvidacijo ter predati svojo imovino novemu združenju. 3. Jugoslovansko društvo naj pristopi čim prej internacionalni novinarski zvezi. V pripravljalni odbor so bili izbrani sledeči gg.: Za beogradsko društvo: Milan Savčić, Branko Bozović, Mijomir Milenović, Manojlo Sođić; za hrvatsko društvo: Toni Schlegel, Krešimir Kovačič, Ante Brozović, Vilko Šafarek; za slovensko društvo: Rasto Pustoslemšek, Vinko Cenčič, Božidar Vodeb, Stanko Virant; za bosansko društvo: Josip Ivančević, Sahup Korhut, Josip Sironić, Milan Budimir; za Dalmacijo: Oskar Taglija; za Banat: Stevan Benin. — Kot drugi referat bil je določen tema o edinstveni izvestiljski organizaciji. O tej temi je govoril vodja ljubljanskega dopisnega urada g. Josip Prunk. Sprejela se je po daljši debati z raznimi malenkostnimi dodatki sledeča resolucija: Prvi kongres jugoslovanskih novinarjev v Zagrebu skleni: Uvažuje neprecenljive koristi in neizbežne potrebe točnega in enotnega informiranja javnega mnenja v notranjosti države SHS in v inozemstvu, v narodnem političnem, gospodarskem in kulturnem pogledu, ker bi sistematično razširjanje takih informacij služilo ne samo v prid razvoja države in njenega ugleda, nego tudi v pospeševanje našega tiska in objektivnega prikazivanja naših prilik in nepravil in inozemstvu naglašati prvi kongres jugoslovanskih novinarjev v Zagrebu, da je zadnji čas, da se ustanovi edinstvena izvestiljska ali dopisna organizacija za kraljevstvo SHS ter pozvija osredno vladu, naj nemudoma skliče anketo zastopnikov raznih sedaj obstoječih jugoslovanskih novinarskih organizacij, nadalje zastopnikov lokalnih dopisnih uradov, poslujočih še sedaj v posameznih jugoslovanskih pokrajinah in slednjič zastopnikov vlade, ki naj določijo načela za čim prejšnjo udeležitev take edinstvene izvestiljske institucije. Resolucije so bile soglasno sprejete.

V ponedeljek 17. novembra ob 10. uri dopoldne se je seja nadaljevala. Predsedoval je I. podpr. Rasto Pustoslemšek. Prvi referat je imel dr. Petar Rogulja o temi: »Svoboda tiska«. Po daljši in zelo obširni debati je bila sprejeta z raznimi malen-

kostni dodatki sledeča resolucija: 1. Jugoslovanski novinarski kongres v Zagrebu želi, da se v kazenskem postopanju zaščiti uredniška tajnost. 2. Jugoslovanski novinarski kongres zahteva, da se ob priliki sestavljanja zakona o svobodi tiska zaslišijo tudi zastopniki novinarskega poklica. 3. Jugoslovanski novinarski kongres najodločnejše zahteva, da se takoj odstranijo vse omejitve svobodnega tiska, posebno cenzura in da se ustavnim potom in s posebnimi zakoni zajamči popolna svoboda tiska. Ta referat obsegajoč za novinarski poklic tako važna vprašanja diskutiral se je v vseh stališčih in je zavzel celo dopoldne. Ob 4. popoldne se je seja nadaljevala. Kot prvi je predlagal g. Prunk brzojavke R. W. Steedu, Gauvainu, Wattsonu nanašajoče se na njihovo delo v prid naši državi. Prvi referat popoldne imel je g. A. Brozović o potrebi strokovne izobrazbe novinarjev. Sprejeta je bila sledeča resolucija: 1. Jugoslovanski novinarski kongres sklene, da se naj takoj osnuje nekako novinarsko šolo, ki naj nudi novinarjem strokovno naobrazbo, katere je potrebna novinarskemu poklicu. 2. Kongres zahteva, da se v to svrhu od merodajnih faktorjev čimprej skliče anketa, ki naj temeljito razpravlja o tem predlogu in naj predloži konkretne predloge. 3. Da se čim prej in sigurne izvedejo prejšnji sklepi, se ima ta resolucija izročiti potom predsedništvu kongresa ministrstvu prosvete v Beogradu. Na to je imel gosp. Sporčić referat o zboljšanju materialnega položaja novinarjev. Sprejela se je sledeča resolucija: Jugoslovanski novinarski kongres stavlja pripravljalnemu odboru za izdelanje statutov jugoslovanskega novinarskega društva za nalogo, da izdela osnovo o izboljšanju materialnega stanja jugoslovanskih novinarjev v smislu in duhu sindikalističnih organizacij in sicer s čim ožjo zvezo na te organizacije z ozirom na zboljšanje materialnega položaja, za slučaj bolezni in onemoglosti ter starosti. Vprašanja kolektivnega dogovora o delu in plači, kakor tudi o penzijskem statutu, naj se rešijo na temelju že obstoječih takih novinarskih organizacij ki so neodvisne od sindikata ostalih profesionalnih delavcev. Po krajšem utemeljevanju predložil je g. Vernič kongresu sledečo resolucijo: Prvi jugoslovanski novinarski kongres konstatira, da je vršenje novinarske službe, poročanje in informiranje listov o vseh potrebah praktično popolnoma izključeno, ako pravi in stalni člani redakcij nimajo materialne svobode kretanja. Eden izmed glavnih ovir svobodnega kretanja so stalni brezplačni vozni listki po železnica in parobrodih. Prvi jugoslovanski kongres prosi za to g. ministra promet, da članom redakcij, bodisi potom novega društva, ali dokler se novo društvo še ni ustanovilo potom že sedaj obstoječih novinarskih društev izda legitimirane bodisi potom železniških direktorij ali parobrodskih društev ali ministrstva saobračaja za brezplačne letne vozne listke, za železnice, parobrodarske in javne avtomobilske proge. Sprejmejo se na to še razni manjši predlozi, na kar se je kongres pozno zvečer zaključil.

V torek 18. novembra otvorila se je seja ob 14. uri in je predsednik hrv. nov. društva g. Toni Schlegel rekapituliral v kratkem vse zaključke, ki jih je storil kongres, izražujoč svojo globoko zadovoljnost in z upanjem, da bodo ti zaključki v bodoče novinarskemu poklicu mnogo koristili. Predsednik g. Savčić je istotako izrazil svojo zadovoljnost nad lepim potekom kongresa, na kar se je predčital zapisnik in verificiral.

V torek 18. novembra popoldne se je vršila prva seja pripravljalnega odbora novega društva in je bil izvoljen za predsednika tega pripravljalnega odbora g. Savčić, pokrajinski odbori pa so si razdelili delo za izdelavanje pravil statutov za penzijsko zavarovanje, za slučaj bolezni in onemoglosti.

spoštovanjem smo zri v svoji sredi moža s častitljivo Tolstojev brado, moža-učenjaka, ki je deloval na polju slavistike do zadnjih časov v tujini. Kakor ve, kako trnje je začetek novorojenega svetliča, ki nima niti lastne strehe, niti svetlin, arhivske knjižnice in znanstvenih knjig, tako je za mladeniško veselil obrazom stopil med svoj narod na revni toda slovenski univerzi.

Pozdravil nas je vseuč. prof. dr. Iv. Prijatelj: »Tiho in mirno, brez šuma in hrupne slavnosti, kakor je lepo v slogu naših razmer začelmo delo, da pokličemo v življenje stoletne sanje slovenske univerze. Dovolite, da vam in vsem slovenskim inteligentom, ki ste iskali na tujem znanosti, v duhu stisnem roko v znak organičnega in kulturnega dela v tem zavodu znanosti. Veliko mi je na tem, da se koji v začetku zavedamo velike važnosti zlasti v tem predme-

Izjava zastopnikov po Italijanih zasedenega ozemlja.

V novembru in decembru bili so zbrani v Parizu zastopniki vsega po Italijanih zasedenega ozemlja. Predložili so predsedniku mirovne konference Clemenceau-u spomenico, ki se glasi:

Gospod predsednik!

Podpisani zastopniki jugoslovanskih krajev, koji so še vedno okupirani v imenu entente in Zedinjenih držav ameriških po četah italijanske kraljevine, si dovoljujemo, gnani po željah našega naroda in izzzvaji po podjetjih in namerah D' Annunzija, ki ne samo izpodkopujejo avtoriteto in sklepe mirovne konference, ampak ogrožajo tudi evropski mir, predložiti sledečo izjavo:

Naš narod je zaupal v opetovano zagotovila entente in najvišjega sveta (Conseil supreme), da se ne bo dopustilo nikakoli nasilje: verjel je, da se bodo uveljavila načela Wilsona, sprejeta od entente. Vseled tega je čakal potrpežljivo, da bo jadranski vprašanje pravično rešeno in da bode on sam združen s svojimi brati v kraljestvu Srbob, Hrvatov in Slovencev. Ko bi se ti upi morali uresničiti, je prišel D' Annunzio na čelu onih istih regularnih čet italijanskih, katerim je bila ententa poverila mandat, vzdrževati red in mir v zasedenih pokrajinah; došel je na Reko z namenom, polastiti se v protivju z vsako pravico naše zemlje in provzročiti ob jadranski obali krvave konflikte ki bi bili v stanu, razpaliti znova celo Evropo.

Okupacija Reke po D' Annunziju.

Čini, ki so se dogodili na Reki do nezakovanega klanja francoskih vojakov, in ki se ponavljajo po dolozku D' Annunzija, so prekoračili vsako mero. Največji bivši služilci madžarskega imperijalizma kričijo danes: »Italija ali smrt!« ne iz patrijotičnega čustvovanja, ampak edino le, da se odtegnejo odgovornosti za krivice, učine iz sebičnosti. D' Annunzio igra blazno in kriminalno tragičnoredijo, izjavljajoč pod prisego, da bo razstrelil mesto in pristanišče ter vsa sredstva dela in življenja, ako Reka ne bo anektirana Italiji.

Zadnje volitve na Reki so bile provedene pod D' Annunzijevim režimom na temelju volilnih listin, iz katerih so bili izpuščeni vsi jugoslovanski meščani Reke, dočim so glasovali tuji, voljaki in ženske.

Vrhu tega so bile volitve izvedene v ohsednem stanju in pod grožnjo smrti za vsakega, ki bi bil proti aneksiji po Italiji. (Glej priloge A, B, C). M. Clayfon, dopisnik »Chicago Tribune« je bil sicer osebnost svedok nezakonitosti, doprinešenih ob priliki volitev.

Pred očmi in z vednostjo celega sveta se preskrbljujejo čete D' Annunzija izdatno z živjem in municijo iz Italije in okupiranih krajev. Ne naletevši na nikake ovire in zadobivši vsled tega pogum, je D' Annunzio začel snovati nove načrte za okupacijo celega našega Primorja, Dalmacije in drugih naših krajev. Vojaški in civilni guverner Dalmacije, viceadmiral Millo, je sprejel D' Annunzija s častmi ob njegovem prihodu v Zader, mu je obljubil pomoč, ne oziraje se na to, da je on sam v Dalmaciji zastopnik ne samo Italije, ampak tudi ententnih in Zedinjenih držav ameriških.

D' Annunzio in njegovi generali zatrujejo javno, da delajo sporazumno z italijansko vlado, ki jim je obljubila podporo. Razen tega ne dajejo čete italijanske kraljevine v okupiranih krajih nikake jarmstva več glede izpolnitve definitivnih odločb mirovne konference, ker je več kot verjetna nevarnost, da se bodo v danem momentu pridružile »upornikom« D' Annunzija.

Iz tega sledi, da so italijanske čete, ki bi morale po instrukcijah entente in Zedinjenih držav ameriških vzdrževati mir in red, — ki sicer do njihovega prihoda ni bil ni v najmanjši meri kaljen — postale same povod neredov in homatij.

Izhaja nadalje iz nelzpodbitnih dejstev, ki jih naštevamo spodaj, da so italijanske okupacijske oblasti oskrnile mandat, kateri so dobile v okupiranem ozemlju.

Postopanje Italijanov v okupiranem ozemlju, posebej še z ozirom na interniranje in vojne vjetnike.

Po premirju, sklenjenem s staro Avstro - Ogrsko, je dobila Italija mandat, da zasede v imenu entente in Zedinjenih držav ameriških že označene naše kraje in jih do definitivnega rešenja njihove pripadnosti upravlja v smislu predpisov mednarodnega prava.

tu, ki je danes na programu. Predmet v našem seminarju bo: Povest, kako se je oblikovala naša književnost.

Pozdravlja še tudi akademska omladina, ko se ti je izpolnila toli vroča želja, da so stoletne sanje postale življenje.

Nima lastnega doma in tudi tuja streha ne more sprejeti vse univerze v svoj dom; kemija gostuje na realki in medicina je še vsa v povojih, ali zaživele je univerza in nihče nam je ne vzame.

Ni še izbrisan na zatonu sled krvave zarje, ni še umit z obraza krvavi sij strašne svetovne vojne, ali že nas prijazno pozdravlja rožno jutro pomladnega življenja in nam ponuja, kar so nam drugi siloma jemali.

»Velikega petka je bilo treba za veliko nedeljo: smrti Boxa samega je bilo treba, da je zazvonilo in zapelo ponižanemu človeku veličastno vstajenje.«

Konstatujemo, da se Italija teh predpisov mednarodnega prava ni držala, marveč da je kot sila interesirana kar največ na vprašanju bodoče pripadnosti teh krajev, pretvorila začasno okupacijo v fakično aneksijo. Naš narod je danes v okupiranih krajih izpostavljen šikanam in političnim persekucijam, ki so večje, kot jih je bil trpel od Avstro - Ogrske, ki ga ni smatrala za sebi vdanega. Neverjetno je, toda novsem točno, da se v okupiranih krajih favorizira one osebe, ki so med vojno izvrševale posel sihofantov na korist Avstro - Ogrske, a da se preganjajo vsi tisti, koje je tudi bivša monarhija preganjala kot izdajalce.

Italija ni spoštovala institucije državne in avtonomne uprave, katere je našla v okupiranih krajih, ampak jih je samovoljno proti volji in interesu naroda zamenjala s svojimi strankarskimi organi. (Priloga D.)

Italijanske oblasti so popolnoma zatrla ali vsaj izdatno omejile rabo našega jezika v uradih in v javnem življenju; zabranile so naše zastave in embleme in vobče vsako izražanje narodnega čutenja, vsilivši nam italijanske znake, ki žalijo naše čustvovanje. (Priloga E.)

V edinem cilju, da bi zatajili resnično prave narodne fizionomije zasedenih krajev, so ob priliki razdeljevanja živih izstrašanemu ljudstvu, izsiljevali izjave, govoreče v prilog aneksije po Italiji ter odrekali najpotrebnejša živila onim, ki niso pristali na njih zahteve. (Priloga F.)

Italijanske oblasti so zaprle veliko število naših šol in zatrle mnogo kulturnih institucij. Tisoče naših otrok je danes oropanih vsakega šolskega poduka. S tega vidika pomeni za naše ljudstvo italijanska okupacija prav resno nazorodovanje. (Priloga G in zemljevid H.)

S stališča morale je obnašanje italijanske okupacijske armade pravečati skandal. (Priloga I.) Lastnina, zdravje in življenje našega naroda je ogroženo po italijanskem voljstvu često iz narodnostnih motivov. (Priloga K.)

Postopanje Italijanskih oblasti napram našim gospodarskim podjetjem je tako, da jih bo moralo mnogo ustaviti svoje delovanje, če že tega niso storili, kar pomeni gospodarsko propast našega naroda. (Priloga L.)

A najžalostnejša je usoda naših internirancev: na stotine in stotine naših intelektualcev in drugih uglednih ljudi so odvedli, večinoma vkleinene, v Italijo, kjer so jih mnogo njih zatvorili z zločinom, ali pa so jih internirali v najbolj nezdružljivih močvirnih krajih brez dovoljne oskrbe. (Priloga M.)

Italija do danes ni izpustila na tisoče vjetnikov jugoslovanske narodnosti, s katerimi ravna kar najslabše; pač pa je oprostila vjetnike nemške in madžarske narodnosti.

Meje med Jugoslavijo in Italijo.

Neizpodbitna istina je, da tvorijo goriška provinca, Trst z okolico, Kranjska, polotok istrski, hrvatsko Primorje z Reko in končno Dalmacija z vsemi otoki vzdolj svoje obali kakor tudi kvarnerskimi, z Jugoslavijo geografsko in ekonomsko, in izzzvemi furlansko nizino, del mesta Trsta in nekaj manjših krajev in nekaj mest ob zapadni istrski obali, tudi etnografsko celoto.

S ponosom poudarjamo, da je ta del našega naroda, sprejevi pravičnima Wilsonova načela, pripomogel s svojim odporom proti bivši avstrijski vladi in s svojimi sinovi v vrstah ententnih armad k zlozu avstro - ogrske monarhije. — zlasti po zaključku rimskega pakta leta 1918 in po priznanju prava našega naroda do svobode od strani Amerike in entente in Versaillesu, junija meseca 1918.

V teh krajih naš narod vsled italijanske okupacije nazaduje gospodarsko in kulturno, s čimer se onemogočuje naravni in gospodarski razvoj cele Jugoslavije.

Radi tega zahteva 835.000 Slovencev in Hrvatov pred forumom Evrope, da se ukine okupacija po italijanskih četah in da se dopusti temu delu našega naroda združiti se s svojimi brati v kraljestvu Srbob, Hrvatov in Slovencev. Upravičena rešitev jadranskega vprašanja bi ogrožala svetovni mir, ker se naš narod s tako rešitvijo ne bo nikdar zadovoljil.

Manjšinska prava.

V kolikor bi po končani ureditvi meja ostalo jedni ali drugi državi pripadnikov jedne ali druge narodnosti, mora jim biti priznana in zajamčeno pravo spoštovanje njihovega jezika, kulture ter moralnih in ekonomskih interesov, katerih pravic Italijani še danes ne spoštujejo v zasedenem ozemlju.

Iz navedenih razlogov in z ozirom na dogodke, ki bi mogli imeti nepreracunljive posledice, dvigamo v ime pravice in človečanstva svoj glas,

da protestujemo na najbolj odločen način:

1. proti nameram D' Annunzija in okupaciji naših krajev: apelujemo na razsodnost in uvidenost državnikov, ki morejo učiniti konec takim težkim in nevarnim pustolovščinam, ki se vrše nekažnjeno pred očmi velikih sil, da se reši ogrožen evropski mir;

2. proti postopanju Italije v zasedenih pokrajinah, kjer zlorabi ona pooblastila, zaupana ji od entente in Zedinjenih držav ameriških.

Zahtevamo v ime pravice in človečanstva:

1. da se vojni ujetniki in interniranci jugoslovanski nemudoma izpuste na svobodo in pošljejo domov;

2. da se odstranijo italijanske čete iz naših zasedenih krajev in da se le-ti, v slučaju potrebe, do končne rešitve jadranskega vprašanja, zasedejo po četah neinteresiiranih sil;

3. da se ugotovi prava volja prebivalstva teh krajev potom plebiscita, to je po aktu, ki odgovarja načelu sprejetemu po vseh silah entente, ne izvzemši Italijo, in da se izvede plebiscit pod kontrolo kake nevttralne države po celotnem teritoriju zasedenega ozemlja.

Paris, 1. decembra 1919.

Zezar Mlačič, Reka-Sušak, član hrvatskega sabora in parlamenta v Beogradu. Ante Andrijič, župnik v Puntji, bivši poslanec v istrskem deželnem zboru. Dr. B. G. Andjelinović, časnikar na otoku Lješju v Dalmaciji, poslanec v Beogradu. Juraj Blankin, časnikar v Zadru, poslanec v Beogradu, bivši poslanec dun. parlamenta in dalmatinskega dež. zbora. Dr. Ivan M. Čok, odvetnik v Trstu, poslanec v Beogradu. Dr. Mate Drinković, zdravnik v Šibeniku, bivši poslanec dalm. dež. zbora, poslanec v Beogradu. Josip Fon, bivši poslanec v dun. parl. in gor. dež. zboru, poslanec v Beogradu. Dr. Gustav Gregorin, odvetnik v Trstu, član jug. odbora v Londonu, bivši mestni odbornik v Trstu, bivši poslanec v trž. dež. zboru, v du. dež. zboru in gor. dež. zboru. Don Ante Jagić, profesor v Zadru, poslanec v Beogradu. Josip Kopač, časnikar v Trstu, član izvrš. odbora jug. soc. dem. stranke, poslanec v Beogradu. Dr. Josip Lovrenčič, profesor v Gorici, poslanec v Beogradu. Ivan Mestrovic, kipar, bivši poslanec v Beogradu. Dr. Ivo Milič, sodnik v Buzetu, bivši dež. poslanec istrski. Dr. Ivan Poščić, odvetnik v Voloski-Opatiju, bivši dež. poslanec v Istri, poslanec v Beogradu. Dr. Dinko Puc, odvetnik v Gorici, poslanec v Beogradu. Dr. D. Trinajstić, od Kavstvi, bivši dež. poslanec v Istri. Ivo Sancin, posestnik v Buzetu, bivši dež. poslanec v Istri. Dr. Ivan Shvegel, poslanec v Beogradu. Vekoslav Špinčič, profesor, bivši dež. poslanec na Dunaju in dež. poslanec v Istri, poslanec v Beogradu. Dr. Nikola Subotić, odvetnik v Šibeniku, poslanec v Beogradu. Dr. Dnko Trinajstić, odvetnik v Pazinu, predsednik jugoslov. odbora v Londonu, podžupan pazinske občine, bivši dež. poslanec v Istri, poslanec v Beogradu. Dr. Roko Vuković, profesor, član reda sv. Frančiška v Dalmaciji, poslanec v Beogradu.

V izjavi navedene — deloma zelo obširne — priloge podajajo za vse trditve precizne dokaze. Ta izjava odposlala se je tudi vsem drugim državam ozi. njih vladam, vsem parlamentom in odličnim ter vplivnim politikom.

Bratom v zasedenem ozemlju!

Če se spominjam na vse dneve prerata v našem solnčnem Primorju, ko smo tudi mi v osvobodeni Gorici obhajali rojstvo Jugoslavije, ko smo prvkrat po dolgi stoletih zopet videli, kaka je svoboda; ko se spominjam na ono navdušenje, ono veselje, katero je vladalo po celnem Primorju in ki je gledalo iz oči najmlajših otrok in najstarejših starcev, me prešine dvojna žalost, ko se spominim črnega obupa, ki je legel v vse duše po prihodu Italijanov.

A vsi smo upali: Vi onkraj demark. črte, mi tostran, v veliko pravičnost entente in Wilsona, v razsodnost izkvarjenih narodov, v uvidenost velikih državnikov, ki so se iz svetovnega požara morali kaj naučiti.

Upali smo zaman. Preteklo je leto in Wilsonova načela izkazala so se kot lepa teorija, katere velikim silam ne kaže upotrebljavati v praksi.

Minulo je leto in živeli ste vi kot mi, dobro in slabo. A potek tega leta je pokazal, da se ne bomo nikdar asimilirali novemu gospodarju; da je med njim in nami »zid do nebes«, da pa nasprotno demarkacijska črta ni bila meja!

In zato vemo vsi in veste vi, da se bodo kljub vsemu vendarle uveljavila Wilsonova načela in da boste prej ali slej sami odločevali o svoji usodi!

Mi bomo! Čuitedi vi, ker ne veste ne ure ne dneva, kdaj pride vaš čas!

Dr Dinko Puc.

Oglase

za naš list sprojemajotudi podružnice „Slovenskega Naroda“ v Celju, Mariboru in Ptuj.

Ivan Ko—

Prvi dih slovenske univerze.

Trdna je moja vera, da napoči zarja tistega dne, ko naša kultura ne bo več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega. Se slutim zarjo tistega dne, slutijo vse moje nagloblje in najčistje hrepenenje. Ne, ne hrepenenje samo! Moje delo je slutnja zarje, vsaka moja beseda in vse moje življenje. Ze slišim djeto, ki kleše granitni temelj novi zgradbi. Cankar.

Završalo je v prvem nadstropju deželne dvorca v Ljubljani, oživil je hodnik, ki vodi v dež. zbornico, kakor da se pripravlja zborovanje deželnih poslancev. Obrazi izražajo nestrno pričakovanje, kakor vselej, kadar je bilo pričakovati odločilne besede, ki je padla v prav tej zbornici in črtala od časa do časa usodo našega ljudstva.

V prvem delu hodnika polna miza pisarjev, ki z mrzlično hitrostjo črtajo po papirjih. Šum, premetavanja, obračanje listov, beležk, knjižic, fotografij, lahen šepet, vse to valovi s čudovito hitrostjo med rokami pisarjev. Sami mladeniški obrazi trudnega pogleda vsled pravkar prestale vojne. Med revno civilno obleko se vrsti uniforma. — Kaj je? Kdo so ti!

Prvi akademiki, prvi člani slovenske univerze hite k vpisovanju. Zaživele je naša alma mater! Tisti dan pred Vsemi Svetimi je bilo zaključeno vpisovanje. In napočil je dan 3. decembra 1919., zgodovinski dan za vse Slovence, za vso Jugoslavijo, ki ga je naklonila velika doba našemu malemu narodu, da nam je ustvarila v naši svobodi tudi naše ognjišče znanosti, vede in kulture, dan, ko je naša akademska omladina, zbrana v deželni zbornici poslušala od 9. do 10. dopoldne prvo predavanje in pravkar ustvarjeni slovenski univerzi.

Z obrazov nam je sijala svečanost, po smo drhtajočim arcem pričakovali

prve besede svojega predavatelja na svoji univerzi. Tišina je vladala v dvorani, oznanjujoč veliki praznik, ko je vstopil vseuč. prof. dr. Fr. Ramovš. Prijazen mladeniški obraz. Živih oči, v katerega so vrtale izrazite poteze pravo podobo učenjaka-slavista Slovenca, nam je zasijal nasproti. Stopil je za kateder in izpregovoril: »Z današnjim dnem, ko pričakujemo novo dobo, novo življenje, ko ustvarjamo slovensko univerzo, naj vas iskreno pozdravim kot prve slušatelje naše almae matris. S tem svetim trenutkom stopa naš narod v zgodovino, ki je ne izbriše nihče nikoli več.

Naš glavni predmet bo historična gramatika slovenskega jezika. Obširno je to polje in ni še obdelano! Mnogo imamo odličnih slavistov, ki so si pridobili častnih zaslug na tem polju. Imena: Kopitar, Miklošič, Štrekelj, Škrabec in Oblak naj nam ostanejo vedno v častnem spominu in izgovarjali jih bomo na tem svetem prostoru z največjim spoštovanjem vedno in vsekar. — Drugi kulturni narodi imajo svojo historično gramatiko, mi je nimamo še. Nacionalna dolžnost nas, Slovencev pa je, da jo sestavimo sami! Baza za to je staro-cerkv. slov. gramatika. Posameznik ne zmore tako velikega in težkega dela. More to storiti akademija znanosti, more pa tudi skromni seminar. Zato vas pozivljam, da sodelujete po svojih skromnih močeh. Še enkrat prisrčno ozdravljeni pri tem velepomembnem koraku v slovensko zgodovino!

Gromko je odmeval po visoki dvorani glas govornika-profesorja, ki nas je z iskrenimi besedami navdušil za odlično delo. Naša srca pa so mu radostno obljubila dejansko posvetiti vse moči v skupno delo.

5. decembra je pozdravil slušatelje dekan filoz. fak. prof. dr. R. Nahtigal, S